

НАУКОВА СПІЛЬНОТА
www.spilnota.net.ua

П'ЯТДЕСЯТ ТРЕТІ ЕКОНОМІКО- ПРАВОВІ ДИСКУСІЇ

ISSN 2522-963X

**Матеріали міжнародної науково-
практичної інтернет-конференції**

22 грудня 2020 р.

**Львів
2020**

П'ятдесят треті економіко-правові дискусії: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. - Львів, 2020.- 140 с.

УДК 330+340 (063)

ББК 65+67я431

ISSN 2522-963X

В збірнику опубліковані доповіді з економічних та юридичних питань, які оприлюднені на сайті www.spilnota.net.ua.

Збірники матеріалів науково-практичних інтернет-конференцій включаються до наукометричної бази даних "PIHЦ/RSCI".

Адреса оргкомітету:
79016, м. Львів, а/с 1621
E-mail: spilnota.net.ua@ukr.net

Оргкомітет Наукової спільноти не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язкове.

ЕКОНОМІЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Економіка, організація і управління підприємствами, галузями, комплексами

*Карпова Еліна Олександрівна
студентка, Харківський
національний університет імені
В.Н. Каразіна*

ІНСТРУМЕНТИ МОТИВАЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ

Для продуктивної роботи співробітників в компанії потрібна тривала мотивація. Це означає, що керівник повинен мотивувати своїх співробітників постійно, а не один раз на рік. Крім того, щоб отримувати задоволення від роботи й приносити прибуток, працівнику треба відчувати, що він важливий компанії та є невіддільною її частиною. Якщо команда недостатньо мотивована, це видно в різних ситуаціях: зайнятість особистими справами, розмови телефоном, погана активність, затримка після перерв. Через це знижується якість роботи, падає зацікавленість працівників. Щоб цього не відбувалося керівнику необхідно знайти підхід до співробітників і забезпечити індивідуальну мотивацію, яка призведе до результативної роботи всього колективу, що у свою чергу вплине на зростання та успіх компанії.

Проблема мотивації персоналу цікавила багатьох вчених, зокрема А. Афоніна, Г. Гант, Л. Гілбрет, А. Калини, Ф. Герцберг, П. Дракер, А. Маслоу, Е. Кон, Н. Погорелов, Ф. та інші.

Метою цієї статті є аналіз основних методів, які підвищують працездатність і впливають на мотивацію робітників в компанії.

Мотивація — основа трудового потенціалу співробітника і, таким чином є одним з важливих факторів ефективності праці.

Види мотивації співробітників можна розділити на дві основні групи: матеріальні (економічні) і нематеріальні.

Матеріальна мотивація — прагнення певного рівня добробуту, певного матеріального стандарту життя. Матеріальна мотивація трудової діяльності залежить від цілого ряду чинників, а саме: рівня і структури особистого доходу; матеріального забезпечення наявних грошових коштів; дієвості системи стимулів, які застосовуються в організації.

Матеріальні методи мотивації співробітників поділяються на три типи:

1. Грошова винагорода.

- 1.1. підвищення заробітної плати;
- 1.2. відсоток від продажу;
- 1.3. грошові бонуси;
- 1.4. пільги, соцпакет;
- 1.5. великі знижки на продукцію / послуги компанії.
2. Негрошова винагорода.
 - 2.1. можливість користуватися установами організації безкоштовно або зі знижками;
 - 2.2. закордонні відрядження;
 - 2.3. квитки на культурно-розважальні заходи;
 - 2.4. навчання, підвищення кваліфікації коштом компанії;
 - 2.5. поліпшення робочого місця співробітника.
3. Система штрафів.
 - 3.1. введення «штрафних» робочих годин;
 - 3.2. зняття премії зі співробітника за невиконання роботи;
 - 3.3. матеріальне покарання за запізненням інші адміністративні порушення.

Використовуючи покарання, як засіб мотивації, важливо пам'ятати, що головна мета такого заходу — це недопущення певних дій, які можуть будь-яким чином нашкодити компанії. Розуміючи, що за невиконання поставленого плану співробітнику загрожує штраф, він буде більш відповідально ставитися до своїх обов'язків.

Система штрафів ефективна тільки в тому випадку, якщо вона використовується не як помста за проступок співробітника, а як вчинення психологічного впливу на нього. При цьому рівень матеріального покарання повинен відповідати рівню проступку.

Нематеріальна мотивація — це заохочення співробітників за якісну роботу, яка ніяким чином не впливає на їх заробітну плату та інші виплати.

Існує більш ніж достатньо способів, щоб «надихнути» працівника на подальші трудові досягнення, не витрачаючи зайвих коштів, а тільки приділивши трохи часу та уваги.

Нематеріальні методи мотивації співробітників:

- можливість кар'єрного росту;
- похвала за успіхи;
- культурні заходи всередині організації, корпоративи;
- професійні конкурси;
- приємна атмосфера всередині колективу;
- привітання співробітників (день народження, весілля)

Методами управління персоналом називають способи впливу на колективи й окремих працівників з метою здійснення координації їх діяльності в процесі виробництва.

Якщо матеріальні труднощі не дозволяють використовувати систему грошового заохочення, важливо застосувати нематеріальні методи підвищення мотивації. Адже емоційний підйом підлеглих — це основна складова їх продуктивності, а також запорука лояльності до організації.

Отже, щоб компанія була успішною та в ній працювали перспективні співробітники, керівнику потрібно урахувати всі деталі взаємовідносин та стосунків у колективі, правильно вибирати та використовувати мотиваційні інструменти. Якщо матеріальні труднощі не дозволяють використовувати систему грошового заохочення, важливо застосувати нематеріальні методи підвищення мотивації. Адже емоційний підйом підлеглих грає основну складову в їх продуктивності й впливає на прогресивності компанії.

Використані джерела:

1. Шарова Е. Б., Мотивація персоналу як фактор підвищення ефективності функціонування організації Москва, 2009. С. 215

*Клєшко Анна Сергіївна
студентка, Харківський
національний університет імені
В.Н. Каразіна*

*Науковий керівник: Петраєв Олексій
Олександрович, кандидат
економічних наук, доцент кафедри
маркетингу, менеджменту та
підприємництва, Харківський
національний університет імені
В.Н. Каразіна*

СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ

Навчання працівників - один з головних пунктів підтримки конкурентоспроможності сучасної організації, так як ефективність роботи співробітників це важливий критерій успішної компанії. Підприємство, яке піклується про свій рівень на ринку праці, готове вкладати гроші в професійні знання, вміння і навички співробітників. Основні складові навчання персоналу - це стажування, перепідготовка та підвищення кваліфікації. З кожним роком навчання та підготовка працівників відбувається простіше і зручніше як для роботодавців, так і співробітників, адже є можливість проводити лекції, тренінги та курси за

дистанційною формою. Також багато сучасних компаній, які створюють свої навчальні центри або сайти для виконання завдань і подальшого тестування.

Данну тему досліджували такі зарубіжні та вітчизняні науковці як: Береснев Д. В., Дейнека А. В., Магура М. І., Одаренко Т. Є. та інші.

Метою статті є розгляд сучасних методів навчання персоналу та виявлення найбільш популярних серед різних країн.

Основними методами навчання на робочому місці є: лекції, коучинг, семінари і ротація. Але зараз вони виступають в якості доповнення, адже у сучасній практиці компаніями використовуються наступні методи організації процесу навчання: мозковий штурм, тренінги, метод кейсів, дистанційне навчання і т.д.

За статистичними даними «Case-study» є одним із найбільш ефективних методів інноваційного навчання. Цей спосіб полягає у розгляді різних типів ситуацій при певних обставинах і вибір умов, що впливають на кінцевий результат. Також в зарубіжному досвіді використовуються такі методи, як: «Buddying», «Secondment» і «Shadowing». Навчання за методом «Shadowing» активно застосовується у Великобританії для навчання молодих фахівців без досвіду роботи, а також студентів вищих навчальних закладів та стажерів [1]. Схема навчання полягає в можливості стажера стати «тінню» більш досвідченого фахівця, спостерігаючи за процесом роботи і, виконуючи дрібні завдання. Такий спосіб допомагає ближче познайомитися з майбутньою посадою і побути частиною компанії. За даними досліджень, молоді спеціалісти розумніше приступають до роботи, так як більш реально оцінюють свої професійні якості та сили.

Прикладом успішної реалізації сучасних методів навчання може стати автомобільна компанія «Ford», яка в певний момент вирішила змінити стратегію, використовуючи не тільки традиційні методи, а й перераховані вище новинки, де задіялася робота в малих групах і зворотний зв'язок [2]. Результатом таких змін стало поліпшення якості роботи співробітників і збільшення продажів компанії.

Отже, у зарубіжній практиці досить багато ефективних методів навчання, тому варто використовувати їх в українських компаніях. Також важливо скласти бажані цілі, адже саме якісно підібрані методи ведуть за собою розвиток і поліпшення діяльності організації. Таким чином, щоб бути конкурентоспроможною, компанія повинна вводити сучасні методи при підготовці програми навчання персоналу, використовуючи в практиці нові технології для удосконалення освітньої підготовки працівників.

Література:

1. Методи навчання співробітників на робочому місці URL: <https://favorit.pro/articles/metody-obucheniya-sotrudnikov-na-rabochem-meste/> (дата звернення: 03.12.2020)
2. Як навчання персоналу впливає на можливості компанії? URL: <https://bakertilly.ua/ru/news/id41536> (дата звернення: 03.12.2020)

*Кононова Ірина Володимирівна
доктор економічних наук, професор
кафедри аналітичної економіки та
менеджменту, Дніпропетровський
державний університет внутрішніх
справ*

*Задоя Кристина Миколаївна
студентка кафедри аналітичної
економіки та менеджменту,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В наш час процес якісного функціонування і економічного розвитку підприємництва загалом залежить від забезпечення їх економічної безпеки. Необхідність постійного її підтримання зумовлюється для кожного суб'єкта господарювання завданням забезпечення стабільності функціонування і отримання певної мети.

Під економічною безпекою розуміють добротну характеристику економічної системи, котра вивчає її здатність підтримувати стабільні передумови здатності системи, її розвиток, поставлених перед системою, а в разі виникнення небезпек (зовнішніх чи внутрішніх) система, яка має змогу протидіяти їм та поновлювати свою здатність.

Виділяють фінансову безпеку галузі, під якою розуміють систему фінансового захисту необхідних для життя інтересів галузі за обсягу відтворювально-необхідного рівня фінансового забезпечення та пониження рівня загроз ефективному господарюванню суб'єктів в умовах уразливості. Дану безпеку можливо отримати за допомогою впливу фінансових важелів та інструментів на удосконалення економічних взаємовідносин у рамках дії механізму для забезпечення сталого розвитку галузі.

Згідно Закону України «Про підприємництво», підприємництвом є самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, здійснювана суб'єктами господарювання (підприємствами) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Вона має такі ознаки: обов'язково ринкова діяльність; процес, спрямований на систематичне отримання прибутку; обов'язково законна діяльність.

Предметом фінансової безпеки підприємництва є діяльність суб'єктів безпеки як втілення принципів, функцій, стратегічної програми або конкретних заходів задля гарантування безпеки, яка спрямована на об'єкти фінансової безпеки.

Фінансово - економічна безпека підприємництва (у секторі малих і середніх підприємств)», що характеризується як стан системи регулювання, а також рівень розвитку підприємництва, за якого дотримуються гарантії захищеності необхідних інтересів окремо взятих суб'єктів підприємницької діяльності та підприємництва загалом від внутрішніх і зовнішніх небезпек.

Для підприємств виробничої сфери здебільшого завданнями є гарантування доступу до ресурсів, технологій та ринку збуту; для сфери послуг – захист комерційної таємниці та інформації; торговельного – вигідні контракти з постачальниками, гарне місце знаходження, якісна маркетингова політика. Логічно, що існують особливості як оцінки, її індикаторів, функціональних складників, так і засобів забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності.

Країна виконує дуже помітний вплив на формування економічної безпеки підприємництва Державне втручання обумовлене необхідністю досягнення балансу економічних інтересів у країні, що, як відомо, робить населення стійким і разом з тим дозволяє розвивається.

Економіка України знаходиться на етапі розвитку, коли держава здійснює втручання в соціально-економічний розвиток навіть у більших рамках, тоді як у розвитку економіки таких країн, як США, Японія, Великобританія, Німеччина, Швеція, Франція, настав уже третій етап, що характеризується зменшенням втручання держави в роботу суб'єктів господарювання.

Банкрутство будь-якого підприємства, а особливо великого, має не стільки економічні наслідки - хоча і це дуже важливо, - скільки дуже відчутні соціальний вплив, що у складних умовах економіки України можуть мати набагато серйозні наслідки

Однієї з найбільш значимих сфер державного регулювання діяльності підприємницьких структур у вітчизняній ринковій економіці є формування системи оподатковування: введення різних видів податків,

визначення характеру оподатковування (фіскальний, стимулюючий), установлення ставок оподатковування, порядку розрахунку і стягування податків.

Формування і розвиток інфраструктури підприємництва відноситься винятково до компетенції держави. У ст. 92 Конституції України вказується, що «...винятково законами України встановлюються ... основи створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного й інвестиційного ринків;...».

Доцільно забезпечити належний рівень інтелектуально-кадрової, фінансової, маркетингової, інституційно-правової складових безпеки, що можна зробити шляхом стимулювання збільшення обсягів господарської діяльності, досягнення позитивної динаміки обсягів реалізації продукції.

Слід зазначити, що кожне підприємство потрапляє під вплив значної чисельності небажаних факторів з боку зовнішнього середовища, що значно несе загрозу його життєвій працездатності. Так, «недосконалість законодавства, низька купівельна спроможність населення, низький фінансовий стан, жорстка конкуренція, великий податковий тиск, виконують небажаний вплив на діяльність та рівень фінансово - економічної безпеки підприємництва»

Література:

1. Андрушків Б.М. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник / Б.М. Андрушків, Л.Я. Малюта. –Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. – 180 с.
2. Ареф'єва О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки/ О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко// Актуальні проблеми економіки. - 2010. - № 1 (91). - С. 98-103.
3. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізм забезпечення): Монографія/ О. І. Барановський. - К. : КНТЕУ, 2014. - 759 с. 217
4. Гривківська О. В. Теоретичні підходи до визначення фінансової безпеки сільського господарства / О. В. Гривківська// Формування ринкових відносин в Україні. - 2010. - № 4. - С. 160-162.
5. Єпіфанов А. О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: Монографія/ А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський, Т. М. Болгар, О. М. Ващенко; за заг. ред. А. О. Єпіфанова. - Суми: УАБС НБУ, 2009. - 295 с.
6. Забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємництва: навчальний посібник/ Г.В.Соломіна. - Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. - 234 с.

*Костенюк Юлія Борисівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва,
корпоративної та просторової
економіки, Донецький національний
університет імені Василя Стуса*

*Поляруш Дарина Павлівна
здобувач вищої освіти, Донецький
національний університет імені
Василя Стуса*

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ

Страхові компанії займаються охороною майнових й особистих інтересів громадян, які роблять внески у них. Страхові послуги призначені для забезпечення належних та безпечних умов, гарантування безпеки, захисту майна в непередбачуваних ситуаціях. Тому виникає необхідність проведення дослідження щодо ефективної діяльності страхових компаній в динаміці.

Страховий ринок України, як частина фінансового, щороку активно досліджується статистиками та відомими українськими економістами. Серед досліджень є роботи таких науковців, як Шевченко В. І., Левченко В. П., Галушак В.В. та інших. Найбільшу зацікавленість викликає діяльність провідних страхових компаній, які входять в ТОП-10 компаній України.

Страхові компанії поділяють на дві групи: компанії «Life assurance» та компанії «non-Life» або «General insurance». Суть полягає в слові англійською мовою «життя» - перші компанії займаються страхуванням життя, інші – майна [1, с. 31]. Страхових компаній «non-Life» завжди більше. Проаналізувавши дані за три роки, можна побачити, їх чисельність щороку зменшується (табл.1).

Таблиця 1 – Динаміка кількості страхових компаній в Україні, од. [1]

Кількість страхових компаній	2017	2018	2019
СК «Life assurance»	33	30	23
СК «non-Life»	261	251	210
Усього	294	281	233

Джерело: побудовано авторами за даними [2]

Рисунок 1 – Обсяг валових страхових виплат та премій, млн грн
Джерело: побудовано авторами за даними [2]

Основними показниками діяльності страхових компаній являються страхові виплати і премії. Аналіз валових виплат та премій показав зростання щорічних показників усіх страхових компаній (рис.1). За період з 2017 по 2019 роки середні темпи приросту страхових виплат та премій становили, відповідно, 36,1% та 10,5%. Визначений коефіцієнт випередження показує, що темп зростання виплат на 23,2% випереджає темп зростання премій. Це означає зниження ефективності діяльності страхових компаній.

Таблиця 2 – Рейтинги страхових компаній за основними показниками діяльності в 2017-2019 рр.

Місце в рейтингу	Страхові виплати			Страхові премії			Активи		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
1	АХА	Уніка	Уніка	Кремінь	Уніка	ARX	Кремінь	Уніка	PZU Україна
2	Уніка	АХА	ARX	Уніка	АХА	Уніка	ІНГО Україна	PZU Україна	Уніка
3	ІНГО Україна	PZU Україна	ТАС СГ	АХА	Арсенал	ТАС СГ	АХА	АХА	ARX
4	Провідна	ТАС СГ	PZU Україна	Арсенал	PZU Україна	Арсенал	Уніка	ІНГО Україна	ТАС СГ
5	PZU Україна	ІНГО Україна	ІНГО Україна	PZU Україна	ТАС СГ	PZU Україна	PZU Україна	Альянс	ІНГО Україна
6	УСГ	Провідна	Арсенал	ІНГО Україна	ІНГО Україна	ІНГО Україна	Альянс	ТАС СГ	Альянс
7	ТАС СГ	УСГ	Універсальна	ТАС СГ	АСКА	ВУСО	Арсенал	Арсенал	Арсенал
8	Арсенал	Арсенал	Провідна	УСГ	УСГ	Альфа	ТАС СГ	УСГ	Княжа
9	Княжа	АСКА	Княжа	Провідна	Кредо	АСКА	АСКА	Універсальна	Універсальна
10	Оранта	Оранта	Оранта	Кредо	Універсальна	Універсальна	УСГ	АСКА	Оранта

Джерело: побудовано авторами за даними [3]

Рейтинги страхових компаній не є стабільними, вони змінюються щороку. Зведення рейтингової оцінки виконується за різними показниками, отже, провідні компанії змінюють положення відповідно до рівня показника (табл. 2).

Таким чином, за 2017-2019 роки кількість страхових компаній на 61 компанію, але обсяг страхових виплат та премій зростає. За щорічними рейтингами серед лідерів страхових компаній залишаються АХА Страхування, Уніка, РЗУ Україна, ІНГО Україна, Провідна, ТАС СГ.

Подальші дослідження доцільно присвятити проведенню кластерного аналізу страхових компаній з метою визначення стратегій управління кластерами на страховому ринку.

Література:

1. Говорушко Т.А., Стецюк В.М. Страхування: навч. посіб. Львів: «Магнолія 2006», 2014. 328 с.
2. Офіційний сайт Української Федерації Убезпечення. Підсумки діяльності страхових компаній за 2019 рік. URL: http://ufu.org.ua/files/stat/SK_info2019.pdf
3. Сайт «Фориншурер». Рейтинг страхових компаній України. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>

*Костенюк Юлія Борисівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва,
корпоративної та просторової
економіки, Донецький національний
університет імені Василя Стуса*

*Смірнова Катерина Андріївна
здобувач вищої освіти, Донецький
національний університет імені
Василя Стуса*

ОЦІНКА ОЛІГОПОЛІСТИЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ ГАЗОВАНИХ НАПОЇВ

Рівень впливу монополій на економіку є безумовно важливим і в той ж час вкрай важким питанням, що потребує аналізу значного масиву статистичної інформації. Основним способом розрахунку суспільних втрат є значення обсягів надприбутку монополії, отриманого внаслідок перевищення фактичної ціни над конкурентною. Набагато частіше метою

ринкового дослідження є лише аналіз тих передумов конкуренції, що склалися на досліджуваному ринку. У таких випадках об'єкт дослідження звужується до структурної складової конкурентного середовища ринку і здійснюється на основі показнику концентрації. Таким чином, метою дослідження являється аналіз конкурентного становища підприємств-виробників на олігопольному ринку та визначення перспектив появи нових компаній.

Типові ознаки олігополій мають представники продовольчої галузі. Наприклад, невелика кількість підприємств, які контролюють 70-80% ринку. Вони формують так звану «розмиту» олігополію [1]. Така ситуація характерна і для ринку газованих безалкогольних напоїв.

Газовані напої (Carbonated Soft Drinks – CSD) – друга за обсягом категорія після питної води серед усіх безалкогольних напоїв. В даний момент конкуренція на ринку безалкогольних газованих напоїв України ведеться, в основному, між найбільшими виробниками: Coca-Cola Beverages Ukraine Ltd, PepsiCo, ПрАТ «Оболонь». Компанії націлені на розширення асортименту і відвоювання позицій один у одного. Це пов'язано з тим, що обсяг продажів даних компаній являється найбільшим. На рис. 1 наведений чистий прибуток виробників за 2019 рік, яким віддають перевагу найбільша кількість споживачів:

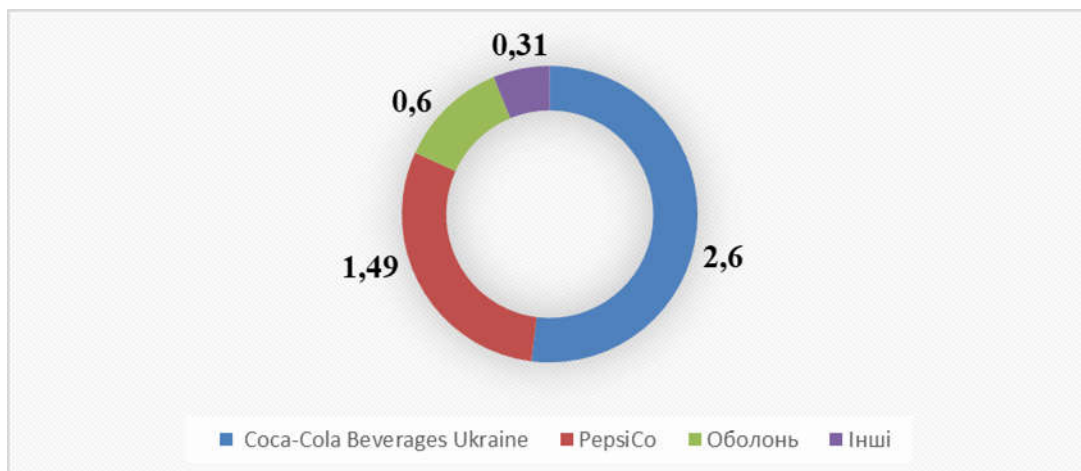

Рис. 1 Чистий прибуток топ-виробників газових напоїв за 2019 рік, млрд. грн

Джерело: побудовано авторами за даними [2, 3, 4]

Отже, за розрахунками можна побачити, що частка інших виробників на ринку в 2019 році за доходом складає 6%. Це свідчить про незначну присутність, а значить і незначну частку активів галузі інших виробників даного виду напоїв. В таблиці 1 наведена динаміка вартості активів провідних підприємств галузі та частка галузових активів для розрахунку показника концентрації.

Таблиця 1. Динаміка активів виробників газованих напоїв, тис грн

Виробник	Вартість активів	Частка ринку в 2019 році, %
	2019 рік	
Coca-Cola Beverages Ukraine	1 071 435	52,94
PepsiCo	649 746	32,1
Оболонь	302 681	14,96
Усього	2 023 862	100

Джерело: розраховано авторами за даними [2, 3, 4]

Індекс Герфіндаля-Гіршмана (Herfindahl-Hirschman Index -ННІ) – показник концентрації, що використовується з метою оцінки рівня монополізації галузі. Він розраховується за формулою 1:

$$HHI = \sum_{i=1}^n s_i^2 \quad (1)$$

де s_i – частка кожного i -го підприємства галузі [5].

Для ринку мобільного зв'язку ННІ в 2019 році складе:

$$HHI = 52,94^2 + 32,1^2 + 14,96^2 = 2802,64 + 1030,41 + 223,80 = 4056,85$$

Оскільки три провідні компанії займають 94% ринку, залишкова частка, яку розділяють декілька підприємств-конкурентів, суттєво не вплине на розрахунки, тому ННІ визначений для лідерів галузі. Визначений показник ($HHI = 4056,85$) характеризує ринок безалкогольних газованих напоїв України як олігополістичний з високим ступенем концентрації, коли понад 80% ринку контролюється трьома основними виробниками. На ринку присутня яскраво виражений лідер – міжнародна корпорація Coca-Cola (Coca-Cola Beverages Ukraine Ltd), яка формує основні тенденції ринку. Решта ключових компаній займають положення «послідовників».

Отже, на ринку безалкогольних газованих напоїв претендувати на провідну позицію досить складно. Виробничих потужностей ключових виробників досить для забезпечення потреб ринку. Тому входження на ринок нових підприємств, які мають відповідний конкурентоспроможний потенціал малоімовірно, оскільки лідери галузі створюють відповідні несприятливі умови ведення бізнесу.

Література:

1. Особливості поведінки олігополістів. Моделі олігополії. URL: <https://economics.studio/ekonomicheskaya-teoriya/osoblivosti-povedinki-oligopolistiv-modeli-71879.html>
2. Фінансова звітність ТОВ «Кока-Кола-Україна Лімітед» за 2019 рік. URL: [https://www.coca-cola.ua/content/dam/one/ua/uk/pdf-files/Financial%20Statements%20%2B%20Auditors%20Report%202019%20\(signed\).pdf](https://www.coca-cola.ua/content/dam/one/ua/uk/pdf-files/Financial%20Statements%20%2B%20Auditors%20Report%202019%20(signed).pdf)
3. Звіт про управління ПрАТ «ОБОЛОНЬ» за 2019 рік. URL: <https://obolon.ua/files/shareholders/b7ea9b5b02daebad57213c08134a9173.pdf>

4. Офіційний сайт «PepsiCo». 2019 Sustainability Report Goals & Progress. URL: <https://www.pepsico.com/sustainability/goals-and-progress>
5. Сайт «Profimeter». Індекс Герфіндаля-Гіршмана. URL: <https://profimeter.com.ua/Encyclopedia/detail.php?ID=1022>

*Лісовий Роман Валентинович
аспірант, Національна академія
статистики, обліку та аудиту*

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СИСТЕМА АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ТА ЇЇ МІСЦЕ В ЗАГАЛЬНІЙ СТРУКТУРІ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. На сьогоднішній день в світ існує багато факторів, які можуть негативним чином вплинути на стан глобальної, макро- та мікро-економік, а також суттєвим чином похитнути фінансову стійкість підприємств. Так причиною наступної економічної нестабільності, яка може наступити для всіх економік світу є пандемія вірусу SARS-CoV-2 (COVID-19). Саме тому тематика кризових явищ та антикризового управління наразі з кожним днем набирає все більшої значущості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні проблемам виникнення та розвитку кризових явищ, а також антикризовому управлінню присвячено чимало наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Серед наукових досліджень, присвячених проблемам розвитку антикризового управління, доцільно виокремити роботи таких українських дослідників, як Ковалевська А. В., Іващук В.К., Ларіонов І.К., Шапурова О. О., Н. Б. Кушнір, Свиридов А.К., Шершньова З.Є., Багацький В.М., Гетьманцева Н.Д. та багато інших.

Невирішені питання. Незважаючи на значну кількість праць присвячених антикризовому управлінню підприємством залишається велика кількість питань які можуть звузити погляд майбутніх спеціалістів в галузі антикризового управління, а також дати власникам підприємств неповне розуміння поняття системи антикризового управління. Саме тому суттєвим для можливості подальшого розвитку антикризового управління як науки та більшої зацікавленості власників бізнесу для запровадження систем антикризового управління в структурі підприємств є формулювання чіткого комплексного визначення даного поняття.

Мета. Дати визначення поняттю система антикризового управління для більш чіткого розуміння комплексності поняття. Визначити місце систем антикризового управління в загальній структурі підприємства.

Вступ. На сьогоднішній день в світ існує багато факторів, які можуть негативним чином вплинути на стан глобальної, макро- та мікро-економік а також суттєвим чином похитнути фінансову стійкість підприємств. Зокрема останні зміни, що були запроваджені в законодавстві України такі, як зміни внесені до Закону України №2258-VIII від 01 липня 2020 року «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», прийняття Кодексу України з процедур банкрутства від 16 серпня 2020 року та зміни в інших нормативно-правових актах, а також економічні наслідки поширення вірусу COVID-19 виводять тему антикризового управління на новий значно вищий рівень. Саме ризик виникнення несприятливих економічних умов пов'язаних з поширенням вірусу SARS-CoV-2 (COVID-19) вивели тему досліджень кризових явищ та антикризового управління на значно вищий рівень. В науковій спільноті питаннями кризових явищ в економіці та питаннями антикризового управління займалися такі вчені як: Ковалевська А. В., Іващук В.К., Ларионов І.К., Шапурова О. О., Н. Б. Кушнір, Свиридов А.К., Шершньова З.Є., Багацький В.М., Гетманцева Н.Д. та багато інших.

Наразі тлумачення поняття система антикризового управління мало висвітлене, так в багатьох наукових працях можна зустріти трактування понять криза, кризове явище та антикризове управління, що не тільки не дає змоги чіткого розуміння що таке система антикризового управління та яким чином вона функціонує, чим саме може допомогти в управлінні підприємством, а й також не дає змоги зрозуміти взаємозв'язки даних явищ з іншими системами підприємства.

В цій роботі буде розглянуто визначення поняття система антикризового управління, яке надається іншими авторами та науковцями, а також буде узагальнено та запропоновано комплексне, актуальне та усучаснене визначення даного поняття. А також охарактеризовано роль системи антикризового управління підприємством в структурі підприємства.

Виклад основного матеріалу. Наразі у всьому світі проходить інтенсивна хвиля зменшення ділової активності, а також суттєвих затримок з рухом товарів, робіт, послуг та суттєві затримки з розрахунками з контрагентами, не секрет, що причинами даної хвилі стало стрімке поширення вірусу SARS-CoV-2 (COVID-19).

Як результат стрімкого поширення даного захворювання в Україні в період з 17 березня 2020 по 22 травня 2020 року було суттєво обмежено діяльність всіх суб'єктів господарювання, а також призупинено діяльність частини із них таких як ресторани, кафетерії, кінотеатри, також було зупинено пасажирські перевезення як в межах України так і за кордон. Дані безпрецедентні заходи вже вплинули на фінансовий стан більшої частини підприємств країни, так за різними даними після послаблення

карантинних обмежень в Україні припинили свою діяльність від 1 до 3 % середніх та до 22% відсотків малих підприємств країни. А так як більшість підприємств виявилась не готова до різких змін в звичайній діяльності багатьом підприємствам наразі тема антикризового управління є напрочуд актуальною.

Оскільки мною в наукових працях не було знайдено трактування поняття система антикризового управління, до розгляду були взяті трактування поняття антикризове управління яке надається різними вченими.

Так поняття які розглядаються в даній роботі наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Трактування поняття антикризове управління різним вченими

Автор	Трактування поняття надане автором
Ковалевська А. В [1, с. 46]	Антикризове управління - управління, у якому поставлено певним чином передбачення небезпеки кризи, аналіз його симптомів, заходів для зниження негативних наслідків кризи і використання його факторів для наступного розвитку.
Курошеєва Г.М. [3, с. 165]	Антикризове управління - сукупність зовнішніх та внутрішніх впливів на підприємство, яке здійснюється на усіх стадіях його життєвого циклу для запобігання зниження його конкурентної переваги (при слабких ознаках кризового стану) або її відновлення, якщо підприємство вже знаходиться у кризовому стані.
Шварц І.В., Мороз В. В.	Антикризове управління – це планування та проведення заходів по збереженню та покращенню базисних показників сталості та розвитку на підприємстві, а також створенні моніторингової системи аналізу відповідних показників.
Топій І.І.	Антикризове управління – це часткова функція управління, спрямована не лише на подолання кризового стану та банкрутства підприємства, але й на попередження про загрозу виникнення кризи, недопущення її прояву, а також усунення наслідків кризи та антикризових заходів.
Винокурова О.І.	Антикризове управління – це безперервний процес впливу на об’єкт управління за допомогою сукупності методів, способів і прийомів, що дозволяють спрогнозувати, запобігти, розпізнати і подолати кризові явища, які виникають на всіх етапах життєвого циклу підприємства, розробити ефективні управлінські рішення для забезпечення фінансової стійкості,

	конкурентоспроможності та зростання ринкової вартості суб'єкта господарювання.
Холод З.М., Штангрет А.М.	Антикризове управління – це система управління підприємством, спрямована на завчасне виявлення можливих кризових ситуацій, розроблення заходів протидії, швидке реагування на будь-які зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищі, що становлять загрозу для функціонування підприємства.
Єлець О.П.	Антикризове управління – це сукупність принципів, форм і методів розробки та реалізації комплексу управлінських рішень, спрямованих на найбільш оперативне виявлення небезпеки кризи, діагностики причин її виникнення, а також на створення відповідних умов для своєчасного подолання кризи та відновлення життєздатності підприємства за допомогою раціонального використання наявного потенціалу підприємства та мінімізації матеріальних і фінансових витрат.

Як можемо побачити з таблиці під час трактування поняття антикризове управління різним вченими єдиної думки щодо того що ж таке антикризове управління немає. Більшість вчених визначення яких було розглянуто схилиються до думки, що антикризове управління являє собою певну складову функцію управління або як певну сукупність принципів, форм і методів для розробки ефективних та швидких управлінських рішень для забезпечення виживання підприємства в кризових умовах.

Проаналізувавши всі вищенаведені визначення, а також інші публікації та видання, мною було оформлюване наступне формулювання поняття: «**Система антикризового управління підприємством** – це відокремлена комплексна система збору, обробки, аналізу інформації про стан суб'єкта господарювання в певний момент часу з можливістю розробки ефективних та своєчасних управлінських рішень з подальшим прогнозуванням можливих наслідків впровадження розроблених управлінських рішень та з можливістю управління підприємством за певних умов.»

Дане визначення дає чітке розуміння того, що система антикризового управління підприємством є складною комплексною системою, яка може забезпечити не тільки нагальні потреби підприємства в нестабільних умовах, а й надати можливість відкриття нових напрямків розвитку для підприємства за умов звичайної діяльності.

Також дане визначення демонструє, що система антикризового управління підприємством є відокремленою системою, яка в свою чергу за

певних обставин може переймати на себе функції управління підприємством для забезпечення утримання позицій підприємства під час несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх факторів, які є потенційними загрозами існуванню підприємства та продовженню його безперервної діяльності.

Зокрема дане визначення підкреслює те, що система антикризового управління тісно пов'язана з іншими системами підприємства, так як вона отримує від них інформацію для подальшого аналізу та розробки ефективних та своєчасних управлінських рішень.

Також важливо наголосити, що система антикризового управління підприємством не виконує та не дублює функції системи внутрішнього аудиту підприємства та системи внутрішнього контролю, якщо такі існують та запроваджені на підприємстві. Важливо розуміти що існують певні функції системи антикризового управління підприємством, які можуть забезпечуватись шляхом виконання функцій системи внутрішнього аудиту або внутрішнього контролю, але при цьому система внутрішнього аудиту не зможе забезпечити виконання всіх функцій системи антикризового управління, як цього не зможе зробити і система внутрішнього контролю на підприємстві.

Якщо ж розглядати систему антикризового управління підприємством та незалежний аудит, то проведення незалежного аудиту тільки доповнить інформацію яку отримуватиме система антикризового управління, а також зменшить ризики пов'язані з похибками вхідної інформації, що в свою чергу зменшить вірогідність розробки некоректних управлінських рішень системою антикризового управління, які в подальшому можуть призвести до погіршення ситуації в якій опинилось підприємство.

Висновки та перспективи. Отже враховуючи все вищеописане ми приходимо до висновку, що дане трактування є найбільш об'єктивним та найбільш всеохоплюючим та таким, що дає змогу чіткого розуміння що саме являє собою система антикризового управління, а також яке її місце в структурі підприємства. Також було частково розглянуто відмінності систем внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту від системи антикризового управління. Таке трактування поняття дасть змогу в подальшому розширити розуміння сутності антикризового управління та відкрити нові концепції для розвитку.

Список джерел:

1. Айвазян З. А. Антикризисное управление: сущность стабилизационной программы / З. А. Айвазян, В. В. Кириченко. // Эксперт.. – 2001. – №8.;
2. Іващук В.К. Стратегії антикризового управління / В.К. Іващук, О.В. Нужна // Економіка & держава. – 2009. – №11. – с. 34-36;
3. Курошева Г. М. Теория антикризисного управления предприятием: Учебное пособие. / Г. М. Курошева. – Санкт-Петербург: Речь, 2002.
4. Ларионов И. К. Антикризисное управление / И. К. Ларионов. – Москва: Дашков и Ко, 2001. – 472 с.;
5. Свиридов А.К. Антикризисное управление: принятие решений на краю пропасти // Проблемы теории и практики управления. — 1999. — № 4; Теория и практика антикризисного управления / Под ред. С.Г. Беляева, В.И. Кошкина. — М., 2005;
6. Шапунова О. О. Політика антикризового управління при загрозі банкрутства / Шапунова О. О. // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 8. – с. 152;
7. Шершньова З. Є. Антикризисное управління підприємством: Навч. посіб. / З. Є. Шершньова, В. М. Багацький, Н. Д. Гетманцева. – Київ, 2007.;
8. Штангрет А. М. Антикризисное управління підприємством / А. М. Штангрет, О. І. Копилук. – Київ, 2007;
9. Адамська О. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ РЕАГУВАННЯ НА РЕГІОНАЛЬНІ ВИКЛИКИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ [Електронний ресурс] / О. Адамська // ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_55/fail/5.pdf;
10. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://core.ac.uk/download/pdf/78067019.pdf>;
11. Воронін О. Є. СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ [Електронний ресурс] / О. Є. Воронін, І. О. Товма – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/64901/09-Voronin.pdf?sequence=1>;
12. ОСОБЛИВОСТІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4954>.

*Паутов Владислав Сергійович
студент, Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна*

*Науковий керівник: Петраєв Олексій
Олександрович, доцент, Харківський
національний університет імені
В.Н. Каразіна*

МОЖЛИВОСТІ ТА ОБМЕЖЕННЯ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ЯК ДЖЕРЕЛО ПОШУКУ РОБОТИ І ПЕРСОНАЛУ

Ми живемо в сучасному суспільстві 21 століття, де з посиленням глобалізації активно розвиваються і комп'ютерні технології.

Комп'ютер, а саме Інтернет, проникає в усі сфери життя людини, в тому числі і що стосуються його професійної діяльності.

Одним з ключових етапів у процесі управління персоналу є прийом персоналу. В першу чергу це процес пошуку кадрів і їх відбір. Від того, як пройде цей етап, залежить термін життя організації і її успішність.

Зараз більше 90% компаній знаходять нових співробітників через інтернет.

Пошук роботи в Мережі може бути результативним у чотирьох напрямках: розміщення резюме на спеціалізованих ресурсах, перегляд вакансій на спеціалізованих ресурсах, пошук вакансій через соціальні мережі, запит вакансій по електронній пошті. Розглянемо ці варіанти докладніше.

1. Размещеніє резюме на спеціалізованих ресурсах. Перший крок, який необхідно зробити для пошуку роботи через мережу Інтернет це публікація свого резюме на найбільших порталах з пошуку роботи. Все резюме потрапляють в базу даних сайтів, після чого піддаються автоматичної або ручної перевірки, індексуються пошуковою машиною сайту і з'являються в результатах пошуку, стають доступні для перегляду потенційним роботодавцям, зареєстрованим на цих же сайтах.

2. Просмотр вакансій на спеціалізованих ресурсах. Найбільш популярні федеральні спеціалізовані сайти про пошук роботи - www.work.ua, www.rabota.ua і т.д. Ці та подібні їм сайти пропонують широкий вибір вакансій, а також пропонують опублікувати своє резюме або вакансію.

3. Розшук вакансій через соціальні мережі. Соціальні мережі в руслі пошуку роботи можна розділити на два типи: загальні соціальні та спеціалізовані мережі. Одним з способів найті відкрити вакансію за допомогою соціальної мережі -Опубліковано на своїй сторінці оголошення про пошук роботи, в тексті вказавши свою спеціальність з хештегом без пробілу. Символ "#", який і називається хештегом, миттєво перетворює будь-яке слово, написане без пробілу після нього, в

гіперпосилання; тому, якщо натиснути на таку гіперпосилання, відкриється актуальна стрічка новин, відсортована за датою публікації, починаючи з найсвіжіших.

4. Запрос вакансій по електронній пошті. Деякі організації не публікують інформацію про вакансії у відкритому доступі, однак відчувають брак кадрів. В такому випадку слід ініціювати пряме звернення до потенційного роботодавця за допомогою розсилки резюме з супровідним листом по відділах кадрів, які цікавлять.

При використанні цього методу необхідно розсилати багато резюме, а супровідні листи -самая важлива частина метода.Такім чином, сьогодні Інтернет як засіб пошуку роботи оптимальний варіант. Однак, як і будь-який інший спосіб, пошук персоналу через Інтернет має свої переваги і недоліки. Спочатку хотілося б виділити найбільш приємні моменти в досліджуваному прийомі:

1. Економія грошових і часових ресурсів як роботодавців, так і потенційних працівників. Розміщуючи своє резюме з особистими даними на спеціалізованому сайті, Ви витрачаєте не більше 15 хвилин на реєстрацію і заповнення анкети. Як правило, все це абсолютно безкоштовно.

2. Можливість вибору спілкування з роботодавцем. На спеціалізованих сайтах Ви можете здійснювати пошук персоналу через посередника, тобто кадрові агентства, або спілкуватися з ним безпосередньо, що важливо для людини, який знаходиться в пошуках роботи.

3. Можливо відстежувати закриття і оновлення вакансій з мінімальними затримками в зв'язку з постійним оновленням даних.К жаль, даний метод має не тільки переваги, а й недоліки, до яких відносяться:

1. Інформація про роботодавця, компанії часто може бути недостовірною і прикрашеною. Наприклад, під перспективними і високооплачуваними вакансіями часто може виявлятися мережевий маркетинг.

2. Строгіє критерії для кандидата, які не завжди обґрунтовані. Наприклад, обмеження за віком -в компанію потрібен чоловік або жінка від 25 років. Незважаючи на такі вимоги, роботодавець міг би і взяти працівника 23 років, якщо він має активну життєву позицію і відповідає вимогам. Але на сайтах необхідно вказувати чіткий віковий критерій, до якого не можна писати додаткові приміток. Варто відзначити і таку графу при заповненні анкети як «досвід роботи». Дуже часто, особливо студенти, нещодавно закінчили інститути і активно шукають роботу, стикаються з такою проблемою як відсутність досвіду роботи. Можливо, при особистій співбесіді, незважаючи на відсутність того самого досвіду, роботодавець, в силу особистих якостей, якими володіє дана людина, піде на те, щоб навчити і розвивати його професійні здібності. При чіткому

вказівці в Мережі даних про відсутність досвіду роботи такий варіант розвитку ситуації виключений.

3. Дані, які Ви розміщуєте, стають публічними. Адреса Вашої електронної пошти, номер телефону можуть потрапити в руки настирливих кадрових агентств, спамерів і т. Д, що не завжди приємно і може доставити не потрібні клопоти.

Підводячи підсумки вищесказаного, хочеться відзначити той факт, що, безумовно, на сьогоднішній день Інтернет є універсальним і дуже зручним інструментом і для тих, хто шукає роботу, і для підбору персоналу. Але, на жаль, жоден інтернет-сайт, жодна соціальна мережа не дає гарантій, що ви знайдете відповідну роботу. Дані способи можна і слід використовувати лише як доповнення до стандартних і давно сформованим методам рекрутингу.

Список використаних джерел:

1. Руднева С. И. Возможности и ограничения Интернета как средства поиска работы и персонала // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2017. – Т. 39. – С. 3066–3070. – URL: <http://e-koncept.ru/2017/970940.htm>.

***Петрик Анастасія Віталіївна**
студент, Харківський національний
автомобільно-дорожній університет*

***Цема Валерія Євгеніївна**
студентка, Харківський
національний автомобільно-
дорожній університет*

***Науковий керівник: Шевченко Інна
Юріївна, доктор економічних наук,
доцент, Харківський національний
автомобільно-дорожній університет***

ЕССЕНЦІАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КАТЕГОРІЇ «ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ»

Трудовий потенціал є стратегічно важливим ресурсом, основною соціально-економічного розвитку підприємств, галузевих комплексів, регіонів, держав. Якістю та ефективністю використання трудового потенціалу зумовлюються можливості економічного суб'єкту до створення товарів, послуг, робіт, проведення наукових досліджень і генерування інновацій.

Стратегічна важливість забезпечення ефективного формування, розвитку та використання трудового потенціалу стала причиною посиленої уваги з боку зарубіжних і вітчизняних науковців, внаслідок чого в економічній літературі міститься безліч підходів до розуміння трудового потенціалу.

Метою дослідження є ретроспективний аналіз дефініцій і надання есенціальності характеристики категорії «трудоий потенціал».

Табл. 1 містить ретроспективну систематизацію дефініцій категорії «трудоий потенціал».

Таблиця 1 – Дефініції категорії «трудоий потенціал»*

Автор(-и)	Дефініція категорії «трудоий потенціал»
В. Костаков	Трудоий потенціал – це запаси праці, що залежать від загальної чисельності трудових ресурсів та їх структури за статтю та віком, накоплених знаннях, ступеня відповідності демографічної структури працюючих умовам підвищення ефективності праці та соціальної мобільності населення [1].
С. Струмилін	Трудоий потенціал – це робоча сила країни чи народу в віці 16-49 років [2].
Г. Сергєєва, Л. Чижова	Трудоий потенціал – це ресурси праці, якими володіє суспільство [3].
С. Пірожков	Трудоий потенціал – це сукупність демографічних, соціальних та духовних характеристик та якостей зайнятого населення, розвинених в певному суспільстві або реалізованих, чи таких, що можуть бути реалізовані за умови досягнення високого рівня розвитку виробничих сил, науково-технічного прогресу та удосконалення системи відносин, пов'язаних з участю в процесі праці та суспільній діяльності [4].
В. Онікієнко	Трудоий потенціал – це сукупність працездатного населення, яке має відповідну професійно-кваліфікаційну підготовку [5].
М. Пітюлич, М. Бібен, В. Мікловда	Трудоий потенціал – це сукупність різних характеристик працездатного населення, які визначають його кількісно-якісну оцінку, що реалізується в процесі трудової діяльності [6].
І. Джаїн	Трудоий потенціал – це сукупні здібності економічно активного населення забезпечити виробництво споживчих вартостей, які відповідають потребам суспільства на даному етапі його розвитку та обумовлюються соціально-економічними та науково-технічними умовами [7].
Б. Кліяненко, С. Большенко	Трудоий потенціал – це сукупність якісних та кількісних характеристик трудових ресурсів, які визначають максимальні можливості до виробництва високоякісної конкурентоспроможної продукції та надання послуг [8].
Л. Галаз	Трудоий потенціал – це запаси праці, що залежать від загальної чисельності трудових ресурсів та їх структури за статтю та віком, накопичених знань, ступеня відповідності демографічної структури працівників умовам підвищення

	ефективності праці, соціальній мобільності населення (територіальній та професійній) [9].
В. Гриньова та ін.	Трудовий потенціал – це існуючі та потенційні можливості працюючих з реалізації їх кількісних і якісних характеристик у конкретних соціально-економічних та виробничо-технічних умовах [10].
С. Засанська	Трудовий потенціал – це економічно активне населення, яке, із врахуванням його інтегральних характеристик кількості, якості, міри здатності до праці та оптимального використання робочого часу, створює значний обсяг валового внутрішнього продукту [11].
С. Гринкевич	Трудовий потенціал – це наявність ресурсів праці економічно активного населення, здатних до самовідтворення та таких, що відзначаються мінливістю, а також їх запас, при ефективному використанні яких забезпечується досягнення поставлених цілей [12].
Т. Немченко	Трудовий потенціал – це інтегральна сукупність потенційних можливостей працездатного населення, а також тих, хто готується до трудової діяльності, щодо реалізації їх кількісних та якісних характеристик, які виявляються в трудовому процесі [13].
З. Живко, Н. Була, Н. Фостяк	Трудовий потенціал – це: сукупна суспільна здатність до праці; потенційна трудова дієздатність суспільства [14].
К. Корбут	Трудовий потенціал – це інтегральна форма, що кількісно та якісно характеризує здатність суспільства в динаміці забезпечити людський фактор виробництва у відповідності з вимогами його розвитку [15].

* сформовано авторами за джерелами.

З табл. 1 бачимо суттєву диференціацію думок науковців щодо есенціальності характеристики категорії «трудовий потенціал».

Одним із критеріїв, за якими розходяться думки науковців, є та частина населення, яку доцільно ідентифікувати як «трудовий потенціал». Більшість дослідників схиляються до думки, що трудовий потенціал охоплює лише економічно активне населення (працюючі та безробітні) або працездатне населення (особи, спроможні до здійснення трудової діяльності). У цілому така позиція є логічною та зрозумілою, адже: заборонено використання дитячої праці; певна частина населення має вади здоров'я, які не дозволяють брати повноцінну участь у трудовому процесі; частина населення завершує трудову діяльність по досягненню пенсійного віку. У той же час існує безліч винятків. Наприклад, сьогодні в Україні спостерігаємо посилення уваги до питань інклюзії та цифротизації економіки, в контексті чого створюються умови для трудової діяльності осіб з обмеженими можливостями. Також розмір пенсій зазвичай не

забезпечує потреби пенсіонерів, внаслідок чого значна їх частина продовжує трудову діяльність.

Тому під трудовим потенціалом розуміємо кількісну й якісну характеристику населення держави, яке спроможне до здійснення трудової діяльності за віком і станом здоров'я. При цьому до трудового потенціалу належать як ті особи, які свою спроможність до трудової діяльності реалізують, так і ті особи, які нею не користуються з тих чи інших причин.

Література:

1. Костаков В.Г. Трудовые ресурсы. Социально-экономический анализ. М.: Наука, 1976. 91 с.
2. Струмилин С.Г. Проблемы экономики труда. М.: Наука, 1982. 472 с.
3. Сергеева Г.П., Чижова Л.С. Эффективное использование трудового потенциала. *Новое в жизни, науке, технике*. М.: Знание, 1987. № 7. С. 43–47.
4. Пирожков С.И. Трудовой потенциал в демографическом измерении. К.: Наукова думка, 1992. 179 с.
5. Онікієнко В.В. Методологічні питання дослідження відтворення трудових ресурсів регіону. *Зайнятість та ринок праці*. 1994. Вип. 2. С. 3–7.
6. Пітюлич М.І., Бібен М.І., Мікловда В.В. Трудовий потенціал регіону: стратегія розвитку і функціонування. Ужгород: Карпати, 1996. 139 с.
7. Джаин И.О. Оценка трудового потенциала: монография. Сумы: ИТД «Университетская книга», 2002. 250 с.
8. Кліяненко Б.Т., Большенко С.Ф. Вплив мотиваційного фактора на формування конкурентоспроможного трудового потенціалу регіону. *Регіональна економіка*. 2004. № 4(34). С. 7–15.
9. Галаз Л.В. Концептуальні засади регулювання відтворення трудового потенціалу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2006. № 554. С. 221–226.
10. Гриньова В.М., Новікова М.М., Самойленко В.В., Смолюк В.Л. та ін. Управління розвитком трудового потенціалу підприємства: монографія. Х.: Вид. ХНЕУ, 2009. 256 с.
11. Засанська С.В. Трудовий потенціал регіону: розвиток та збереження в сучасних економічних умовах: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.07. К., 2010. 19 с.
12. Гринкевич С.С. Особливості формування трудового потенціалу в умовах інформаційного суспільства. *Сталий розвиток економіки*. 2011. № 1. С. 158–162.

13. Немченко Т.А. Деякі питання щодо сутності трудового потенціалу галузі. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2013. Вип. 23. С. 169–175.
14. Живко З.Б., Була Н.Я., Фостяк Н.С. Сучасні імперативи формування та розвитку трудового потенціалу як основа кадрової безпеки. *Вісник Донецького національного університету. Серія: Економіка і право*. 2015. Вип.1. С. 110–114.
15. Корбут К.Є. Управління трудовим потенціалом підприємства: мета, функції та методи. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/121.pdf>

*Халєєва Марія Вячеславівна
студентка, Харківський
національний університет імені
В.Н. Каразіна*

*Науковий керівник: Петряєв Олексій
Олександрович, кандидат
економічних наук, доцент кафедри
маркетингу, менеджменту та
підприємництва, Харківський
національний університет імені
В.Н. Каразіна*

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ: ТЕХНОЛОГІЯ ЧИ МИСТЕЦТВО

В умовах, що склалися у традиційному менеджменті стає все складніше виконувати функції за прогнозом, плануванням та контролю. Тому на зараз є актуальним пошук нових поглядів на звичні технології в управлінні персоналом. Новою філософією менеджменту стає підхід розглядати підприємство як живий організм, що постійно оновлюється і адаптується до змін у зовнішньому середовищі. Сучасний процес управління представляється чимось на зразок «балансування між порядком і хаосом», імпровізацією в галузі менеджменту. Управління з відпрацьованих методів за роки промислової революції все більше і більше перетворюється у мистецтво рішення оригінальних творчих завдань. Якщо традиційно менеджмент приділяв свою увагу на аналізі, прогнозі, управлінні, то нова управлінська наука змінює акценти на здібності до адаптації, імпровізації та координації [1,2].

Погляд на менеджмент як поєднання науки і мистецтва присутній в роботах багатьох зарубіжних і російських дослідників, таких як: Адізес

І.К., Арская Л.П., Друкер П.Ф., Ожегов С. І., Орлова А.І. Для того щоб описати думку, яка їх усіх об'єднує можна привести цитату Орлова А.І.: «Менеджмент – це не тільки наука, а й мистецтво управління. Управлінська наука дає скоріше загальні орієнтири, ніж конкретні інструкції на кожен конкретний акт управління. Реальне управління, особливо оперативне – скоріш мистецтво, ніж наука» [3].

Мета цієї статті є проаналізувати зміст поняття «менеджмент», опираючись на думку, що в тимчасових умовах управління персоналом втрачає свою технологічну сутність, перетворюючись в мистецтво рішення оригінальних творчих завдань. З огляду на дані тенденції, українська управлінська наука повинна сформувати нову модель управління.

Сприйняття менеджменту як мистецтва і раніше існувало в теорії управління. У Оксфордському словнику англійської мови менеджмент визначається як спосіб, манера поводження з людьми, влада і мистецтво управління, особливого роду вміння та адміністративні навички.

Теза про поєднання в менеджменті елементів науки та мистецтва навряд чи потребує додаткових доказів. Дійсно, управлінська діяльність – це не тільки застосування професійних знань і досвіду, але й багато в чому, творчий процес, заснований на сутності явищ, що відбуваються, реалізації природних здібностей, таланту управлінця. Формула менеджменту може бути представлена в наступному вигляді: Менеджмент = Наука + Мистецтво.

На зорі менеджменту, коли тільки формувалися його основні положення управління, безсумнівно, було в міру накопичено управлінських знань і досвіду, мистецтвом. Менеджмент став перетворюватися в науку, а потім в технологію управління. Під технологією розуміється сукупність знань і навичок (методів, прийомів), які використовуються в управлінській діяльності, для досягнення поставлених завдань з оптимальними витратами. Мистецтво в науковому менеджменті стало грати підпорядковану, другорядну роль.

В міру зростання складності й оригінальності управлінських завдань управління знову стало все більше і більше наближатися до мистецтва. Коло замкнулося, управління починалося як мистецтво і знову перетворилося в мистецтво. Чи означає сказане, що сьогодні ми маємо справу з «заходом» традиційного менеджменту? Цілком ймовірно, так. Незважаючи на все ще досить сильні позиції раціонально-технологічної парадигми, загальна філософія менеджменту принципіально змінюється. Проблема творчого імпровізаційного підходу стає мейнстрімом сучасного управління.

Не дивлячись на те, що триває впродовж усіх перебудовних років бум в підготовці економістів, юристів, менеджерів, в країні хронічно не

вистачає хороших управлінців. Спроби створити за західним зразком нову управлінську еліту не принесли належного результату. Основна причина, на мій погляд, полягає в неправильній орієнтації існуючої системи підготовки.

В Україні відсутні відповідні умови для розвитку менеджменту: немає стабільної економічної і політичної ситуації, немає відповідних західному суспільству традицій, а, найголовніше, в українців інший менталітет, інша управлінська культура. Історичний досвід, в тому числі радянського періоду, показує, що українське керівництво завжди було схоже на мистецтво, як за зухвалістю і масштабу постановки завдань, так і за методами їх рішення [4].

Моделі української школи управління необхідно змінити вектор підготовки, потрібно вчити майбутніх фахівців мислити творчо, широко, а не за схемою «знання-вміння». Слід вчити не технологіям, а мистецтву пошуку нетривіальні рішення для нетривіальних управлінських ситуацій. Головним завданням навчальних закладів є формування бази енциклопедичної освіти, що сприяє польоту творчої думки, розвиток у молодих людей здорових амбіцій, прагнення до творчості. Розглядаючи управління як мистецтво, ми змушені будемо усвідомити, що займатися управлінською діяльністю можуть далеко не усі, але вихід з традиційного «шаблону» може зробити великий поштовх у розвитку управлінської діяльності.

Література:

1. Друкер П. Ф. Енциклопедія менеджменту / Пітер Фердинанд Друкер., 2004. – 432 с.
2. Масленков Ю. О. Сучасний менеджмент / Юрій Олексійович Масленков., 2010. – 439 с.
3. Саліков Ю. О. Аналіз функціональної картини сучасного менеджменту / Юрій Олександрович Саліков., 2008. – С.44-46.
4. Орлов О. І. Менеджмент / Олександр Іванович Орлов., 2003. – 298 с.

*Кулініч Тетяна Володимирівна
кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет
«Львівська політехніка»*

*Музичка Юлія Любомирівна
студентка, Національний
університет «Львівська політехніка»*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ РОБОТИ СЛУЖБИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

В даний час багато компаній переймаються проблемою оцінки ефективності діяльності відділів, пов'язаних з управлінням кадрами. Це викликано головним чином із зростаючим значенням служб управління людьми в компаніях, поряд із збільшенням бюджетів цих підрозділів та з необхідністю контролювати витрати на них.

Пріоритетом при оцінці роботи служби управління персоналом є визначення критеріїв та показників такої оцінки. На сьогодні не існує загальновизнаних показників для оцінювання кадрової служби. Розглянемо можливі варіанти оцінки діяльності служби управління персоналом (СУП). У процесі розвитку компанії СУП теж проходить певні трансформації. Зазвичай у розвитку СУП є три еволюційні етапи: робота з трудовими ресурсами, управління персоналом, управління людськими ресурсами.

Кожен етап розвитку СУП характеризується низкою виконуваних функцій. Відповідно, функції 1-го етапу включають управління кадровими справами, наймання та звільнення працівників. Функції 2-го – підбір та оцінку персоналу, його пристосування до роботи, мотивацію працівників компанії, навчання в компанії, організацію і охорону праці та соціальне забезпечення працівників. Головною відмінністю цієї фази розвитку СУП від попередньої є створення внутрішніх правил щодо основної діяльності підрозділу.

Найважливішою відмінністю 3-го етапу є визнання персоналу одним із ресурсів компанії, поряд із матеріальною, фінансовою та інформаційною складовими. Іншими словами, відбувається зміна орієнтирів у діяльності СУП з оперативного на стратегічний рівень. У цьому випадку до функцій, характерних для етапу управління, додається планування персоналу, маркетинг персоналу, планування кар'єри,

забезпечення професійного розвитку працівників, забезпечення оптимального графіка роботи, управління інформацією, оцінка результатів роботи та кадрового потенціалу, управління конфліктами, правове вирішення трудових і робочих відносин, встановлення партнерських відносин та співпраця з профспілками, радами робочих груп тощо, планування та розвиток організаційної культури компанії, гарантування репутації компанії, її позитивне сприйняття споживачами, суспільством та державними установами [1].

На кожному етапі розвитку СУП підхід до оцінки її роботи буде різним. На першому етапі (робота з трудовими ресурсами) основним критерієм оцінки є наявність або відсутність проблем в організації. Якщо компанія не має постійних кадрових проблем, робота служби управління персоналом, як правило, оцінюється позитивно. У разі проблемних ситуацій (труднощі з наймом необхідних спеціалістів, конфлікти, пов'язані зі звільненням працівників тощо), проблема виникає з розвитком служби управління персоналом. На 2-му етапі управління персоналом критерієм оцінки роботи СУП є встановлення міри того, наскільки ситуація в службі управління персоналом відповідає внутрішній політиці компанії. На 3-му етапі управління людськими ресурсами при оцінці діяльності СУП враховується рівень рівномірності виконання основних функцій та розвитку співробітників компанії. Зокрема, існує проблема інвестицій у розвиток співробітників. Виділяють економічні, соціологічні та психологічні параметри доцільності інвестицій у людські ресурси. Економічні дослідження показують, що вкладення коштів у персонал має більший економічний ефект, ніж вкладення у розвиток обладнання та технологій [2]. Основною метою досліджень у галузі соціальних наук є вивчення змін у стосунках між людиною та суспільством до та після інвестицій. У психологічних науках дослідження скеровані на визначення напрямів розвитку людини, розробку тестів та інших інструментів для визначення людського потенціалу.

Іншим питанням, яке виникає при оцінці наслідків роботи СУП, є оцінка діяльності суб'єкта господарювання, який не виробляє конкретний товар. Навіть, якщо є можливість кількісно оцінити роботу менеджера у відповідності до його контракту, дуже важко оцінити якісну складову його роботи, оскільки, до прикладу, фактичний ефект від роботи нового працівника на підприємстві буде виявлено пізніше. Одним із варіантів вирішення цієї складної проблеми може бути не безпосередня оцінка результатів, а оцінка зменшення збитків компанії. У разі зміни працівником місця роботи компанія несе додаткові витрати, які становлять 7-20% річної зарплати для працівників нижчого рівня, 18-31% - для спеціалістів, 20-100% - для вищого керівництва [3].

Питання оцінки діяльності СУП безпосередньо пов'язане з вибором

тих, чия думка буде взята до уваги (опитуваних). Якщо це відповідальний за управління підрозділом, то при такому підході виникає питання об'єктивності оцінки. Якщо це працівники компанії – то наскільки їхня думка може бути об'єктивною, зокрема щодо зарплати та розвитку кар'єри. Висновок - у таких питаннях слід шукати компроміс та враховувати думки всіх сторін.

Основною проблемою оцінки функціонування СУП є вибір показників оцінки. Вибір таких показників дуже великий. По-перше, це залежить від функцій СУП. Вивчення системи показників, що оцінюють управлінську діяльність людей у західних компаніях, показує, що в цих організаціях особлива увага приділяється показникам соціального забезпечення та задоволеності працівників. Зокрема, важливими є такі стандарти, як рівень медичного страхування або відсоток соціального пакету у компенсаційному пакеті. У зв'язку з цим працівниками високо цінується оптимальна пропорція соціальних пакетів та зарплат (саме вони дають максимальний вплив на бізнес-результат), тоді як рівень медичного страхування має меншу значимість.

Часто методики оцінки результатів роботи трудових ресурсів побудовані на кореляції між збільшенням фонду оплати праці і зростанням продуктивності [4]. Розумне управління персоналом передбачає такий приріст інвестицій в зарплату, який має гарантувати принаймні не менший приріст продуктивності праці.

Багато компаній використовують концепцію ефективності для вимірювання результатів функціонування СУП. У загальному розумінні під терміном «ефективність» зазвичай розуміють відношення корисного ефекту (результату) до витрат на його отримання [5]. Іноді під терміном «ефективність» часто розуміють «економію». Англійський економіст Пол Хайне примирює ці два різних погляди і каже що обидва згаданих терміни означають «отримання максимального ефекту при обмежених доступних ресурсах» [6].

Але різниця між економічністю та ефективністю полягає в тому, що ефективність передбачає оцінку всіх витрат, включаючи витрати на людські та інформаційні ресурси. У зв'язку з цим, перевіряючи ефективність, слід оцінювати соціальні відносини в компанії, які можуть вплинути на подальший розвиток компанії. Крім того, ефективність повинна включати оцінку результату порівняно з поставленими цілями, а не лише як результат сам по собі, і виражає ступінь досягнення цілей і завдань. Чим вища ефективність, тим більше результати відповідають вашим цілям.

У науковій літературі часто використовується поняття продуктивності праці, яке має значення, близьке до ефективності. Так, Д. Синк визначає продуктивність як відношення кількості виробленої

продукції до загальної собівартості продукції [7]. Під останньою розуміють витрати капіталу, енергії, сировини, людських ресурсів та інформації.

Ефективність поєднує два показники діяльності СУП - результати та витрати. На думку багатьох фахівців у сфері управління людськими ресурсами, двох показників буде недостатньо для оцінки діяльності СУП, тому пропонується використовувати систему показників. В якості одного з можливих варіантів такої системи можна використовувати наступні шість показників: дієвість або ефективність (effectiveness), економічність (efficiency), якість продукції (quality), якість праці (quality of work life), інновації або впровадження новацій (innovation), продуктивність (productivity) [7].

Ефективність можна інтерпретувати як внесок людських ресурсів у реалізацію ринкових ідей компанії на певному економічному ринку. Економічність слід визначати як взаємозв'язок між запланованими ресурсами, які мають бути витрачені на виконання діяльності служби управління людьми, та фактично використаними ресурсами [8].

Якість продукції означає всі технічні, економічні та естетичні властивості, що визначають її здатність відповідати певним вимогам відповідно до її цільового використання [9]. Якість продукції (робіт, послуг) служби управління персоналом визначається клієнтами цієї послуги, тобто працівниками компанії, керівниками підрозділів компанії, кадровими агентствами, з якими співпрацює СУП. Щодо якості виконуваних послуг можуть бути запропоновані критерії щодо ступеня відповідності та здатності виконувати оперативні роботи (наприклад, наймання нового працівника).

Якість праці сприймається як ступінь задоволення важливих особистих потреб працівників компанії шляхом організування їх трудового процесу. Цей показник характеризує готовність працівників продовжувати працювати в цій компанії. Зокрема Г. Беккер своїми дослідженнями довів, що інвестування в працівників дає вищу економічну віддачу, ніж інвестування в технології, тобто показник якості трудового життя сильно впливає на продуктивність праці та економіку [2]. Як варіант вимірювання якості праці в компанії ми можемо запропонувати соціологічне опитування працівників про ступінь задоволеності роботою в компанії. А діяльність СУП можна оцінити за зміною цього ступеня.

Під впровадженням новацій мають на увазі процес, за допомогою якого отримують нові та кращі товари та послуги. В плані інновацій діяльність кадрової служби можна оцінити за ступенем реалізації пропозицій працівників. Останнє фактично означає додатковий прибуток, зароблений компанією.

Продуктивність оцінюють відношенням кількості виробленої

продукції до величини виробничих витрат. Останні можуть вимірюватися в трудових затратах (через ресурс часу, кількість задіяного персоналу тощо). Діяльність СУП у цьому аспекті може бути проаналізована за виконуваними функціями та глибиною прийнятих рішень. Визначити кількість виконуваних функцій досить просто, тоді як оцінити їхню якість досить проблематично. Цю оцінку можна зробити за порівнянням рішень, прийнятих у цій сфері, з іншими фірмами.

Підсумовуючи, маємо зазначити, що використання цієї системи показників дозволяє оцінити діяльність СУП на різних етапах розвитку цієї служби, дослідити ефективність роботи цього підрозділу з різних сторін, а також є зручним в практичному застосуванні.

Література:

1. Соколова Л. Г., Оглоблин В. А. Оценка результатов кадрового менеджмента в условиях функционирования системы управления персоналом. *Baikal Research Journal*, 2016. Т. 7, № 3. С. 164-172. URL: <http://brj-bguer.ru>
2. Беккер Г.С. Людська поведінка: економічний підхід. Вибрані праці з економічної теорії: пер. з англ. Київ, 2003. 673 с.
3. Staff Regulations, Rules and Instructions Applicable to Officials of the Organisation. *OECD*, 2020. 467 p. URL: https://www.oecd.org/careers/Staff_Rules_EN.pdf.
4. Морщенок Т.С. Огляд підходів до визначення економічної сутності поняття «ефективність». *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип.1. С. 7-13. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_2016_1_7.pdf
5. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Управление персоналом. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 468 с.
6. Хейне П., Беттке П. Дж., Причитко Д. Экономический образ мышления. С.-Петербург : Диалектика-Вильямс, 2020 528 с.
7. Синк Д. С. Управление производительностью: планирование, измерение и оценка, контроль и повышение. Москва: Прогресс, 1989. 548 с.
8. Погребняк С.И. Бережливое производство: формула эффективности. Москва: Триумф, 2013. 303 с.
9. Дубоделова А.В. Впливові чинники процесу розроблення та впровадження системи управління якістю на вітчизняних підприємствах за міжнародними стандартами ISO СЕРІЇ 9000. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/9739/1/05.pdf>.

*Мунтяну Діана Сергіївна
студентка, факультет
менеджменту та маркетингу,
Національний технічний
університет України «Київський
політехнічний інститут імені
Ігоря Сікорського»*

*Лободзинська Тетяна Петрівна
кандидат економічних наук, доцент,
Національний технічний
університет України «Київський
політехнічний інститут імені
Ігоря Сікорського»*

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

В сучасних ринкових умовах успіх будь-якої організації залежить від ефективно побудованої системи управління, яка, насамперед, має вирішальний вплив на якість людських ресурсів. Велику роль відіграє досвід та кваліфікація персоналу, соціально-економічний клімат, винахідливість співробітників, від яких залежить якість товарів або послуг підприємства. Процесне управління виконує роль розробки системи управління персоналом, як важливої складової бізнес-процесу, з метою досягнення стратегічної мети і бізнес-стратегії організації.

Бізнес-процес – це комплекс взаємопов’язаних і взаємозалежних видів діяльності, які спрямовані на виконання конкретних завдань. Таким чином, процесний підхід до управління підприємством – це пов’язані між собою бізнес-процеси.

Процесний принцип управління базується на формуванні бізнес-процесів, які охоплюють всю діяльність підприємства. Перехід від функціонального принципу системи управління персоналом до процесного дозволяє забезпечити ефективну взаємодію учасників бізнес-процесу, своєчасно забезпечити підприємство якісним людським ресурсом і використовувати методи удосконалення структури управління. Процесний підхід включає в себе: вимоги до персоналу (кожен співробітник відповідає не тільки за функції, а і за якість процесу, встановлює і підтримує зв’язки з іншими учасниками, сприяє задоволенню попиту споживачів); передбачає виділення і керування такими складовими, як “входи”, “виходи”, “ресурси”, “постачальники”, “споживачі” та ін. – статус і зв’язок управління персоналом з іншими

процесами; зміст та нормативно-методичне забезпечення технологій управління персоналом, зокрема, доповнюються критерії, методи та суб'єкти оцінки, відбору, адаптації персоналу, коригується склад показників аудиту субпроцесів управління персоналом, тощо. [1, с. 276].

Основними перевагами процесного підходу виступають чіткість взаємозв'язків служби персоналу з іншими підрозділами, відповідальність кожного виконавця за реалізацію процесу управління персоналом, яка збільшує його ефективність, оптимізація використання ресурсів, виявлення зон втрат і відповідальності, чіткість взаємодії системи управління персоналом як бізнес-процесом управління підприємством, підвищення результативності діяльності робітників.

Процес управління персоналом відбувається за плануванням чисельності кадрів, розвитку персоналу, експлуатацією і аналізом роботи кадрів, оплатою результатів праці і впровадженню додаткових стимулів, організацією умов праці і соціального пакету, дотриманню правових і трудових взаємовідносин, формуючи, таким чином, модель з управління персоналом [2].

Основними етапами розробки системи управління персоналом як бізнес-процесу управління підприємством є: вибір робочої групи; аналіз бізнес-стратегії; визначення стратегічних цілей у сфері персоналу; збирання інформації за сильними та слабкими сторонами, можливостями і загрозами, ключовими питаннями в галузі управління персоналом; оцінювання стратегічних альтернатив і вибір ключової стратегії управління персоналом; визначення ключових складових системи управління персоналом за допомогою зіставлення цільових показників ефективності в області персоналу з даними проведеного SWOT – аналізу; формування стратегічного плану реалізації стратегії управління персоналом; оцінювання рівня досягнення ключових показників ефективності; документування бізнес-процесу розробки системи управління персоналом [3].

Отже, основою розробки стратегії управління персоналом є стратегічні цілі, тобто бізнес-стратегія, та ресурси, якими володіє організація.

Система управління персоналом та організацією базується на багатьох факторах, серед яких – мотивація. Несвоєчасне та недостатнє удосконалення системи стимулювання персоналу може призвести до багатьох проблем: відсутність інвестицій в інновації, незацікавленість персоналу у розвитку, що в свою чергу призведе до неякісної, застарілої продукції, зниженню об'ємів продажів, втрати прибутків та знецінення бізнесу в цілому. Мотивація, як складний процес, включає в себе різні підходи, стилі та процеси спонукання до певних дій. Отже, необхідно створити сприятливі умови з метою задоволення потреб працівників, та

забезпечити трудову поведінку, яка необхідна для успішного функціонування та розвитку підприємства. Наприклад: матеріальне стимулювання; інноваційні робочі місця; впровадження інновацій в діяльність компанії; підвищення кваліфікації персоналу, тобто організація тренінгів, вебінарів, конференцій; перейняття закордонного досвіду; організація рейтингу працівників з винагородою за високі показники, тощо.

Можна зробити висновок, що для українських підприємств раціональним підходом до побудови системи управління персоналом підприємства є бізнес-процеси, які включають в себе виконання комплексу проектувальних робіт з розробки методів і процедур управління бізнесом, що надасть змогу зменшити витрати у сфері управління персоналом за рахунок зростання ефективності процесів, підвищити показники організації за рахунок розширення мотиваційної складової, що в цілому сприятиме підтримці стану економічної стабільності організації. Мотивація персоналу до нововведень є важливою складовою інноваційної діяльності та інтеграції підприємства.

Список літератури:

1. Р.А. Бундюк, "Определение бизнес-процессов управления персоналом крьюингового предприятия", Труды Одесского политехнического университета, № 1(31), с. 275 – 277, 2009.
2. М.В. Давиденко, "Бизнес-планирование как инструмент формирования эффективной стратегии управления персоналом", Экономика. Управление. Культура, № 14, с. 118–122, 2007.
3. Біліченко О.С. Класичні і сучасні моделі мотивації трудової діяльності / О.С. Біліченко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2012. – № 4. – С. 84-87.

*Ключник Владислава Олегівна
студентка, Харківський
національний університет*

*Науковий керівник: Лісеній Євген
Володимирович, кандидат
економічних наук, доцент,
Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна*

ВПЛИВ УПАКОВКИ ТОВАРУ НА ПРОДАЖ

Зовнішній вигляд упаковки в умовах сучасного ринку - це один з важливих критеріїв, що визначає успіх продажу товару.

Спочатку завдання упаковки було однозначне - стати контейнером для продукту. Поряд з тим, щоб зберігати свіжість продукції або захищати її цілісність, упаковка є потужним інструментом сучасного маркетингу, який може дати Вам нові можливості для досягнення високих результатів у бізнесі. Саме тому багато виробників приділяють цьому питанню велику увагу.

Не дарма ж кажуть, що зустрічають по одягу. На прилавку може стояти хоч десять схожих продуктів, але, тільки оригінальна і красива упаковка виділить Ваш товар з усіх інших. І поки людина не знає, яка якість продукту всередині, не може спробувати його на смак, упаковка для покупця - аватар продукту. 65% споживачів купують новий продукт, тому що їм подобається упаковка (за даними глобального дослідження Packaging Matters, MeadWestvaco Corporation).

Це означає, що яким би якісним не був би сам товар, перший раз побачивши його на полицях, людина може не придбати його, якщо йому не сподобається зовнішній вигляд упаковки. В таких умовах приваблива упаковка - запорука високого рівня продажів. Тому дуже важливо грамотно подати свій товар покупцеві.

Всього сім секунд відвідувачеві торгового центру потрібно для вибору продукту. Щоб заволодіти увагою аудиторії, слід розробити дизайн бренду грамотно. Адже привабливість упаковки переконує покупця в тому, що вміст коробки, пакета або туби його не розчарує. Створення привабливою упаковки - це один з перших кроків до серця покупця. Не оступитися, роблячи цей крок, Вам допоможуть прості рекомендації:

1. Колір.

При виборі колірної гами необхідно виходити не тільки з того, який товар Ви продаєте, а й кому Ви його продаєте. Важливо пам'ятати, що колір - це один з найефективніших інструментів впливу на емоції людини:

- Яскраві кольори сприяють створенню невимушеної атмосфери
- Білий символізує чистоту і легкість
- Чорний викликає асоціації з силою, надійністю, контролем над ситуацією, а також дорожнечою (тому часто використовується модними брендами, зокрема Chanel і Gucci)
- Червоний колір - пристрасть, любов
- Жовтий символізує радість
- Зелений - це зростання і гармонія, близькість до природи. Крім того, у багатьох людей зелений колір викликає асоціації з екологічно чистими продуктами. (можна спостерігати на прикладах брендів Starbucks і Whole Foods).

2. Типографіка

Шрифт може бути простим або вишуканим, строгим або вільним, тонким або масивним - одним словом таким, яким Ви хочете його бачити. Головне, щоб він був зручний для сприйняття: стиль, колір і розмір шрифту слід підбирати так, щоб максимально полегшити покупцеві процес ознайомлення з інформацією про товар.

3. Будьте послідовним

Використовуйте ті ж кольори, шрифти та загальну концепцію для всіх продуктів бренду. Це допомагає чітко відокремити Ваші товари, створити одну стилістику і залучити нових споживачів.

4. Текстура.

Опуклість, ефект об'єму, незвичайна поверхня (гладка, хвиляста, ребриста, груба і ін.) чи форма і вага (відчуття в руці) додають продукту привабливості і викликають інтерес. Як тільки людина бере товар в руки, щоб вивчити, вона вже на півдорозі до придбання.

5. Сторітеллінг.

Це відмінний спосіб виділитися серед конкурентів. Справа в тому, що людей завжди приваблює історія. Якщо Ваша упаковка розповідає історію, це змушує покупця повертатися і купувати товар ще раз.

Наприклад, якщо Ви продаєте органічний продукт в екологічно чистій упаковці, створеної з перероблених матеріалів, розкажіть про це своїм споживачам і популяризуйте думку про турботу про навколишнє середовище.

Упаковка може також розповісти про особливості вашого товару, бренду або Вашої місії. Коли історія на упаковці відповідає назві бренду і дизайну, це точно збільшить продажі.

Висновок: Ви можете пропонувати товар найвищої якості за вигідною ціною, але якщо він захований в непривабливу упаковку, у Вас майже немає шансів на успіх. Правильно піднести продукт - це справжнє мистецтво, оволодівши яким, Ви відкриєте для себе вражаючі перспективи.

Список використаних джерел:

1. Как упаковка товара влияет на продажи? - URL: <https://lpgenerator.ru/blog/2015/02/10/kak-upakovka-tovara-vliyaet-na-prodazhi/>
2. Не рекламой единой: почему важна упаковка. - URL: <https://sostav.ua/publication/ne-reklamoj-edinoj-pochemu-vazhna-upakovka-84671.html>
3. 10 правил продающей упаковки. Как выделиться на полке супермаркета. - URL: <https://secretmag.ru/business/methods/10-pravil-prodayushei-upakovki.htm>
4. MUST HAVE для вашего продукта: как создать упаковку, которая будет вызывать эмоции?. - URL: <https://linnikov.agency/blog/must-have-kak-sozdat-upakovku-kotoraya-budet-vyzyvat-emocii/#i-2>
5. Почему хорошая упаковка это 50% успеха бизнеса. - URL: <https://vc.ru/design/34884-pochemu-horoshaya-upakovka-eto-50-uspeha-biznesa>
6. Какой должна быть упаковка товара, который точно захочется купить?. - URL: <https://rb.ru/opinion/upakovka/>
7. Почему важна упаковка для товара. - URL: <https://print-city.com.ua/pochemu-vazhna-upakovka-dlya-tovara.html>
8. Товар в упаковке — насколько упаковка важна? - URL: <https://loveprint.com.ua/news/products-in-packaging/>
9. Упаковка товара. Как успешно продать товар и выделиться среди конкурентов. - URL: <https://promplace.ru/articles/upakovka-tovara-kak-ushpeshno-prodat-tovar-i-videlitsya-sredi-konkurentov-54>
10. Как цвет упаковки влияет на продажи продуктов питания. - URL: <https://ubi-pack.com.ua/kak-tsvet-upakovki-vliyaet-na-prodazhi-produktov-pitaniya/>
11. ТОП-3 элемента для упаковки, которые влияют на рост продаж. - URL: <https://ubi-pack.com.ua/top-3-elementa-dlya-upakovki-kotoryie-vliyayut-na-rost-prodazh/>

*Резнік Дарина Вадимівна
студентка Харківського
національного університету імені
В.Н. Каразіна*

*Науковий керівник: Мозгова Галина
Валентинівна, кандидат
економічних наук, доцент,
Харківський національний
університет ім. В.Н. Каразіна*

ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ: ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ПЕРЕВАГИ

Сьогодні Інтернет став невід'ємною частиною взаємодії всіх суб'єктів господарювання, інструментом ведення та розвитку бізнесу. Успішне існування у сучасній реальності визначається, в основному, застосуванням як традиційного маркетингу, так і розробкою специфічних прийомів і засобів роботи в Інтернеті.

Інтернет-маркетинг – це вид маркетингу, що передбачає комплексне застосування методів та принципів як класичного маркетингу, так і інноваційні інструменти та технології у мережі Інтернет з метою задоволення запитів і потреб споживачів шляхом обміну задля отримання продавцем прибутку. Основною метою такого виду маркетингу є просування товарів та послуг в Інтернеті [4].

До основних напрямів online-маркетингу належать: медійна реклама, контекстна реклама, пошуковий маркетинг та SEO, SMM та SMO, e-mail маркетинг, вірусний маркетинг, партизанський маркетинг [2].

Реклама є одним із найважливіших інструментів в інтернет-маркетингу. Кожен споживач має можливість своєчасно отримувати інформацію щодо товару та купити його, не виходячи із дому.

Мережа Інтернет дозволяє підприємству ефективно організовувати зворотний зв'язок зі споживачами, швидко вивчати потреби ринку, попит та пропозицію. Через це компанія може гнучко управляти власними маркетинговими планами та рекламними проектами [1].

Основними перевагами інтернет-маркетингу вважають: інтерактивність (Інтернет дає можливість прямо взаємодіяти зі споживачем: демонструвати перевагу товару, дізнаватися думку конкретного користувача, формувати репутацію компанії за допомогою відгуків, залучати нових клієнтів), персоналізацію (інтернет-маркетинг допомагає легко взаємодіяти саме з цільовою аудиторією) та доступність (реклама у мережі Інтернет є значно дешевшою за традиційну рекламу) [3].

Застосування інтернет-маркетингу спрямовано на економію коштів (на заробітній платі та на традиційній рекламі), а також на розширення діяльності компаній (можливий перехід на національний та міжнародний ринки). При цьому як великий, так і малий бізнес, мають майже однакові шанси в боротьбі за ринок. Інтернет-маркетинг дозволяє точніше оцінити ефективність реклами, кількість відвідувачів, їх інтереси, а також мотиви, які їх привели на сайт [5].

Отже, наразі інтернет-маркетинг набуває все більшої популярності, тому ігнорувати його просто неможливо. Ця сфера активно розвивається, попри економічні кризи та інші зовнішні і внутрішні фактори. Інтернет-маркетинг дозволяє значно здешевити витрати, розширити ринок збуту товарів шляхом захоплення нової аудиторії. А застосування сучасних методів реклами дозволяє також провести аналіз попиту на товар або послугу.

Література:

1. Голубков Е. П. Маркетинговые исследования: теория, методология и практика. Москва. 2003. 496 с.
2. Ілляшенко С. М. Сучасні тенденції застосування Інтернет-технологій у маркетингу. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. № 4 (2). С. 64-74.
3. Литовченко І. Л. Інтернет-маркетинг. Навчальний посібник. Кіїв. 2011. 332 с.
4. Мозгова Г.В., Жара К.С. Систематизація інструментів маркетингової комунікаційної політики в Інтернеті. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5991>
5. Холмогоров В. Інтернет-маркетинг: [краткий курс]. СПб. 2002. 271 с.

*Гудима Аліна Анатоліївна
старший викладач кафедри обліку,
оподаткування та економічної
безпеки, Донбаська державна
машинобудівна академія*

*Панфілов Ігор Олександрович
магістрант групи ОА-19-Ізм,
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування», Освітньо-
професійна програма «Облік і аудит»,
Донбаська державна машинобудівна
академія*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА І ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ В КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ

Реформування пенітенціарної системи України, основна суть якого – приведення її у відповідність до європейських стандартів, вимагає узгодження юридичного, адміністративного, медико-санітарного та економічного аспектів в кримінально-виконавчих установах. В силу специфіки, пов'язаної з працею засуджених, підприємницька та інша діяльність, що дозволяє отримувати дохід, має ряд особливостей, характерних тільки для цієї категорії підприємств і визначених міжнародними правовими нормами та діючим кримінально-виконавчим законодавством України.

Кримінально-виконавчі установи поділяються на кримінально-виконавчі установи відкритого типу (виправні центри) і кримінально-виконавчі установи закритого типу (виправні колонії).

Сучасний економічний стан даних установ характеризується незадовільністю складу і структури витрат, складністю ідентифікації витрат виробничої діяльності, невизначеністю змін фактичних бюджетних витрат. Саме тому підвищується роль політики управління витратами в кримінально-виконавчих установах.

Практика функціонування кримінально-виконавчих установ в Україні показує, що велика кількість даних установ здійснюють виробничу діяльність, результатами якої є:

- високий розмір витрат на 1 грн. товарної продукції ;

– недостатній розмір прибутку, необхідного для оновлення основних виробничих фондів та покращення умов працевзайнятих засуджених;

– дефіцит ліквідних активів, необхідних для забезпечення своєчасності розрахунків з контрагентами.

Крім того, використання кримінально-виконавчими установами коштів, отриманих від виробничої діяльності, здійснюється відповідно до затверджених в установленому порядку кошторисів доходів і видатків, згідно з якими витрати не можуть перевищувати доходи. Отже, необхідно виробити нові якісні форми управління, зокрема управління виробничими витратами.

Виробнича діяльність кримінально-виконавчих установ характеризується значною питомою вагою збиткових підрозділів, які спеціалізуються на виробництві різних видів продукції, що пояснюється впливом наступних факторів:

- зношеність основних виробничих фондів (50-70 %)
- постійна нестача оборотних коштів
- неплатоспроможність дебіторів і інших контрагентів
- недостатня кваліфікація робітників з числа засуджених

Витрати переважно на залучення до праці засуджених вимагають зміни специфіки організації праці. У зв'язку з цим виникає необхідність відображення в системі обліку і бюджетної звітності (наприклад, в пояснювальній записці) специфічних витрат, пов'язаних з освоєнням засудженими нових професій, а в процесі проведення аудиту ефективності розробити критерії та показники, що характеризують обґрунтованість даних витрат: сума витрат на освоєння нових професій; частка засуджених, що освоїли нові професії, і т. д. Засуджені, як правило, позбавлені можливості вибирати сферу зайнятості, перебуваючи в місцях позбавлення волі. Крім того, протягом останніх років спостерігається зростання числа вступників до виправних установ засуджених, які не мають ніякої робітничої професії або спеціальності, ніколи раніше не працювали і не навчалися.

Основними джерелами резервів зниження виробничих витрат і собівартості продукції у кримінально-виконавчих установах є наступні.

1 Збільшення обсягів виробництва за рахунок більш повного використання виробничої потужності;

2 Скорочення витрат на виробництво за рахунок підвищення рівня продуктивності праці, економного використання сировини, матеріалів, електроенергії, палива, устаткування, скорочення непродуктивних витрат, виробничого браку і т. д.

3 Економія матеріалів, а значить, і виробничої собівартості продукції, яка можлива під впливом науково-технічних заходів в трьох формах:

- зміна норми витрати матеріалу;
- заміна одного матеріалу іншим, більш ефективним;
- залучення до повторного обігу відходів матеріалів.

Для залучення інвестицій і реанімування виробництва в кримінально-виконавчих установах, відновлення і закупівлі сучасних виробничих потужностей необхідне проведення цілеспрямованої державної політики з питання надання пільгового режиму оподаткування та створення полегшених умов кредитування для діяльності підприємців, готових співпрацювати з даними установами. Цим шляхом повинні слідувати виробничі підрозділи кримінально-виконавчих установ, що мають виробничі потужності, що простоюють, невикористовувані виробничі приміщення і склади.

Додаткова державна підтримка у формі надання пільг з оподаткування підприємців, які використовують ресурсну базу виправних установ, сприятиме зростанню трудозайнятості засуджених, залучення інвестицій в оборот виправних установ, можливості компенсації витрат на відновлення матеріально-технічної бази виробництва установ за рахунок коштів підприємців.

Література:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 № 1129-IV [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
2. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23.06.2005 № 2713-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15>.
3. Про затвердження Порядку організації виробничої діяльності та залучення засуджених до суспільно корисної праці на підприємствах виправних центрів, виправних та виховних колоній Державної кримінально-виконавчої служби України : Наказ Міністерства юстиції України від 03.01.2013 № 26/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0068-13>
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення виконання кримінальних покарань та реалізації прав засуджених : Закон України від 07.09.2016 № 1492-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1492-19>
5. Інструкція про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі : Наказ Міністерства юстиції

*Довж Вадим Вадимович
аспірант кафедри обліку і
оподаткування, Державний вищий
навчальний заклад «Київський
національний економічний
університет імені Вадима
Гетьмана», м. Київ*

*Науковий керівник: Остап'юк
Наталія Анатоліївна, доктор
економічних наук, професор,
Державний вищий навчальний заклад
«Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана»*

ВИЗНАННЯ ТА ОЦІНКА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Від правильної оцінки зобов'язань залежить достовірність інформації, якою оперує підприємство для оцінювання фінансового стану, контролю за розрахунками з контрагентами та прийняття ефективних управлінських рішень.

Зобов'язання (кредиторська заборгованість) в основному оцінюються сумою грошових коштів, необхідною для погашення боргу. В ринкових умовах ця сума може бути представлена у вигляді вартості товарів, робіт та послуг, які необхідно поставити кредитору щоб погасити заборгованість перед ним. Сума цих грошових коштів визначається договором або контрактом [1, с. 134].

П(С)БО були запроваджені у 2000 р., а в свою чергу, Міністерство фінансів України постійно проводить процедури щодо вдосконалення наявних стандартів. Так як НП(С)БО розроблені на основі МСБО, визначення зобов'язань в обох випадках має ідентичне значення.

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» під зобов'язаннями слід розуміти заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства [2].

МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» зобов'язання – це існуюча заборгованість суб'єкта господарювання, яка виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, призведе до вибуття ресурсів з підприємства, котрі втілюють у собі економічні вигоди [3].

Вітчизняні підприємства класифікують свої зобов'язання згідно вимог П(С)БО 11 «Зобов'язання» на: довгострокові, поточні, забезпечення, непередбачені зобов'язання та доходи майбутніх періодів. Натомість, положення міжнародних стандартів поділяють зобов'язання на поточні (короткотермінові) та непоточні (довготермінові).

Визнання та відображення в обліку зобов'язань, згідно національних та міжнародних стандартів, здійснюється за умови, якщо його оцінка може бути достовірно визначена і відбудеться вибуття ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди [2, 3, 4].

Оцінка зобов'язань, згідно Концептуальної основи фінансової звітності, здійснюється за однією з чотирьох видів вартості [5]:

- за історичною собівартістю – зобов'язання відображаються за сумою надходження або за деяких інших обставин, та за сумами грошових коштів чи їх еквівалентів, що як очікується будуть сплачені з метою погашення зобов'язання в ході звичайної діяльності;

- за поточною собівартістю – зобов'язання відображаються за недисконтованою сумою грошових коштів або за їх еквівалентів, яка була б необхідна для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності;

- зобов'язання відображаються за вартістю їх погашень, тобто за недисконтованою сумою грошей, яка як очікується буде сплачена для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності;

- зобов'язання відображаються за теперішньою дисконтованою вартістю майбутнього чистого вибуття грошових коштів, які як очікується будуть необхідні для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності.

Наразі, підходів щодо оцінки зобов'язань у вітчизняному законодавстві не існує. Закордонні ж компанії визнають та здійснюють оцінку зобов'язань за допомогою таких стандартів:

- МСБО 19 «Виплати працівникам» – визначає порядок визнання і розкриття інформації про виплати працівникам [5];

- МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» – визначає класифікацію впускених фінансових інструментів як зобов'язання чи капітал [6];

- МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» – Регламентує визнання, оцінки і розкриття забезпечень, а також відображення умовних зобов'язань та умовних активів;

-МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» – Встановлює порядок визнання, припинення визнання і оцінки фінансових активів, фінансових зобов'язань, а також ведення обліку хеджування.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності П(С)БО 11 «Зобов'язання», П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», П(С)БО 26 «Виплати працівникам» визначаються засади формування в обліку інформації про зобов'язання.

Постійне дослідження міжнародних підходів до організації, оцінки та практики бухгалтерського обліку зобов'язань, забезпечить створення необхідних умов для гармонізації національного законодавства.

В цілому, нормативно-правове забезпечення в Україні з питань визнання та відображення зобов'язань в бухгалтерському обліку відповідає міжнародному законодавству зі стандартів обліку та фінансової звітності. Натомість, необхідним залишається перегляд деяких законодавчих актів відповідно до положень європейського законодавства, а саме уточнення вітчизняних законодавчих положень щодо оцінки, визнання та відображення зобов'язань. Такі зміни повинні бути внесені в П(С)БО, чим буде нівельовано розбіжності між П(С)БО та МСБО. Дане поліпшення удосконалисть існуючу систему обліку, що дозволить формувати достовірну та якісну інформацію про зобов'язання у звітності, на основі якої стейкхолдери прийматимуть свої рішення.

Література:

1. Орлов. І.В. Бухгалтерський облік і контроль зобов'язань суб'єктів господарювання: теорія і методологія : монографія. Житомир: ЖДТУ, 2010. – 400 с.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджене наказом МФУ від 07.02.2013 р. №73 (із змінами і доповненнями).
3. МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»: затверджене IASB від 01.01.2012 р
4. МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»: затверджене IASB від 01.01.2012р.
5. Концептуальна основа фінансової звітності: затверджена IASB від 01.09.2010р.
6. МСБО 19 «Виплати працівникам»: затверджене IASB від 01.01.2012 р.

*Соболев Володимир Михайлович
доктор економічних наук,
Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна*

*Соболева Марія Володимирівна
кандидат економічних наук,
Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна*

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК У МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЯХ: ОСОБЛИВОСТІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Зазвичай при дослідженні інституційного середовища міжнародного бізнесу виділяють такі його складові, як економічне, політичне, правове, соціальне, культурне, технологічне. При цьому іноді політичне та правове середовище розглядаються як певна єдність у вигляді політико-правового середовища.

У свою чергу, правове середовище, коли воно аналізується окремо від політичного, здебільшого розглядається, як певна гомогенна реальність, представлена сукупністю формальних норм і правил, що характеризують правову систему загалом, без врахування тих її складових, які більш суттєво пов'язані саме із здійсненням підприємницької діяльності (особливо міжнародної).

Ми вважаємо, що такий традиційний підхід не повною мірою відповідає сучасним реаліям, оскільки правове середовище насправді не є гомогенним, а являє собою розгалужену структуру правових норм, які за своєю суттю є лише частково загальними, в той час як інша сукупність норм є суттєво сегментованими за певними сферами людської життєдіяльності. На нашу думку, у сфері міжнародного бізнесу найбільш важливим таким сегментом є національна облікова система, або система національного обліку та оподаткування.

Особлива важливість цієї підсистеми правового середовища визначається тим, що саме фінансові результати діяльності фірми є узагальнюючим критерієм успішності або неуспішності підприємницької активності. А ця успішність визначається як власними здобутками і зусиллями персоналу та менеджменту фірми, так і правилами обліку та відображення цієї активності в облікових регістрах. Правила можуть бути складені так, що відображення одного й того самого економічного факту за однією їх версією призведе до виникнення у фірми прибутку, а за іншою версією – до збитків. Ризики відмінностей національних облікових систем створюють потенційну небезпеку накладення на фірму податковими органами значних штрафних санкцій. Наприклад, в окремих країнах суттєво відрізняються такі аспекти ведення бухгалтерського

обліку, як порядок обліку та оцінки активів, виробничих запасів, порядок формування резервів майбутніх платежів.

Враховуючи, що податкове законодавство в багатьох країнах не відрізняється стабільністю, менеджмент має здійснювати постійний моніторинг цього законодавства як у країні базування, так і у країнах розташування підприємницької діяльності.

У науковій та особливо у навчальній літературі з проблем міжнародного бізнесу цей аспект аналізу майже не представлений, за винятком одного із найбільш відомих підручників [1].

Між тим, здатність менеджменту міжнародних компаній ухвалювати найбільш ефективні управлінські рішення безпосередньо залежить від ступеню усвідомлення особливої ролі такого чинника, як розуміння національних особливостей побудови системи обліку та оподаткування у країні базування та країнах здійснення операційної діяльності.

Література:

1. Griffin Ricky W., Pustay Michael W. International Business. A Managerial Perspective. Eighth edition. London: Pearson Education Limited, 2015. P. 92-98.

*Хильчук Едуард Володимирович
здобувач другого ступеня вищої
освіти, спеціальність «Облік і
оподаткування», Національного
університету водного господарства
та природокористування*

*Науковий керівник: Антонюк Олена
Ростиславівна, доктор економічних
наук, професор кафедри обліку і
аудиту Національного університету
водного господарства та
природокористування, Національний
університет водного господарства
та природокористування*

КОМПЛІАЄНС: ЗМІСТ ТА АСПЕКТИ ПРОЦЕДУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Кожен керівник, який думає про стабільне сьогодення та перспективне майбутнє свого бізнесу повинен усвідомлювати цінність об'єктивної інформації. Саме проблеми ефективності та достовірності

діяльності забезпечуються таким дієвим інструментом як внутрішній аудит. Система внутрішнього аудиту дозволяє вивести на якісно новий рівень функціонування всіх фінансово-економічних підрозділів суб'єкта господарювання.

Загалом комплаєнс означає дотримання організацією зовнішніх та внутрішніх правил та норм, вимог законодавства. Варто зазначити, що в широкому розумінні функція комплаєнс-контролю не є лише прерогативою внутрішнього аудитора. На різних підприємствах моніторинг за дотриманням комплаєнсу може бути покладений на іншу відповідальну особу або відділ. Крім того, для найбільшої ефективності повинна бути створена відповідна культура всередині компанії. Такий підхід є раціональним і базується на дотриманні компанією діючих етичних кодексів. Як складова частина системи управління комплаєнс формує комплекс вбудованих у бізнес-процеси видів контролю виконавців, документів, технічних засобів стосовно їх відповідності зовнішнім та внутрішнім нормативам і вимогам [1].

В системі забезпечення дієвого комплаєнс-контролю чи не найважливіше місце відводиться поняттю ризику. Для банків дефініції комплаєнс-ризик чітко сформульовано в постанові Правління НБУ від 11.06.2018 «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах» [2]. Відповідно до цієї постанови комплаєнс-ризик - це імовірність виникнення збитків або санкцій, додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів або втрати репутації внаслідок невиконання вимог законодавства, нормативно-правових актів, ринкових стандартів, правил добросовісної конкуренції, правил корпоративної етики, виникнення конфлікту інтересів та інших внутрішніх документів [2]. Комплаєнс-ризик може призвести до фінансових втрат, санкцій державних органів, санкцій контрагентів, анулювання або зупинення ліцензій та інших дозволів, наявність яких є умовою для здійснення певного виду діяльності, підриву ділового іміджу компанії в бізнес-колах, виникнення проблем у взаємовідносинах з реальними і потенційними партнерами (аж до втрати важливих контрактів), втрати довіри з боку регулюючих органів, інвесторів, партнерів, акціонерів [3, 4]. Таким чином, крім регуляторного ризику не менше уваги слід приділити репутаційним ризикам, своєчасне виявлення і оцінка яких є передумовою для їх контролю, що дозволяє побудувати довготривалі і надійні партнерські відносини з контрагентами (табл. 1).

Орієнтовані питання для тестування рівня комплаєнс ризику суб'єкта господарювання*

Складові ризику	Перелік питань
Регуляторний ризик	- кількість виявлених порушень за період; - розмір і частота штрафів з боку контролюючих органів; - частота випадків несвоєчасності подання звітності; - рівень досконалості системи ідентифікації клієнта; - рівень розвиненості системи внутрішнього контролю; - обсяг судових справ за участю компанії; - криміногенна ситуація в регіоні тощо.
Репутаційний ризик	- професійний рівень персоналу; - кількість часу виділена для організації навчання персоналу; - рівень і частота помилок персоналу, які впливають на виготовлення продукції (надання послуг); - кількість звернень з приводу порушення працівниками комплаєнсу; - частота випадків перевищення повноважень відповідальним персоналом; - кількість збоїв системи бухгалтерського обліку та інформаційного обслуговування; - рівень впровадження етичних норм та правил; - кількість публікацій у якості чорного піару тощо.

Ризикоорієнтований підхід передбачає виявлення всіх потенційних загроз порушення чинного законодавства, стандартів, внутрішніх положень, кодексів на всіх етапах та підрозділах компанії.

З цього випливає необхідність в контрольних заходах щодо дотримання співробітниками та вищим керівництвом компанії політики комплаєнсу. Також не менш важливим є розробка показників-індикаторів за якими служба внутрішнього аудиту зможе прослідковувати тенденції стану комплаєнсу та ефективність впроваджених заходів.

Література:

1. Іванов В. Б. Впровадження системи комплаєнс у підприємствах транспорту та логістики. *Причорноморські економічні студії*. 2016. № 27. С. 139-143. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/27_1_2018/29.pdf.
2. Про затвердження Положення про організацію управління ризиками в банках України та банківських групах: постанова Правління Національного банку України №64 від 11.06.2018. (дата оновлення 07.04.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text> (дата звернення: 02.12.2020).
3. Калініченко Л. Л. Комплаєнс в підприємницькій діяльності промислового підприємства як фактор підвищення позитивного іміджу та економічної безпеки країни. *Вісник НТУ «ХПІ». Серія «Економічні науки»*. 2019. №24. С. 138-143.
4. Джулій Л. В., Подокопна О. Я. Оцінка системи комплаєнс як напряму діяльності служби внутрішнього аудиту банку. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. №3. С. 127-130.

Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці

*Іванова Ангеліна Олексіївна
студентка Харківського
національного університету імені
В.Н.Каразіна*

*Науковий керівник: Лісеній Євген
Володимирович, кандидат
економічних наук, доцент кафедри
маркетингу, менеджменту та
підприємництва Харківського
національного університету імені
В.Н. Каразіна*

ВПРОВАДЖЕННЯ СТІМІНГОВИХ ПЛАТФОРМ В УКРАЇНІ

Ми живемо у світі технологічного прогресу, де з кожним днем кількість інформації стрімко зростає, а вона сама вдосконалюється й трансформується у новий вигляд. На зміну аналоговим технологіям прийшли цифрові, але прогрес на цьому не зупинився, оскільки на цей момент часу крім доступу до інформації, суспільство зацікавлене в її зручності, практичності, загальнодоступності.

Таким чином, період постцифрових технологій бере гору, що неодмінно позначається на зміні ціннісних орієнтирів на користь стрімінгових відеосервісів, замість кабельних каналів. Перші, своєю чергою, набирають популярність у глядачів завдяки тому, що надають доступ до контенту від провайдера до користувача незалежно від пристрою, часу, місця.

За даними Statista на вересень 2019 року було встановлено, що найбільш жаданою відеоплатформою у світі є YouTube, який налічує 163,75 млн активних користувачів в місяць, друге місце посідає Netflix - 46,55 млн, за ним Hulu з 26,5 млн [1].

Через те, що передача даних здійснюється шляхом оформлення платної підписки, стрімінгові сервіси не мають реклами, і вона не є джерелом прибутку. Концепт такий: чим більше користувачів, тим вищий дохід. Основною перевагою відеоплатформ, окрім відсутності реклами, є доступність контенту, оскільки реліз нових серіалів і шоу здійснюється в повному обсязі відразу, не змушуючи довго чекати виходу нового епізоду як у випадку з телебаченням. До важливих складових так само слід

віднести присутність субтитрів, релевантність інформації, використання техніки big data для створення найбільш якісних рекомендацій і тематичних добірок. Так само потокове медіа не займає ані час, ані пам'ять на завантаження файлів.

У залежності від уподобань і платоспроможності, кожен глядач може обрати певний вид підписки, який впливає на якість відтворення, кількість залучених пристроїв для перегляду. Наприклад, компанія «Netflix» надає три тарифні плани: базова підписка вартістю в 7 € в місяць, стандартна в 10 €, і преміум - 12 €[2].

Кількість українських передплатників на Netflix стрімко зростає, так за розрахунками Statista, за підсумками 2017 року, кількість українських користувачів перевищила 42 тис. осіб. У 2020 році аналітики прогнозують більш ніж 257 тис. глядачів цієї платформи [3]. Однак, у сусідній Польщі, за остаточною оцінкою, у 2020 році близько 793,7 тисячі активних передплатників Netflix, до того ж тарифи і їх вартість однакова для обох країн.

Для середньостатистичного мешканця Європи або США підписка в 7-12 € не так відчутна, як для українського користувача. Такий розрив обумовлений тим, що середня заробітна плата в Україні, за даними Міністерства фінансів, за 2019 рік склала 10503 гривні [4], що стала найнижчим показником в Європі. Українці витрачають велику частину заробітку на задоволення фізіологічних потреб, а коли справа доходить до соціального і духовного розвитку, на нього не вистачає коштів, хоча потреби в його реалізації нікуди не зникають.

Припустимо, що глядачі хотіли б мати доступ до паралельного перегляду фільмів і серіалів різного виробництва, проте контент кожного сервісу дуже обмежений, а це змушує купувати підписки на кілька платформ одночасно. Даний факт вплинув на створення аналогічних локальних платформ як Megogo, Sweet TV, OLL.TV, Divan TV, які займаються переважно ретрансляцією ТВ-каналів, демонстрацією куплених завчасно фільмів; показ певних серіалів деякі локальні платформи, Megogo вчасності, надають шляхом співпраці з сервісом «Amediateka». Середня ціна за підписку на українську платформу становить близько 5 €, які далеко не кожен готовий віддавати за можливістю безкоштовного перегляду.

Київський міжнародний інститут соціології провів опитування, згідно з яким лише 15% опитаних українців готові сплачувати за відеоконтент, інші охоче використовують піратські сайти [5].

Боротися з піратством створенням зручних сервісів, які його замінять, - цілком правильне розв'язання цієї проблеми. Для цього потрібна аудиторія, яка б платила за даний сервіс, навіть при вільному доступі до безкоштовних аналогів; зручність створеної платформи, її

можливість містити у собі різноманітний контент від різних постачальників; впровадження більш жорсткого законодавства щодо захисту і регулювання прав на інтелектуальну власність; а також загальний розвиток економіки, оскільки зі збільшенням рівня доходів, збільшиться і рівень платоспроможності, відповідно охочих заплатити за контент буде більше.

Отже, впровадження потокових сервісів в маси є безмежною темою для наукових дискусій, яка потребує детального вивчення у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Most popular video streaming services in September 2019, by monthly average users [Електронний ресурс]. URL: <https://www.statista.com/statistics/910875/us-most-popular-video-streaming-services-by-monthly-average-users/#:~:text=The%20most%20popular%20video%20streaming,with%20just%20under%2026.5%20million.>
2. Netflix [Електронний ресурс]. URL: <https://www.netflix.com/ua/>
3. Estimated number of Netflix streaming subscribers in Ukraine 2017-2020 [Електронний ресурс]. URL: <https://www.statista.com/statistics/607855/netflix-subscribers-in-ukraine/>
4. Мінфін [Електронний ресурс]. URL: <https://minfin.com.ua/ua/>
5. Дані соціологічних досліджень оприлюднив 19 вересня генеральний директор Київського міжнародного інституту соціології (КМІС) Володимир Паніотто на конференції «Ринок Pay TV в Україні» в рамках міжнародного медіафоруму Kyiv Media Week. [Електронний ресурс]. – 2018. URL: [https://detector.media/rinok/article/141126/2018-09-19-15-ukraintsiv-gotovi-splachuvati-dodatkovy-koshti-za-kontent-volodimir-paniotto/.](https://detector.media/rinok/article/141126/2018-09-19-15-ukraintsiv-gotovi-splachuvati-dodatkovy-koshti-za-kontent-volodimir-paniotto/)

*Абгарян Мері Грантівна
студентка, Одеський національний
економічний університет*

*Радова Наталія Володимирівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри банківської справи,
Одеський національний економічний
університет*

ДОЛАРИЗАЦІЯ: ПРИЧИНА ТА НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Доларизація є однією з головних проблем для України у продовж майже усього періоду незалежності. Це економічне явище набуває ще більших оборотів і руйнує усі спроби Ради Національного банку вплинути на стан економіки через грошово-кредитну політику та спроби інших державних органів влади нормалізувати фінансовий стан країни.

Доларизація- це економічне явище, під час якого, іноземна валюта витісняє національну валюту. Через назву може з'явиться помилкове розуміння цього терміну, під «іноземною валютою» не треба розуміти тільки долар США, це може бути будь яка конвертована валюта.

Ця тема зараз дуже актуальна для України, щоб розібратися яка саме ситуація склалася в Україні, а може обидві одночасно, треба зробити глибокий аналіз, дізнатися як боротися з таким непростим явищем, як доларизація, та знайти шляхи, що приведуть до дедоларизації, явищу зворотному.

Доларизація буває трьох видів:

Офіційна (повна), при якій іноземна валюта офіційно займає головну роль у грошовому обороті країни.

Напівофіційна (часткова), іноземна валюта використовується як рівноцінний національній валюті платіжний засіб, але є ще один вид напівофіційної доларизації, коли іноземна валюта не має статусу офіційної, але це не заважає банкам приймати та повертати клієнтам іноземну валюту на/з рахунків та використовується для переказів коштів за кордон

Неофіційна, іноземна валюта займає питому вагу з усієї готівкової грошової маси країни, яка перебуває в обігу, але нелегально [2, с. 91].

Сьогодні в Україні існує як напівофіційна доларизація за якою іноземна валюта не має статусу законного платіжного засобу, але

приймається та повертається банками на/з рахунків клієнтів і використовується у банківських переказах по їх дорученнях за рубіж та неофіційна доларизація економіки країни [2, с. 92].

За словами усіх авторів, одним із головних мінусів доларизації є послаблення одного з найважливіших інструментів регулювання – це монетарний. Високий рівень доларизації заважає монетарній владі впливати на економіку країни. Доларизація лишає владу без такого інструменту грошово-кредитного регулювання, як валютний курс, через що не може розвивати експорт, а це робиться шляхом девальвації національної валюти, ще один інструмент, це інфляційне таргетування, а воно неможливе, при високому рівні доларизації.

Основними факторами високого рівня доларизації в Україні є такі: населення вважає за краще накопичувати в іноземній валюті, що в подальшому призводить до інфляції; недовіра населення до гривні і до банківської системи, в результаті чого люди не вкладають свої гроші в банки та інші фінансові інститути, а вважають за краще накопичувати гроші у вигляді готівки, а вибирають для цього іноземну валюту, зокрема долар США; значні обсяги надходжень до країни валютних переказів трудових мігрантів; [3].

Лобозинська С.М., Дуда Б.Ю представили, на мою думку, найефективніші заходи боротьби з доларизацією: складання бездефіцитного бюджету, зменшення обсягів державних запозичень, зниження темпів інфляції, забезпечення стабільності обмінного курсу, встановлення високих ставок обов'язкового резервування закладами в іноземній валюті, розробка фінансових інструментів [1, с.239].

Отже, можна зробити висновок, що перш за все, треба повернути довіру населення до гривні, це головна з причин того, чому Україна країна з напівофіційною та неофіційною високодоларизованою економікою. Держава повинна стимулювати розвиток вітчизняних фінансових ринків, а найголовніше ринок державних цінних паперів, що стане причиною для вкладів грошей, які люди накопичують у іноземній валюті, так держава матиме більший контроль та зможе збільшити нагляд за іноземною валютою. Також треба приділити більше уваги до банків запровадити більше норм пруденційного нагляду, які зобов'язували би банки брати на себе ризики, пов'язані із великим валютним дисбалансом.

Список літератури:

1. Лобозинська С. М. Аналіз феномену фінансової доларизації в економіці України / С. М. Лобозинська, Б. Ю. Дуда. // Вісник соціально-економічних досліджень, випуск 1 (48). – 2013. – С. 236–239.

2. Рябініна Л. М. Доларизація економіки України та її наслідки / Л. М. Рябініна. // Вісник соціально-економічних досліджень, випуск 4 (47). – 2012. – С. 91–97.
3. Сомик А. В. Доларизація економіки України / А. В. Сомик. // Ефективна економіка № 8. – 2014.

*Бабич Тетяна Іванівна
студентка, Одеський національний
економічний університет*

*Радова Наталія Володимирівна
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри
банківської справи, Одеський
національний економічний
університет*

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ НАДІЙНОСТІ БАНКУ

В умовах сучасної глобалізації фінансових ринків, країни все частіше піддаються зовнішнім потрясінням. Оскільки, банківська система є гарантом стабільності та стійкості держави й повинна забезпечувати фінансову безпеку, актуальним є моніторинг її стану через оцінювання діяльності комерційних банків. Це може бути оцінка їх платоспроможності, конкурентноспроможності, ліквідності активів, ризикованості та прибутковості операцій, тобто оцінка їх надійності та спроможності виконувати зобов'язання, навіть, під час кризи. Загальний стан державної банківської системи залежить від кожного банку, як державного, так і приватного. Саме в цьому і виражається актуальність теми.

Надійність банків цікавить багатьох науковців, серед яких К. Боріо, Ф. Валенсія, Ф.С. Мишкін, Д. Воронін, А.М. Герасимович, Ж.М. Довгань, Е.Б. Ширинська, А.О. Єпіфанов, А. Румянцев, Ю.М. Коваленко, М.І. Савлук та інші.

Метою роботи є висвітлення досвіду різних науковців щодо підходів оцінювання надійності банків.

Основні підходи до оцінювання надійності комерційних банків:

1. Оцінка міжнародними та вітчизняними рейтинговими агентствами. Серед них – компанії Standard & Poor's, Moody's, рейтинг експертів Sheshunoff Bank, вітчизняна система CAMEL. Також, набули популярності рейтинги ІА «Прозора Україна», ІЦ «Рейтинг»,

«Компаньйон», «Інвестиційна газета» та рейтинг Асоціації українських банків і Національного банку України [1].

2. Оцінка на основі розрахунку нормативів встановлених Національним банком України. А саме: норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2), норматив короткострокової ліквідності (Н6), норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7), норматив великих кредитних ризиків (Н8), норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9), норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR_{вв}), Норматив коефіцієнта покриття ліквідності в іноземній валюті (LCR_{ів}) [2].

3. Комплексний аналіз за показниками достатності та адекватності капіталу, повномірне дослідження складу активів та зобов'язань, визначення структури доходів, витрат, прибутковості та рентабельності, аналіз адекватності та продуктивності банківської стратегії [3].

Отже, на основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що існує ряд методик для оцінки надійності банку. Не зважаючи на їх різнобічність, вони реалізують одну задачу – детальне вивчення складових діяльності банку та оцінка результатів цієї роботи.

Джерела:

1. Джолос А. В. Публічна система рейтингової оцінки банків України: призначення та інформаційна модель / А. В. Джолос, Т. Г. Савченко. // Економіка і суспільство. – 2017. – №13. – С. 1347–1352.
2. Киян Є. М. Методичні підходи оцінювання надійності банку в контексті глобальної координації систем банківського нагляду / Є. М. Киян, О. В. Субочев. // Інвестиції: практика та досвід. – 2020. – №19. – С. 103–109.
3. Синюк А. О. Оцінювання фінансової стійкості банків з використання бізнес-моделей / А. О. Синюк. // Науковий погляд: економіка та управління. – 2018. – №2. – С. 176–188.

*Костенюк Юлія Борисівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва,
корпоративної та просторової
економіки, Донецький національний
університет імені Василя Стуса*

*Кравчук Карина Олегівна
здобувач вищої освіти, Донецький
національний університет імені
Василя Стуса*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ МОБІЛЬНИХ ПРИСТРОЇВ

У теперішній час наявність мобільного телефону стало звичним для кожної цивілізованої людини та незамінним помічником у повсякденному житті. У світовому масштабі, розвиток телефонного ринку є надзвичайно важливим. Тому метою даного дослідження є аналіз розвитку світового ринку мобільних пристроїв.

Аналітики компанії IDC щорічно досліджують конкурентну боротьбу між лідерами ринку. Статистика світових продажів смартфонів у 2015 році показала, що лідером ринку встановилася компанія Samsung з обсягом продажів 324,8 млн од. Згодом, у 2016 році Samsung знову виявилась лідером продажів (304,2 млн телефонів). За цей період частки провідних компаній Apple і Samsung склали, відповідно, 14,5% і 20,8% від усіх проданих телефонів. Китайські виробники смартфонів являються послідовниками за лідерами, отже, сумарна частка трьох провідних компаній Huawei, Oppo і Vivo за підсумками 2016 склала 19,8%.

У 2018 році лідером ринку встановився південнокорейський бренд Samsung, обсяг продажів якого склав 71,6 млн од. На другому місці - Huawei (54,2 млн од.), який продемонстрував значне зростання на ринках Європи, Близького Сходу, Африки та Індії. Третє місце рейтингу посідає компанія Apple, обсяг продажів якої - 41,3 млн телефонів. Кращим з продажу у 2018 став топовий iPhone X. Китайські бренди завоюють все більшу частку світового ринку смартфонів, відповідно, Samsung стає складніше утримувати свої позиції [1].

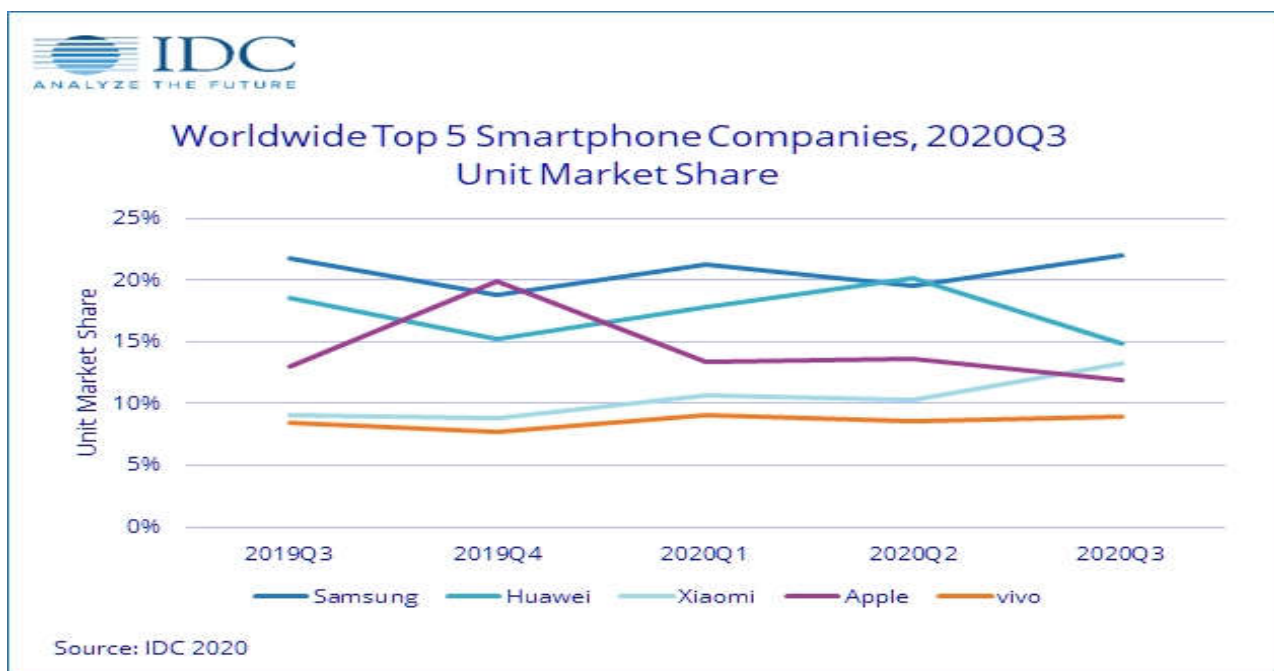

Рис. 1 Частки світового ринку смартфонів у 2020 році

Джерело: [2]

Два роки трійка лідерів залишалася незмінною - Samsung, Huawei та Apple. Хоча, у 2019 у відзначений фінансовий стан Apple значно кращий, ніж компанії Samsung. У порівнянні з попереднім періодом виторг і операційний прибуток в 2019 впали на 25% і 69% відповідно. Однією з причин погіршення цих результатів стало зниження цін на пам'ять. В результаті загальний виторг зменшився на 5%, а операційний прибуток - на 53%.

У 2020 спостерігаються суттєві зміни. У зв'язку з пандемією Covid 19 світовий ринок смартфонів пережив найбільше зниження за весь час. Більшість провідних китайських виробників серйозно постраждали через закриття заводів в Китаї та зниження споживчих витрат внаслідок глобального карантину. Однак, лідером ринку залишилася Samsung. У III кварталі 2020 році її частка збільшилась з 21% до 22% у розмірі 79 млн од. На другому місці Huawei – 50,9 млн од. На третє місце вийшла компанія Xiaomi, продажі якої збільшились на 75% і склали 46,2 млн од. (рис. 2).

Smartphone Shipment Market Share and Growth Q3 2020

Global Smartphone Market	SHIPMENT (MILLION)		SHARE (%)		GROWTH (%)	
	Q3 2019	Q3 2020	Q3 2019	Q3 2020	YoY	QoQ
SAMSUNG	78.2	79.8	21%	22%	2%	47%
HUAWEI	66.8	50.9	18%	14%	-24%	-7%
XIAOMI	31.7	46.2	8%	13%	46%	75%
APPLE	44.8	41.7	12%	11%	-7%	11%
OPPO	32.3	31.0	9%	8%	-4%	26%
VIVO	31.3	31.0	8%	8%	-1%	38%
REALME	10.2	14.8	3%	4%	45%	132%
LENOVO GROUP	10.0	10.2	3%	3%	2%	37%
LG	7.2	6.5	2%	2%	-11%	25%
TECNO	5.5	5.6	1%	2%	2%	33%
OTHERS	62.0	48.0	15%	13%	-23%	43%
TOTAL	380.0	365.6	100%	100%	-4%	32%

Рис. 2 Світовий обсяг продажів смартфонів (ІІІ квартал 2019 та 2020 року)
Джерело: [2]

Таким чином, кількість нових брендів та вибір користувачів залежать від багатьох факторів. Одним із важливих критеріїв є вплив економічних умов на формування попиту та пропозиції. Отже, виробники оптимізують виробництво з метою зайняти найвигідніші позиції, тоді як користувачі шукають якісні продукти, які можуть задовольнити потреби з точки зору прийнятної ціни. Тому за останні роки світовий лідер з продажу мобільних пристроїв значно скоротив асортимент продукції та зосередився на удосконаленні своїх топових продуктів.

Напрямами подальших досліджень слід означити поглиблене вивчення конкурентного середовища та умов, за яких світовий лідер може бути витіснений з ринку з метою визначення шляхів підвищення конкурентоспроможності.

Список літератури:

1. Сайт Лига. Tech. Рынок смартфонов. (2020). URL: <https://tech.liga.net/technology/novosti/rynok-smartfonov-rekordno-prosel---na-20-po-sravneniyu-s-2019-godom>
2. Website AndroidAuthority. Report: Xiaomi beats Apple to become world's third biggest smartphone. (2020). URL: <https://www.androidauthority.com/global-smartphone-market-q3-2020-1173152/>

*Соболев Володимир Михайлович
доктор економічних наук,
Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна*

*Соболева Марія Володимирівна
кандидат економічних наук,
Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна*

ПРАВОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ: СПЕЦИФІКА НАЦІОНАЛЬНИХ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ ТА ЇЇ ВРАХУВАННЯ

Зазвичай при дослідженні інституційного середовища міжнародного бізнесу виділяють такі його складові, як економічне, політичне, правове, соціальне, культурне, технологічне. При цьому іноді політичне та правове середовище розглядаються як певна єдність у вигляді політико-правового середовища.

У свою чергу, правове середовище, коли воно аналізується окремо від політичного, здебільшого розглядається, як певна гомогенна реальність, представлена сукупністю формальних норм і правил, що характеризують правову систему загалом, без врахування тих її складових, які більш суттєво пов'язані саме із здійсненням підприємницької діяльності (особливо міжнародної).

Ми вважаємо, що такий традиційний підхід не повною мірою відповідає сучасним реаліям, оскільки правове середовище насправді не є гомогенним, а являє собою розгалужену структуру правових норм, які за своєю суттю є лише частково загальними, в той час як інша сукупність норм є суттєво сегментованими за певними сферами людської життєдіяльності. На нашу думку, у сфері міжнародного бізнесу найбільш важливим таким сегментом є національна облікова система, або система національного обліку та оподаткування.

Ми вважаємо, що саме у національній податковій системі у концентрованому вигляді відображується увесь спектр економічних, політичних та соціально-культурних особливостей певної країни, специфіки її національної правової системи та інвестиційної поведінки населення.

Особлива важливість цієї підсистеми правового середовища визначається тим, що саме фінансові результати діяльності фірми є узагальнюючим критерієм успішності або неуспішності підприємницької активності. А ця успішність визначається як власними здобутками і

зусиллями персоналу та менеджменту фірми, так і правилами обліку та відображення цієї активності в облікових регістрах. Правила можуть бути складені так, що відображення одного й того самого економічного факту за однією їх версією призведе до виникнення у фірми прибутку, а за іншою версією – до збитків. Ризики відмінностей національних облікових систем створюють потенційну небезпеку накладення на фірму податковими органами значних штрафних санкцій. Наприклад, в окремих країнах суттєво відрізняються такі аспекти ведення бухгалтерського обліку, як порядок обліку та оцінки активів, виробничих запасів, порядок формування резервів майбутніх платежів.

Враховуючи, що податкове законодавство в багатьох країнах не відрізняється стабільністю, менеджмент має здійснювати постійний моніторинг цього законодавства як у країні базування, так і у країнах розташування підприємницької діяльності.

У науковій та особливо у навчальній літературі з проблем міжнародного бізнесу цей аспект аналізу майже не представлений, за винятком одного із найбільш відомих підручників [1].

Між тим, здатність менеджменту міжнародних компаній ухвалювати найбільш ефективні управлінські рішення безпосередньо залежить від ступеню усвідомлення особливої ролі такого чинника, як розуміння національних особливостей побудови системи обліку та оподаткування у країні базування та країнах здійснення операційної діяльності.

Література:

1. Griffin Ricky W., Pustay Michael W. International Business. A Managerial Perspective. Eighth edition. London: Pearson Education Limited, 2015. P. 92-98.

ЮРИДИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Теорія та історія держави і права. Філософія права. Історія політичних і правових вчень

Maksurov Alexey Anatolevich
PhD in Law, Professor, Kiev National
University named after
Taras Shevchenko

COORDINATION AS A METHOD FOR REDUCING PHYTOSANITARY RISKS IN THE NETHERLANDS

In the Netherlands, the world's center for the production and trade of flowers and other plant products, special attention is paid to combating pest risks. Substantial assistance in this matter is rendered, among other things, by the coordination legal technology [1; 131]. For example, the tasks, powers and procedures of the coordinating body are specified in sufficient detail in the Policy Memorandum on Invasive Exotic Species [2].

It says that “The main tasks of the Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality will be the creation of a body coordinating the control of the spread of invasive alien species (Coie). In addition to coordinating activities, a coordinating body for invasive exotic species is created to advise the Minister of Agriculture, Nature and Food Quality on the procedure for dealing with the spread of exotic species, as well as to analyze pest risk ... COIE will conduct a risk analysis for detected exotic species and make recommendations on the need and the nature of the measures to be taken against the “exotic”, using knowledge available in the Netherlands or elsewhere. In addition to assessing the potential threat posed by a species, the financial and social costs of preventing or controlling the species and the impact of this control on society are also assessed. If, based on REC recommendations, a decision has been made to take preventive or control measures, the REC can support the management and coordination of such actions. COIE can also initiate research on environmentally sound control methods. COIE itself has no legal mandate to introduce controls. In some cases, there is an official body that can implement control measures, such as the Plant Protection Service of the Ministry of Agriculture. Other tools are the development of codes of conduct and the provision of information on exotic species. COIE communicates and provides information on exotic species and measures to be taken in consultation with organizations implementing these measures. An important challenge here is to

raise awareness among businesses, organizations and the public about the possibilities for preventing problems with exotic species.

The most important task of the CEB is to advise the Minister of Agriculture, Nature and Food Quality on the approach to invasive exotic species. Ultimately, the CEB will consist of a committee of independent experts, management and a secretariat. The Secretariat will be composed of several officials and will be incorporated into the Plant Protection Service. This organization has many years of experience in risk analysis and pest control. However, his experience is limited to organisms that are harmful to plants. COIE will largely have to use other parties and organizations to obtain information on other exotic species. The CEB Secretariat will be coordinated and managed by a committee composed of sector leaders, knowledge institutions, civil society and land managers. The Chairman will act as the representative of the Committee."

Thus, we see that in the case of pest risk management, coordination mechanisms are used frequently in the Netherlands. They are well developed from the point of view of the coordination procedure and can serve as a role model for the legislators of other countries, including Russia or Ukraine.

Literature:

1. Maksurov A.A. Coordination in legal systems of the countries of Europe. Part II. Monograph - M.: Rusays, 2018. – 156 p.
2. Policy Memorandum on Invasive Exotic Species // <https://www.government.nl/documents/parliamentary-documents/2009/10/15/policy-memorandum-on-invasive-exotic-species>

*Бабенко Анастасія Вікторівна
студентка III курсу Таращанського
державного технічного та
економіко-правового коледжу*

*Науковий керівник: Чуприк Надія
Василівна, викладач гуманітарних
дисциплін вищої категорії
Таращанського державного
технічного та економіко-правового
коледжу*

ПРАВОСВІДОМІСТЬ ФАХІВЦЯ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК ПРАВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Право – зовнішній закон, порядок, який повинен панувати у людському суспільстві. Правосвідомість – це внутрішній соціально-психологічний феномен фахівця права, основа внутрішнього «Я».

Правосвідомість – це прояв свідомості у більш вузькому конкретному напрямі, це специфічна форма свідомості. Правосвідомість проявляється в певних ідеях, поглядах, уявленнях, принципах, оцінках дійсності, прийнятті правових норм, вирішенні проблем у правовій ситуації. Рівень правосвідомості людини, тобто знання чи незнання правових норм і їх прийняття-неприйняття, ставлення до відповідних державних інститутів формує правову поведінку особистості.

Слід також розрізняти правосвідомість громадянську (громадян суспільства, їх обізнаність своїх прав та обов'язків, відповідальність перед суспільством, дотримання правових норм) та професійну. Професійна правосвідомість включає знання чинного права та законодавства, правові вміння і навички, правове мислення, правові орієнтації, мотиви, правові переконання, які синтезуються в прийнятих рішеннях і спрямовані на пізнання, спілкування і взаємодію в процесі правової діяльності й поведінки у сфері правовідносин. Активним і важливим є формування правосвідомості майбутніх фахівців права в процесі навчальної діяльності.

На процес формування правосвідомості впливають як внутрішні так і зовнішні чинники (суб'єктивні та об'єктивні). До внутрішніх чинників належать: інтереси, задатки, емоційні стани та почуття, воля, інтелект, досвід і, очевидно, найсильнішим чинником, - є мотивація. Інтерес і мотивація переважно спонукають абітурієнтів вибирати спеціальність «право» та опановувати нею.

Зовнішніми чинниками може бути сім'я, яка формує мотивацію, близьке оточення, але домінуючим є процес навчання у ВНЗ. В процесі навчальної діяльності майбутніх юристів найбільш значимим зовнішнім фактором є організація навчально-виховної діяльності: створення умов для навчання, виховні заходи, забезпечення умов для практичної навчальної діяльності, де вони як юристи отримують знання, що ґрунтуються на єдності обов'язку і права. Процес формування правосвідомості майбутнього юриста має бути а) цілеспрямованим; б) орієнтованим на право як найефективніший засіб соціального регулювання; в) пов'язаний з практичною діяльністю; г) ефективним, тобто з використанням усіх форм і методів навчання та виховання.

Сьогоднішні українські реалії внесли корективи в початковий процес, використання традиційних методів навчання та виховання. COVID-19 став причиною переходу ВНЗ на довготривале дистанційне навчання. Тому проблему формування правосвідомості необхідно розглядати з інформаційної позиції, тобто як координаційну систему багатовимірності одержання, використання, зберігання інформації у правовому полі, трансформації її в знання, переконання, принципи.

Виникла потреба розробляти нові навчальні моделі, упроваджувати на базі концепції стійкого розвитку адекватну модель інформаційної

безпеки особистості не тільки як підсистеми інформатизованого соціуму, але і як здобувача професійних знань. Сьогоднішній студент – це завтрашній фахівець-юрист, якість підготовки якого вплине на подальший розвиток українського соціуму до громадянського суспільства та правової держави.

Література:

1. http://lsej.org.ua/1_2019/8.pdf
2. http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFII_2010/Daniljan_2009.pdf

*Вовк Олександр Йосипович
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії
права та держави Київського
національного університету імені
Тараса Шевченка*

ВИБОРИ ДО ОРГАНІВ САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Важливим заходом правового регулювання у сфері міського самоврядування є вибори до громадських самоврядних органів міст, за допомогою яких відбувається на демократичних засадах формування депутатського корпусу для вирішення справ місцевого значення. Дослідження особливостей порядку організації виборів до представницьких органів українських міст у складі Російської та Австрійської (з кінця 1867 р. Австро-Угорська) монархій в другій половині ХХ століття має не тільки історико-правове, а і практичне значення для ініціаторів та виконавців сучасних реформ місцевого самоврядування з метою його удосконалення.

Міське самоврядування у вітчизняних містах Західної та Східної України другої половині ХІХ століття відбувалась на основі постанов збірників законодавчих актів, до яких в хронологічному порядку відносились:

І. Закони ухвалені владою Австрійської (Австро-Угорської з 1867 р.) імперії: Закон «Про основні засади організації громад» 5 березня 1862 року [1]; Закон «Про громадський статут і громадські вибори для крайової столиці Чернівців» 8 березня 1864 року [2]; Закон «Про устрій громади і громадську виборчу ординацію» 12 серпня 1866 року [3, с. 59 – 87]; Закон

«Статут королівського столичного міста Львова» 14 жовтня 1870 року [4]; Закон «Про громадський закон для 30 більших міст...» 13 березня 1889 року [5]; Закон «Про громадський закон для менших міст, містечок і більших громад» від 3 липня 1896 року [6] тощо;

II. Нормативно-правові акти надані владою Російської імперії; «Грамота на права та вигоди міст Російської імперії» 21 квітня 1785 року. [7, с. 358-384]; Іменний указ «Положення про громадське управління міста Одеси» 30 жовтня 1863 року [8, с. 402-412]; Іменний указ «Міське положення» 16 червня 1870 року [9, с. 823-839]; Іменний указ «Міське положення» 11 червня 1892 року [10, с. 433-456].

Взагалі, вище вказані збірники міського права включали в себе норми, які визначали: набуття та втрату міського громадянства; права та обов'язки міщан; структуру та повноваження органів й окремих осіб міського самоврядування; організацію виборів депутатів (гласних); державний нагляд за діяльністю органів самоврядування тощо.

В даній роботі автор ставить за мету визначити саме порядок голосування підчас виборів депутатів (гласних) до органів самоврядування та порівняти особливості його проведення в західноукраїнських й східноукраїнських містах даного періоду. Для прикладу автор зупиниться на характеристиці проведення виборів вказаних тільки у Грамоті на права та вигоди міст Російської імперії 21 IV. 1785 р., Положенні про громадське управління міста Одеси» 30 X. 1863 р., Законі про громадський статут і громадські вибори для крайової столиці Чернівців 8 III. 1864 р., Міському положенні 16 VI 1870 р. та Статуті королівського столичного міста Львова 14 X. 1870 р., так як в них найбільш детально видається система голосування.

Так, Грамота на права та вигоди міст Російської імперії 1785 р., встановлювала у східноукраїнських містах становий порядок організації міського самоврядування, який діяв до 70-х років XIX століття, відповідно якої голосування згідно бальної системи за гласних (депутатів) до загальної міської думи проводилось раз в три роки на станових зборах: міських обивателів; першої, другої та третьої купецьких гільдій; кожного з ремісничих цехів; іногородніх та іноземних гостей; іменитих громадян міста згідно семи назв; посадських людей кожної частини міста. Вибори шляхом балотування (від італ. ballottare – обирати кулями, від ballotta куля) означало буквально голосування кулями (балами), яке відбувалось таємно. А саме кожен виборець, що брав участь у голосуванні, опускав в урну або ящик по кулі, причому кулі були або білі (вибіркові), які означали позитивну відповідь, або чорні (невибіркові) - негативну. Після підрахунку куль уповноваженими виборчої комісії складався балотувальний лист - правовий акт, що підтверджував правомочність обраних в думу гласних. Удосконалена система балотування (кулями)

зберігається також під час голосування за новими міськими законами для столиць - Положенням про громадське управління м. Санкт-Петербурга від 13 II. 1846 р. та Положенням про громадське управління міста Москви від 20 III. 1862 р., які заступили Грамоту про права та вигоди містам 1785 р. Своєрідний порядок голосування був введений саме в південноукраїнському місті Одесі постановами Положення про громадське управління міста Одеси від 30 X. 1863 р., за яким в порівнянні з голосування в м. Санкт-Петербурзі та м. Москві, що проводилось через балотування кулями, вибори до органів самоврядування м. Одеси відбувалося за більш демократичним способом, а саме шляхом подання, виборцями листків з прізвищами тих за кого вони голосують. При чому такий порядок встановлювався як під час туру виборів гласних (§ 67 Глава III) так і під час туру виборів депутатів до Міських зборів (§ 75 Глава III). Так у визначений для виборів день, кожен виборець представляв свій особисто підписаний листок, з попередньо написаними іменами вибраних їм осіб голові міських зборів, який в той же час робив про це позначку в алфавітному списку навпроти прізвища виборця, що подав відповідний листок. Таким чином, на наш погляд, відбувався процес формування органів самоврядування за міським станово-персональним принципом. Нова система голосування встановлювалася згідно Закону «Про громадський статут і громадські вибори для крайової столиці Чернівців» від 8 III. 1864 р., за яким голосування відбувалося за допомогою виборчих бюлетенів. В залежності від кількості членів громадської ради (*від авт.*, наприклад 50 осіб), які обираються певним виборчим органом, кожен виборець вносив до виборчого бюлетеня таку ж саму кількість імен виборних членів громади, а після перебігу голосування та закінчення терміну здачі виборчих бюлетенів виборча комісія на виборчій ділянці відкривала урни з виборчими бюлетенями та підраховувала голоси (§ 32 II Розділу). Обраними вважалися особи, які набрали абсолютну більшість відданих за них голосів, а якщо після першого голосування цього результату не досягалось, проводився другий тур виборів (§ 33 II Розділу). Вибори за даним законом вже відбувались на основі розрядно-персонального підходу формування самоврядних органів.

У другій половині 1870 року майже одночасно вступають в дію два законодавчих акти - Міське положення» від 16 VI. 1870 р. для всіх великих міст Російської імперії взагалі та східноукраїнських зокрема (крім м. Одеси) та Статут королівського столичного міста Львова від 14 X. 1870 р. Австро-Угорської імперії, однаковими за своєю суттю та різними за порядком голосування. Так за Міським положенням 1870 р. продовжували відбуватися вибори через закриту подачу голосів шляхом балотування кулями (стаття 31 Глави II). Наслідки здійснених виборів відмічалися у виборних листах, які після закінчення виборів зачитувалися виборчим

зборам та підписувалися головою й наявними виборцями, що приймали участь у виборах (стаття 39 Глави II). Такий порядок голосування кулями не змінюється на виборах і після введення в дію в українських містах Російської імперії Міського положення 1892 р. (стаття 45 Глави II). В той же час згідно Статуту міста Львова 1870 р. (§ 18, Глава III, Частина В «Виборча ординація») кожному виборцеві під час виборів надавалось усне або письмове право голосування. Так, виборець, який голосував усно повинен був перерахувати прізвища 100 осіб, які на його думку, повинні бути депутатами ради, а виборець який голосував письмово, повинен був подати на листку прізвища 100 осіб, які на його думку, повинні бути депутатами. Після закінчення голосування виборча комісія порівнювала результати усного голосування, два списки письмового голосування, а також підраховувала кількість відданих бюлетенів із числом виборців, що прийняли участь у голосуванні (§ 20, Глава III, Частина В «Виборча ординація»).

Вказані вище, встановлені законодавством порядки голосування у східноукраїнських містах зберігаються до 1917 р., а у західноукраїнських до кінця 1918 р. Удосконалювалися лише суто технічні деталі проведення самого процесу підрахунку голосів, заповнення підсумкових документів, порядку оскарження голосування тощо. На думку автора, історико-правові дослідження з даної теми потрібно продовжувати в напрямку порівняння порядку проведення виборів до органів міського самоврядування українських та західноєвропейських міст XIX – початку XX століть.

Література:

1. Ustawa z dnia 5 marca 1862 określająca zasadnicze podstawy urządzenia gmin // Ustawy Krajowe dla Królestwa Galicji i Lodomerji. Lwów, 1866.
2. Gemeinderaths - und Magistrats - Handbuch. Czernowitz: Im Selbstverlages des Stadtmagistrates, 1895. S. 2-42.
3. Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. R. 1848 – 1916. Kr., 1866. Cz. XI, Nr. 19.
4. Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Krolewstwa Galicyi Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. R., 1870. Cz. XXII № 79. S. 122.
5. Ustawa z dnia 13. Marca 1889, zaprowadzająca ustawę gminną dla miast... Rok 1889. Wydany i rozesłany dnia 10 Kwietnia 1889. Część VII. Lwów: Z drukarni Wł. Łozińskiego, 1889. S. 89.
6. Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Krolewstwa Galicyi Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. Rok, 1896. Część VIII. № 51. S. 102.

7. Полное собрание законов Российской империи с 1649 года. Том. XXII. 1784 – 1788. Санкт-Петербург: В Типографии II Отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии, 1830. 1158 с.
8. Полное собрание законов Российской империи. Собрание второе. Том XXXVIII. Отделение первое. 1863. От № 37827 – 38621. Санкт-Петербург: В Типографии II Отделения Собственной Е. И. В. Канцелярии, 1866. 940 с.
9. Полное собрание законов Российской империи. Собрание второе. Том XLV. Отделение первое. 1870. От № 47862 - 48529. Санкт-Петербург. 1874. 896 с.
10. Полное собрание законов Российской империи. Собрание третье. Том XII. 1892. От № 8215 – 9216. Дополнения. Санкт-Петербург. 1895. 734 с.

*Караулов Олександр Олексійович
аспірант кафедри історії України
Полтавського національного
педагогічного університету імені
В.Г. Короленка*

СУСПІЛЬНЕ ТА ПРАВОВЕ ЗАСУДЖЕННЯ РЕПРЕСІЙ КОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ В УРСР (1990-ТІ РР.)

Початок 1990-х років у політичному житті України ознаменувався бурхливим розвитком національно-визвольних рухів. Серед іншого, це пов'язувалось з політикою гласності, яку проводив Горбачов М.С. у другій половині 1980-х років у СРСР.

Політика гласності являла собою цілеспрямовану діяльність по досягненню максимальної відкритості у роботі державних установ і свободи інформації. Гласність істотно зруйнувала ідеологічну заангажованість радянських засобів масової інформації. Її впровадження виражалось в обговоренні існуючих у суспільстві проблем, поглибленні політики критики і самокритики керівництва, заохоченні критики і пропозицій «знизу», реабілітації несправедливо засуджених, визнання помилок попередніх десятиліть радянської влади. Це був процес, який почався і поширювався з Москви, більш повільними темпами розгортався у республіках. На території УРСР він мав свої особливості [1, с. 7].

Реабілітація репресованих, ліквідація «білих плям» української історії у республіці не була таємницею, але і не піддавалася широкому розголосу [2, с. 54]. На урочистому засіданні 2 листопада 1987 р., присвяченому 70-річчю Жовтневої революції Горбачов М.С. заявив, що: «Процес відновлення справедливості не був доведений до кінця і фактично призупинений в середині 60-х років. Зараз відповідно до рішень

жовтневого (1987 р.) Пленуму ЦК доводиться знову повертатися до цього» [3, с. 22]. За оцінкою дослідників О. С. Рубльова та Р. Ю. Подкура, цією заявою був наданий політичний дозвіл на проведення дослідження політичних репресій і реабілітаційних заходів [4, с. 11].

На початку 90-х років ХХ ст. правда про криваві жахи комуністичних репресій почала відкриватись завдяки публіцистиці. Публіцистика, в свою чергу, виконала два своїх основних призначення, а саме, утворила громадську думку про необхідність переосмислення позицій щодо національних питань та викликала прагнення до змін, до пошуків історичної правди.

Поряд з публіцистичними з'являється низка наукових матеріалів, які розкривали репресії комуністичного тоталітарного режиму. В 90-х роках ХХ ст. з'являються перші фундаментальні роботи вітчизняних науковців Д.Табачника, Ю.Шаповала, В.Барана, О. Яковлева, В. Наумова та інших. Фактично у цей період відбувся перехід від публіцистичного висвітлення проблеми до наукового.

Відкриття шокуючих фактів щодо репресій комуністичного режиму викликало суспільне обурення, стало каталізатором популяризації в маси ідей щодо незалежності України, утворення в подальшому правозахисних організацій, політичних партій і т.д. Значна частина інтелігенції переосмислила свою політичну та громадянську позицію у національному питанні.

17.04.1991 р. в радянській Україні був прийнятий Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні». Хоча даний закон і ознаменував спробу з боку влади відновити довіру людей до держави, але його аж ніяк не можна назвати таким, що міг би забезпечити всеохоплюючу реабілітацію несправедливо засуджених. Цей закон мав купу недоліків, адже фактично не існувало ні механізму його втілення, ні достатньої економічної бази для відшкодування матеріальної шкоди, завданої репресією. У більшості країн Центрально-Східної Європи та колишнього СРСР законодавство про реабілітацію було прийнято на початку 1990-х років, але воно було явно недосконалим. Варто погодитись з думкою судді Конституційного суду РФ у відставці А. Кононовим, який у своєму інтерв'ю відмітив, що реабілітаційні процеси, що відбувались в 1990 рр. це була скоріш спроба вибачитись перед репресованими. Даючи оцінку процесам реабілітації того періоду А. Кононов зазначив, що: «Держава повинна була вибачитися і вона це зробила» [5]. Крім того, варто погодитись з О.Г. Путіловою, яка відмічала, що реалізувати свої права постраждалим від репресій громадянам у той період заважала всеохоплююча правова безграмотність населення, відсутність досвіду у реалізації своїх прав законними процесуальними засобами, психічна пригніченість громадян, які довгі

роки знаходились в становищі вигнанців суспільства, вимушених постійно приховувати своє минуле [6, с. 22].

Отже, перша половина 1990-х рр. XX ст. є примітною з огляду на прорив інформаційної блокади письменниками, публіцистами, науковцями, які почали давати об'єктивні оцінки репресивним подіям, що мали місце у комуністичній тоталітарній державі та формувати громадську думку. Це в свою чергу сприяло переосмисленню ставлення до радянської влади у населення, формуванню самостійницького світогляду в політичній свідомості громадян Української РСР та сприяло моральному очищенню суспільства, яке дізналось правду. Аналізуючи 1990-ті рр. XX ст. у контексті розглядуваної теми можна чітко прослідкувати взаємодію моралі з правом, де викрита правда призвела до суспільного обурення, а потім і до прийняття фундаментальних нормативно-правових актів українського законодавства щодо засудження репресій, що здійснювалися комуністичним тоталітарним режимом та його репресивними органами протягом 1917-1991 років на території України.

Список використаної літератури:

- 1) Вплив політики гласності на формування настроїв населення УРСР (1986-1991) / Н. Гордіна // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – 2010. – Вип. 100. – С. 6-10. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ist_2010_100_4
- 2) Бойко О.Д. Нариси з новітньої історії України (1985-1991). – К., 2004. – 357 с.
- 3) Горбачев М.С. Октябрь и перестройка: революция продолжается. Доклад на совместном торжественном заседании ЦК КПСС, Верховного Совета СССР и Верховного Совета РСФСР, посвященном 70-летию Великой Октябрьской социалистической революции, 2 ноября 1987 года. – М.: Политиздат, 1987.
- 4) Подкур Р. Ю., Рубльов О. С. Історіографія політичних репресій в Україні (друга половина 1980-х – 1990-ті рр). // Політичні репресії в Україні (1917 – 1980-ті рр.). – К., 2007.
- 5) Інформаційний портал MEDUZA: «Государство должно было извиниться» Закон о реабилитации жертв политических репрессий работает уже четверть века. Что он дал?» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://meduza.io/feature/2016/10/18/gosudarstvo-dolzno-bylo-izvinitnya>
- 6) Проблема восстановления в правах жертв политических репрессий в России (1990-е гг.) / Е.Г.Путилова // Вестник ЮУрГУ. – 2008. – Вип.№18. – С.22-26.

*Красівська Наталія Сергіївна
студентка III курсу Таращанського
державного технічного та
економіко-правового коледжу*

*Науковий керівник: Чуприк Надія
Василівна, викладач гуманітарних
дисциплін вищої категорії
Таращанського державного
технічного та економіко-правового
коледжу*

ПРАВО, ЯК ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ

Проблема свободи посідає ключове положення в філософському осмисленні сутнісної природи людини, її прагнення до максимально вільного самовираження, а також і правової дійсності, призначення якої – забезпечення умов практичної реалізації свободи в суспільстві. Філософи бачили в праві один із шляхів реалізувати багатовікову мрію людства про гармонійний і справедливий суспільний устрій.

Найбільшим досягненням стало усвідомлення того, що право як явище не обмежується нормативно-правовими актами, - суспільні відносини відображають сукупність природних правочинів, вироблених в ході розвитку людської діяльності суспільства і держави. Історичним проривом до свободи, нового етапу розвитку державності – правової держави, - є встановлення формальної правової рівності і єдності адресата норми права. Прогресивні уявлення про цивілізовані держави, почали формуватись ще в античному світі. Юридичним прогресом став правовий документ – Велика хартія вольностей 1215р. Філософами Просвітництва була розвинута ідея свободи індивіда (Д.Локк, А.Сміт, Д.Рікардо, І.Кант, В.Гегель та інші). Ідеї великих філософів-мислителів минулого на багато випередили свій час, зробили величезний вплив на всі подальші політичні події. Буржуазні революції в Європі зробили перші спроби втілити ці ідеї в реальність. Саме тоді на законодавчому рівні були закріплені основні права і свободи людини, використовувані і понині. 10 грудня 1948 року ООН прийняла Загальну Декларацію прав людини. Вперше в міжнародній практиці Декларація відобразила ідею про нерозривний зв'язок і взаємозумовленість всього комплексу основних прав і свобод людини. Це положення знайшло свій розвиток в інших міжнародних документах, зокрема в резолюції Генеральної Асамблеї ООН 4 грудня 1986 року та Підсумковому документі Віденської зустрічі представників держав-учасниць Ради з безпеки і співробітництва в Європі, де вперше

офіційно увійшов в юридичний лексикон філософський термін «людський вимір».

Філософсько - правова концепція прав людини передбачає два основних моменти. Перший – невід’ємні і невідчужувані права «першого покоління» притаманні людині просто тому, що вона людина, тобто це природні права, які випливають з самої людської природи кожного індивідуума. Другий – до «другого покоління» прав відносяться права, які встановлюються у відповідності із нормотворчими процесами, що відбуваються як на національному, так і на міжнародному рівнях. Реалізація справжньої свободи та істинної рівноправності можливі лише в правовій демократичній державі, відмінною рисою якого є верховенство права...

Україна йде по шляху розбудови демократичної правової держави, знаходячись під впливом зовнішніх глобалізаційних процесів та специфічних внутрішніх чинників. Це стало причиною соціальної (суспільної) кризи в країні, що пробуксовує всі реформи, в тому числі і суддівську, і що призвело до низького рівня довіри українців до всіх гілок влади. Останнім часом до цього добавилась криза Конституційного Суду. З позиції філософії соціальна криза - це не тільки прояв соціальних суперечностей, а й нові можливості, пошук нових шляхів і методів її вирішення. Право – це шлях мирного законодавчого вирішення всіх соціальних проблем.

Література:

1. https://studopedia.ru/2_90013_filosofiya-prava-v-ukraini-viniknennya-svitoglyadno-metodologichni-pidstavi-osnovni-idei.html

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

*Burshtynska Diana Ivanivna
2nd-year student Educational and
Scientific Law Institute Vasyl Stefanyk
Precarpathian National University*

BASIC PRINCIPLES OF INTRODUCTION OF ELECTRONIC VOTING IN UKRAINE

According to Article 69 of the Constitution of Ukraine, popular will is exercised through elections, referendums and other forms of direct democracy, and part one of Article 38 of the Constitution of Ukraine (hereinafter - the Constitution, the Basic Law) gives citizens the right to participate in all-Ukrainian and local referendums [1].

One of the system-forming elements of the democratic political process is the institution of political elections. The formation of this institute reproduces the historical path of a long and controversial search by society for a better model of public administration.

One of the most important factors influencing the formation of a competitive society and political competition is civil society, because it is within its framework that the type of political culture necessary for political competition is formed.

Political competition for the modern Ukrainian political establishment poses some danger, because the competitive political environment is unpredictable, and this, at this stage of political development of our state is unfavourable to the authorities.

Elections are an extremely complex phenomenon, based not only on legislation, the reception of international norms and a strong judicial system, but also on the mass psychology of voters, historical traditions, political culture in the country, economic and political situation, religious and moral strata, democratic values in the election process, etc.

The basis of the entire legal system of the state and the system of electoral legislation in particular is the Constitution of Ukraine.

The Electoral Code of Ukraine is a codified legislative act that determines the principles of holding various types of elections [2].

The Laws of Ukraine “On the All-Ukrainian Referendum”, “On the Central Election Commission”, “On the State Register of Voters”, etc. play a supporting role in this area.

With the adoption of the Electoral Code in 2019, completely new rules for counting votes were established. These innovations were first applied in practice in the local elections in October 2020 [2].

The main disadvantage of the new system is the counting of votes. Having personal experience in the precinct election commission, I would like to draw attention to the fact that the amendments to the election legislation, which regulated the possibility of a citizen to vote for the organization of a political party and at the same time for the respective candidate in the territorial constituency. self-government, where the number of voters is more than 10 thousand) are positive in terms of the fact that the community can choose its representative, but on the other hand in the practice of determining the election results takes a very long time.

The duration of this process is determined by various factors, firstly, the fact that on October 25, 2020 in Ukraine were held four types of local elections - regional council elections, district council elections, mayoral elections and city / village council elections. At each polling station, on average, about 1,800 people vote, including a turnout of 30-40 percent and about 700 elections take part in voting at each polling station. This means that members of the precinct election commission process 2,800 ballots.

Secondly, each ballot must be processed several times, because first you need to count the votes cast for the territorial list of the party organization, and then for a particular candidate. An alternative to this could be electronic voting.

First of all, it should be noted that it is necessary to understand the electronic election process. We have already noted that the election process in the sense of the Electoral Code is defined as a set of actions of election commissions on the preparation and conduct of local elections.

In our opinion, since the longest process is the counting of election results, first of all, it is worth considering the possibility of introducing electronic technologies in this process.

It is worth noting that on March 7, 2018 in the West African country of Sierra Leone, the presidential election was held for the first time using blockchain technology in the voting system.

A blockchain is a secure and distributed database in which information is represented by chains of consecutive blocks. These blocks are stored on the computers of all users involved in the formation of the database. In the blockchain, each new block stores information about the previous ones, which serves as a kind of protection of the chain of blocks from forgery.

In preparation for the election, the Swiss startup Agora, which provided a private blockchain, took part. According to the developer of the system Leonardo Gammar, "Voting using a blockchain is completely anonymous.

Anonymous votes / ballots are recorded on the Agora blockchain and made available to any party interested in reviewing, counting and verifying, a

record of each vote being stored in the blockchain, which will be available for download and study after the election.

The use of blockchain in elections further reduces the cost of paper ballots, helps reduce corruption in the voting process, eliminates human error and quick public access to election results (announce results more quickly), and helps make elections fair, transparent and verifiable.

References:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. зі змінами та доповненнями.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 р. зі змінами та доповненнями.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>.

*Moskovchuk Iryna Yaroslavivna
3-rd year student Educational and
Scientific Law Institute Vasyl Stefanyk
Precarpathian National University*

PROTECTION OF CONSTITUTIONAL RIGHTS OF CITIZENS IN THE TEMPORARILY OCCUPIED TERRITORY

Russia's occupation of the Crimean peninsula in 2014 divided the history of modern international relations into «before» and «after». As a result of this international crime, Ukraine lost part of its territory and faced the need to direct all its diplomatic efforts and resources to gain the support of the international community and return the Crimean peninsula [1].

Understanding the complexity of the whole situation and the impossibility of returning the occupied territory in a short time, an important place is occupied by the problem of ensuring the fundamental constitutional rights of those citizens who are in the temporarily occupied territory.

The Constitution of Ukraine declares that human rights and freedoms are inalienable and inviolable. There may be no privileges or restrictions on the grounds of race, colour, political, religious or other beliefs, sex, ethnic or social origin, property status, place of residence, language or other characteristics. The state ensures the protection of all subjects of property rights and their equality before the law.

However, given the specifics of the new legal status of citizens of Ukraine in the occupied peninsula, there is a need to adopt a new legal act to protect the rights of citizens.

On a positive note, the adoption of the Law of Ukraine «On Ensuring the Rights and Freedoms of Citizens and the Legal Regime in the Temporarily Occupied Territory of Ukraine» of April 15, 2014 № 1207-VII, which aims to define the legal contours of humanitarian and socio-economic protection of Ukrainian citizens are on armed conflict and temporary occupation. The Law of Ukraine «On the Creation of a Free Economic Zone «Crimea» and on the Peculiarities of Carrying Out Economic Activity in the Temporarily Occupied Territory of Ukraine» of August 12, 2014 № 1636-VIII has a similar purpose. At the same time, it should be recognized that most of the provisions of these legal acts are declarative in nature and are not provided with an effective mechanism for legal protection of the interests of citizens [2].

Despite the political expediency of this step in Ukraine, some problematic aspects need immediate legislative regulation. In particular, the recognition of the established legal facts on the territory of the mainland of Ukraine within the temporarily occupied territory of the Autonomous Republic of Crimea is debatable.

The fact is that according to Article 9 of the Law № 1207 any act of a state authority, local government, their officials and officials in the territories of the Autonomous Republic of Crimea, which is issued not in accordance with current legislation of Ukraine is invalid and does not create legal consequences.

At the same time, we understand the realities of everyday life (birth of a child, marriage, education, death of an individual, reaching retirement age, etc.), all this requires a change in approach to legalizing the facts established in official documents of unconstitutional authorities in the temporarily occupied territory. Ukraine during their use. In addition, it would be appropriate to legislate the obligation of state authorities and local governments in Ukraine to recognize documents issued by the occupying authorities and administration in the Autonomous Republic of Crimea, the content of which confirms the constitutional rights and freedoms of citizens of Ukraine guaranteed by Art. 21 - 68 of the Constitution of Ukraine in accordance with the norms of public international law.

According to the Resolution of the NBU Board «On revocation and revocation of banking licenses and general licenses for foreign exchange transactions of individual banks and the closure of separate units located in the ARC and the city of Sevastopol» № 260 of May 6, 2014 prohibited the provision of financial services by credit institutions clients whose domicile is the Autonomous Republic of Crimea. As a result, access and servicing of transactions on customer accounts performed by the bank was terminated. Again, citizens find themselves in a difficult situation, and the issue of cooperation between banking institutions needs to be addressed [3].

We can conclude that taking into account even the political necessity of law-making activities concerning the issues of the temporarily occupied

territory and citizens, we should emphasize not only the formal, declarative guarantee of the rights and legitimate interests of citizens, but also identify effective legal mechanisms for implementing these provisions subjects to ensure the constitutional rights of citizens of Ukraine in the process of regulating public life in the recent history of Ukraine.

References:

1. Webopedia /new media. URL: [http:// www.webopedia.com/TERM/new_media.html/](http://www.webopedia.com/TERM/new_media.html/).
2. Невідкладні заходи з протидії російській агресії з Криму: політичні, юридичні, економічні, управлінські та соціальні аспекти : матеріали науково-практичної конференції (4 вересня 2018 р., м. Київ). / Представництво Президента України в АРК. Київ-Одеса: Фенікс, 2018. 178 с.
3. Доля банков России в банковской системе Украины выросла до 12% // URL: <http://delo.ua/finance/dolja-bankov-rossii-v-bankovskoj-sisteme-ukrainy-vyroslo-do-12-294854>.

*Медведєв Павло Вікторович
магістр публічного управління та
адміністрування Національного
університету «Одеська юридична
академія»*

*Науковий керівник: Вітман
Костянтин Миколайович, доктор
політичних наук, професор,
Національний університет "Одеська
юридична академія"*

ГЕНЕЗА РЕФЕРЕНДУМУ В ІСТОРИЧНОМУ ВИМІРІ УКРАЇНИ

Інститут референдуму є важливим способом ухвалення нормативно-правових актів, політичних рішень і як вияв громадської думки референдум має загальнолюдську цінність в демократичній державі. Українські вчені В.Ф. Погорілко та В.Л. Федоренко виділяють такі основні етапи становлення і розвитку референдумів в Україні: І період (1991-2000 рр.) — початок практикування референдумів в Україні; II період (2000 р. - дотепер) — вдосконалення національної теорії та практики референдумів. [1, с. 19]. Перша світова війна перешкоджала утвердженню референдумів у світі і, зокрема, в Європі. У 1914 - 1918 рр.

політики віддавали перевагу силовим конфліктам. Для Українських земель, які на початок XX ст. входили до складу Австро-Угорської та Російської імперії, Польщі та Румунії референдна демократія була маловідомим явищем виступаючи радше предметом наукових досліджень для істориків і правознавців, ніж навіть віддаленою перспективою безпосереднього народовладдя. У тогочасній Україні об'єктивно не існувало реальних інститутів безпосередньої та представницької демократії, які б відповідали тогочасним європейським зразкам. Можна говорити лише про прояви їхніх окремих елементів. Навіть за умови глибоких кризових явищ у самодержавній Російській імперії у 1914-1917 рр. ідея проведення референдуму відхилялася на користь скликання Установчих зборів [2, с. 189].

Радянські референдуми початку XX ст., за своїм змістом, фактично були опитуванням населення і не передбачали безпосереднього прийняття населенням рішення певної юридичної сили. Офіційне ж визнання в радянському державному праві референдум здобув після його закріплення в п. «Д» ст. 49 Конституції СРСР 1936 р. [3]. Проте вона штучно ототожнила дві окремі форми безпосередньої демократії, визначаючи референдум як опитування населення. Вже у Конституції СРСР 1977 р. було виправлено казуїстику щодо ототожнювання референдумів з опитуваннями населення — ст. 5 радянського Основного Закону закріплювала дві форми безпосередньої демократії всенародне обговорення та всенародне голосування (референдум СРСР) [4]. Проте законодавство колишнього СРСР не створило механізму організації і проведення референдумів, оскільки їх конституційна інституціоналізація була суто декларативною. Розвиток референдної демократії у міжвоєнний період сприяв утвердженню нових національних конституцій та вирішенню конституційних конфліктів між вищими органами державної влади. «Перебудова» 1989 - 1991 р., що відбулася в колишні соціалістичних республіках Східної та Центральної Європи, а також у союзних та автономних республіках СРСР, сприяла проведенню референдумів у цих республіках. Найбільш часто на всенародні голосування тут виносилися питання незалежності та прийняття нових конституцій. Спроба державного перевороту 19 серпня 1991 р. спричинила фактичний розпад СРСР і дала підставу Верховній Раді Української РСР урочисто ухвалити доленосний Акт проголошення незалежності України.

На думку А. І. Кіссе інститут референдуму серед практичних кроків щодо забезпечення ненасильницьких змін завдяки діяльності, пов'язаній із соціально-економічною відбудовою, розвитком чи демократизацією територій, що брали участь в конфліктах. Ця діяльність спрямована на ліквідацію основних причин конфліктів, щоб запобігти виникненню нових

чи рецидиву попередніх та передбачає допомогу в проведенні виборів чи референдумів там, де вони є основою всеосяжного мирного врегулювання [5, с. 289]. Проте Акт, прийнятий парламентом, не мав найвищої юридичної сили і лише після всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р. Україна була визнана світовою спільнотою як суверенна й незалежна держава [6, с. 13]. Деякі вчені висловлювали думки про неможливість всенародного прийняття Основного закону. На переконання В. Я. Тація та Ю. М. Тодики, за допомогою референдуму не завжди можна виявити реальну волю народу, а тому «найбільш оптимальною формою прийняття Конституції, інших законодавчих актів є парламентська» [7, с. 3-16]. Розвиток референдної демократії у ХХІ ст. охарактеризувався розмаїттям форм і моделей.

Отже, референдум є особливим способом для ухвалення нормативно-правових актів, політичних рішень, які мають загальнолюдську цінність в демократичній державі. Виділяють такі основні етапи становлення і розвитку референдумів в Україні: І період (1991-2000 рр.) — початок практикування референдумів в Україні; ІІ період (2000 р. - дотепер) — вдосконалення національної теорії та практики референдумів.

Література:

1. В.Ф. Погорілко. Референдуми в Україні: історія та сучасність: монографія / В.Ф. Погорілко, В.Л. Федоренко. - К.: Ін-т держави і права НАН України с.19.
2. Оніщук М.В. Референдна демократія: проблеми конституційної теорії та практики: Монографія/ М.В. Оніщук .- К: Видавництво Європейського університету. 2009. - с.189.
3. Конституція СРСР 1936 р. п. «Д» ст. 49. режим доступу: <http://www.hist.msu.ru/ER/Text/cnst1936.htm>
4. Конституція СРСР 1977 р. ст.5. режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001400-77>
5. Кіссе А. І. Етнічний конфлікт: теорія і практика управління. Політологічний аналіз [монографія] / А. Кіссе. - К. : Логос, 2006. - с. 289.
6. Федоренко В. Інститут всеукраїнського референдуму в умовах конституційної реформи / В. Федоренко // Вибори та демократія. 2007. -№ 3 (13). - с. 13.
7. Тацій В. Конституційне право. Критерії, ступінь обґрунтованості / В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика // Віче. -1995. - № 4. - с. 3-16.

*Меркулов Максим Олегович
студент 5 курсу міжнародно-
правового факультету Національного
юридичного університету імені
Ярослава Мудрого*

*Науковий керівник: Єфремова К.В.,
кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник, доцент
кафедри права Європейського Союзу
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого*

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ДИПЛОМАТИЧНОГО КОНФЛІКТУ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА УГОРЩИНОЮ

У даній роботі ми спробуємо проаналізувати події, які відбувались між Україною та Угорщиною на дипломатичному рівні у 2017-2018 роках і те, як ці події підводять україно-угорські відносини до нового конфлікту вже у 2020 році.

Україно-угорські відносини останнє десятиліття перебували у певному кризовому стані, де жодна зі сторін не бажає йти на поступки іншій, переоцінюючи власні можливості та правоту в наявних конфліктах та суперечках, в той час як втрати та ризики для обох сторін можуть бути надзвичайно великими. Особливо сильно відносини загострилися у 2017 році, коли в Україні вступив в законну силу новий Закон України «Про освіту» від 05.09.2017, де згідно зі ст.7 більшість шкіл національних меншин, які знаходяться на території України, мають перейти на викладання українською мовою з вересня 2020 року [1].

В Угорщині дане положення Закону України розцінили як порушення не лише угорського законодавства, а й законодавства України та міжнародного законодавства у сфері охорони прав національних меншин. Зокрема, уряд Угорщини звертав увагу на порушення ст.6 Закону України «Про національні меншини в Україні», де зазначено, що Держава гарантує всім національним меншинам права на національно-культурну автономію: користування і навчання рідною мовою чи вивчення рідної мови в державних навчальних закладах або через національні культурні товариства, розвиток національних культурних традицій, використання національної символіки, відзначення національних свят, сповідування своєї релігії, задоволення потреб у літературі, мистецтві, засобах масової інформації, створення національних культурних і навчальних закладів та будь-яку іншу діяльність, що не суперечить чинному законодавству [2].

Аналізуючи викладене, Угорщина прийшла до висновку, що Україною порушується один із основних принципів міжнародного права – принцип суверенної рівності держав (ст.8 Конвенції «Про права та обов'язки держав» 1933р.) [3]. У зв'язку із цим Угорщина звернулася до Верховного комісара ООН з прав людини, а також до ОБСЄ із вимогою розслідувати дану ситуацію та не допустити порушень прав угорських громадян.

Україна ж у своїй відповіді на дані звинувачення відмовилася скасувати дане положення Закон України «Про освіту» і в той же час було дане пояснення що із 2020 року навчання в загальноосвітніх закладах відбуватиметься тільки українською мовою, а мова національних меншин буде окремою дисципліною.

У відповідь на таку заяву Угорщина намагалася перешкодити роботі комісії Україна-НАТО (КУН) на найвищому рівні, а також планувала призначити від імені держави «міністра, відповідального за розвиток Закарпатської області та програм розвитку дитсадків Карпатського басейну», що цілком означає небажання угорської сторони досягти компромісу в даному питанні.

На нашу думку, дане положення законодавства України про освіту не обмежує прав національних меншин, як про те зазначає Угорщина, оскільки право на вивчення рідної мови національними меншинами не було обмежено, про що зазначалося вище. Окрім того, в даному питанні слід виходити не лише з точки зору гуманітарного, а й політичного контексту, оскільки Угорщина, намагаючись захистити права свої громадян, намагається втрутитися у внутрішньо-політичну діяльність України. А це у свою чергу, також є порушенням принципів міжнародного права та дипломатичного права.

Окрім того, на нашу думку, вказаний конфлікт призвів до наступного, більш тяжкого конфлікту, який був пов'язаний з тим, що у 2018 році в місті Береговому у консульстві Угорщини громадянам України видавалися угорські паспорти. Дана процедура також супроводжувалася прийняттям громадянами України присяги на вірність Угорщини. Міністерство закордонних справ України висловило чітку позицію в даній справі, закликавши представників Угорщини припинити нівелювати принципами міжнародного права та з повагою ставитися до нормативно правових актів України, чим Угорщина, в свою чергу, знехтувала.

Такі дії Угорської держави не лише протирічать принципу невтручання у справи іншої держави, а й прямо суперечать нормам Розділу III Закону України «Про громадянство», де чітко визначено підстави припинення громадянства України [4].

Безумовно реакція кожної зі сторін конфлікту є зрозумілою та логічно обумовленою, однак до яких наслідків може в подальшому призвести таке протистояння інтересів двох держав? Ціною такого протистояння може стати послаблення позицій двох держав на міжнародній арені. Для України подальший розвиток конфлікту з однією з держав-учасниць Європейського Союзу (ЄС) та НАТО може призвести до тиску і уповільнити інтеграцію України в ЄС. Для Угорщини ж такі дії, які протирічать багатьом основам міжнародного співробітництва, можуть створити образ країни, яка нехтує принципами міжнародного права, що не принесе користі Угорщині в майбутньому. Тому зовсім не дивно, що у 2020 році між цими двома державами знову виникла дипломатична суперечка.

Для вирішення таких конфліктів та суперечок, аби уникнути зіткнення ідентичностей різних народів найбільш доцільним було б реалізувати сценарій «modus vivendi», який передбачатиме можливість співіснування між державами з відмінностями, спільним міждержавним діалогом з різних позицій та спільного пошуку механізмів для захисту інтересів не лише власних громадян, а й взаємообумовлених інтересів обох держав.

Література:

1. Про освіту: Закон України 05.09.2017 № 2145-VIII // Відом. Верхов. Ради України. – 2017. - 38-39 – Ст. 380
2. Про національні меншини в Україні: Закон України 25.06.1992 № 2494-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. - №36 – Ст. 529
3. Конвенція Монтевідео [Електронний ресурс]. – 1933. – Режим доступу до ресурсу: https://znaimo.com.ua/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%BE.
4. Про громадянство: Закон України 18.01.2001 № 2235-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. - №9 – Ст.342

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне
право. Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне
право. Міжнародне приватне право. Трудове право та
право соціального забезпечення**

*Грисьо Олесь Тарасович
студент IV курсу, Таращанського
державного технічного та
економіко-правового коледжу*

*Науковий керівник: Голобородько
Наталія Володимирівна, викладач
юридичних дисциплін I категорії,
Таращанського державного
технічного та економіко-правового
коледжу*

ЗАСАДИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Інтернет — це велика, розгалужена мережа, що включає комп'ютерні вузли, розміщені у світі. Щодня в цій мережі вчиняються тисячі правопорушень, про які навіть не підозрюєш. Через постійний стрімкий розвиток електронних технологій виникає нагальна потреба врегулювання правовідносин, що виникають у зв'язку з цим. Технічний прогрес надав можливість ділитись результатами своєї інтелектуальної діяльності з іншими через мережу Інтернет, проте не зміг забезпечити захист прав, які виникають на підставі цього. Актуальність даної роботи полягає у тому, що з появою цифрових технологій та можливості публікації як власних творів, так і творів інших авторів постає питання попередження правопорушень та захисту авторських прав в мережі Інтернет [1].

Найпоширенішими порушеннями інтелектуальної власності є:

1. Розміщення чужих матеріалів в мережі з наданням до них відкритого доступу без згоди на те власника авторських прав. Значна кількість людей думає, що розміщення матеріалів відбувається безкоштовно, а тому, жодного порушення прав немає. Але насправді автор не отримує той прибуток, на який він міг би розраховувати при продажі свого твору.

2. Плагіат. Люди привласнюють собі авторство на розміщені в Інтернеті твори. Безліч недобросовісних власників інтернет-магазинів,

сайтів і хостингів спокійно використовують фотографії, відео і різні матеріали інтелектуальної власності, «запозичені» у своїх конкурентів [1].

3. Незаконна адаптація твору, що включає і його переклад, також є прикладом первинного порушення прав суб'єктів авторського права. Відносно такого об'єкта авторського права, як комп'ютерна програма, адаптацією буде зміна версії програми або ж її «переклад» [1]. Отже, найпоширенішими порушеннями авторських прав вважаються розповсюдження контрафактних копій програм та творів у цифровій формі в мережі Інтернет. Проблема полягає у високій складності технічної фіксації факту порушення авторських прав як необхідної передумови початку судового розгляду справи.

Захист на етапі до порушення: 1) обмежена функціональність – автори розповсюджують програми, які не здатні друкувати документи або зберігати їх у пам'яті комп'ютера; 2) «годинникова бомба» – автор розповсюджує повноцінний об'єкт авторського права, але встановлює дату, після якої доступ до нього буде неможливим; 3) захист від копіювання, тобто автор встановлює кількість разів, коли файл може бути скопійований; 4) криптографічні конверти – твір зашифровано так, що доступ до нього можливий з використанням ключа до шрифту; 5) контракти-угоди «наскрізного клацання» укладені через Інтернет, це – дозволи автора на використання творів; 6) запобіжні заходи: попередня публікація матеріалу на традиційному матеріалі, підтвердження факту існування твору на певну дату, засвідчення в нотаріуса дати створення твору, запис на лазерному диску і поміщення в архів або веб-депозитарій; 7) клірингові центри – автор надає центру право ліцензувати свої права на твір, центр приймає плату від користувача і передає її володільцеві авторських прав [2].

Література:

1. Часопис цивілістики [Електронний ресурс] <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle>.
2. Електронний репозитарій ДВНЗ “УжНУ” [Електронний ресурс] <https://dspace.uzhnu.edu.ua/>

*Короліук Анастасія Олегівна
студентка 2 курсу юридичного
факультету Національного
університету біоресурсів та
природокористування України*

*Науковий керівник Горіславська Інна
Вікторівна, кандидат юридичних
наук, Національний університет
біоресурсів і природокористування
України*

ПРО ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ

У зв'язку з розвитком наукових технологій для вирішення проблеми безпліддя з'явилася можливість застосовувати допоміжні репродуктивні технології (далі – ДРТ). Одним із різновидів яких є сурогатне материнство, коли жінка приводить дев'ять місяців свого життя для того, щоб подарувати щастя материнства іншій родині. Останнім часом тема сурогатного материнства стала дуже актуальною серед постійних обговорень. Через певні етичні, моральні й релігійні переконання суспільство висловлює різні думки як на захист даного способу створення сім'ї, так і за його категоричну заборону.

Правове регулювання сурогатного материнства є одним із законодавчо не забезпечених й найскладніших питань у галузі сімейного права України. Актуальність даного питання обумовлена відсутністю достатнього нормативного регулювання здійснення процедури сурогатного материнства в Україні, та необхідністю вирішити проблеми, що виникають на практиці. У ч. 7 ст. 281 Цивільного кодексу України закріплено право на проведення ДРТ, де зазначено: «Повнолітні жінка або чоловік мають право за медичними показаннями на проведення щодо них лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій згідно з порядком та умовами, встановленими законодавством» [2].

Серед нормативно-правових актів, якими регулюється ДРТ в Україні, є також Сімейний кодекс України, а саме ст. 123, де регламентовано визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій [1].

Відповідно до Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні [2 п.1.2] (далі - Порядок) , дано визначення поняття ДРТ, а також передбачені необхідні умови для здійснення сурогатного материнства, алгоритм дій, протипоказання для проведення ДРТ є методом сурогатного материнства та обсяг обстеження пацієнтів. У Наказі зазначено, що сурогатною матір'ю може бути повнолітня дієздатна жінка за умови наявності власної здорової дитини, добровільної письмово

оформленої заяви сурогатної матері, а також за відсутності медичних протипоказань. Варто зазначити і той факт, що передбачено згоду чоловіка сурогатної матері на її участь у програмі сурогатного материнства (крім одиноких жінок) [3].

В пункті 6.10 Порядку є перелік документів, які необхідні для проведення сурогатного материнства, а саме: нотаріально засвідчена копія письмового спільного договору між сурогатною матір'ю та жінкою (чоловіком) або подружжям. Тому актуальним питанням залишається зміст такого договору та його юридична природа.

Для дослідження даної теми, я вирішила проаналізувати практику суду. Один з договорів про виношування вагітності, які є досить стандартними, аналізував Касаційний цивільний суд в складі Верховного Суду при розгляді позову до сурогатної матері про відшкодування шкоди, заподіяної його невиконанням.

Постановою від 23 жовтня 2019 року по справі № 150/628/16-ц в позові відмовлено, оскільки за договором обов'язок сурогатної матері повернути витрачені на неї кошти і витрати на програму «Сурогатне материнство» виникає тільки після настання вагітності [6].

Хочу звернути увагу, при дослідженні даної теми, також не те, що проблема з торгівлею дітьми дійсно існує. Для прикладу вирішила використати Ухвалу Київського районного суду міста Харкова від 23 липня 2019 року по справі № 640/8447/19. Слідчі просили суд про доступ до документів відділу реєстрації актів цивільного стану. Під час досудового розслідування було виявлено, що група людей з Київської, Запорізької та Харківської областей причетні до незаконного укладення угод про народження дітей для іноземних громадян шляхом безпідставного застосування допоміжних репродуктивних технологій, а саме сурогатного материнства, з подальшим незаконним вивезенням дітей з України [7].

В даній ситуації Злочин полягає в тому, що застосування сурогатного материнства правомірно тільки за медичними показаннями, а угода щодо людини є незаконною.

Може виникнути, ситуація, коли названі батьки помирають до народження дитини сурогатною матір'ю. Якщо сурогатна матір не захоче залишити дитину собі, то у даному випадку дитина буде визнана такою, що залишилися без піклування і буде взята на облік органами опіки і піклування. Хоча, як вважають деякі науковці, більш сприятливим для дитини в цьому випадку було б визнання її дитиною померлих названих батьків, що дало б можливість виникнення у неї спадкових прав [4].

Таким чином, сурогатне материнство в Україні дозволене на законодавчому рівні, на відміну від зарубіжних країн, таких як Італія, Франція, Німеччина, де воно заборонено. Нормами чинного законодавства не визначено поняття сурогатного материнства, тому під сурогатним материнством слід розуміти процес виношування дитини жінкою на підставі відповідного договору. Буде доречно врегулювати

відносини між потенційними батьками та сурогатною матір'ю шляхом прийняття відповідного законодавчого акту. Крім того, передбачити випадки відмови сурогатної матері віддавати дитину її справжнім батькам, а також правові наслідки народження дитини сурогатною матір'ю з вродженими вадами і відмови від неї потенційними батьками.

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (Редакція від 03.07.2020).
2. Цивільний кодекс України. Закон України від 16.02.2003. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (Редакція від 16.10.2020)
3. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09 вересня 2013 р. № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text> (Редакція від 11.04.2014).
4. Воронцова С. Н.: О наследственных правах суррогатных детей Воронцова С.Н. URL: <http://www.advocate-realty.ru/press/unitpress/?id=396050#Text>
5. Головащук А. П. Правове регулювання допоміжних репродуктивних технологій: Часопис Київського університету права. вип.2. 2013. С.189-191.
6. Постанова Касаційного цивільного суду в складі Верховного Суду від 23 10.2019р. по справі № 150/628/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85390164>
7. Ухвалу Київського районного суду міста Харкова від 23 липня 2019 року по справі № 640/8447/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83192718>

***Костів Олександр
аспірант Науково-дослідний
інститут приватного права і
підприємництва імені академіка
Ф.Г. Бурчака, Національна академія
правових наук України***

ОСОБЛИВОСТІ ВИЛУЧЕННЯ МАЙНОВИХ ПРАВ З УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КОЛЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Законом України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» [1], що прийнятий 15 травня 2018 року, вперше в історії України на рівні окремого нормативно-правового акту визначено правові та організаційні

засади колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав. Вказаний закон деталізував і значно розширив норми розділу IV Закону України «Про авторське право і суміжні права» [2]. Серед нововведень прийнятого закону є:

- заміна системи уповноважування організацій колективного управління правами на систему акредитації;
- введення понять «добровільне», «обов'язкове» та «розширене» колективне управління, яких не існувало раніше;
- зміна розуміння поняття «незапитаних коштів»;
- деталізоване регулювання повноважень Установи щодо здійснення державного нагляду за діяльністю організацій колективного управління;
- нововведені нормативні вимоги щодо забезпечення прозорості діяльності організацій колективного управління та багато іншого.

Цікавим з позицій договірного права є дослідження питання щодо вилучення майнових прав з управління організації колективного управління, оскільки раніше інституту вилучення у подібного роду договорах не передбачалось.

Перш ніж перейти до безпосереднього вивчення механізму вилучення, проаналізуємо норми закону. Отож, п. 8 ст. 13 встановлює: «Правовласники мають право на підставі письмової заяви вимагати вилучення своїх майнових прав з управління організації колективного управління, припинення дій щодо надання дозволів на використання їхніх об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, дій щодо збирання винагороди за використання їхніх об'єктів авторського права і (або) суміжних прав (далі - заява про вилучення). У заяві про вилучення зазначаються майнові права, які вилучаються з управління організації, та перелік об'єктів авторського права і (або) суміжних прав. У заяві про вилучення правовласники зазначають перелік об'єктів, щодо яких подається заява, та правові підстави набуття майнових прав на ці об'єкти» [1].

Аналізуючи наведену вище норму зазначимо, що, зважаючи на норми ст. 45 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [2] суб'єкти авторського права і суміжних прав можуть управляти своїми правами, окрім інших способів, через організації колективного управління правами. Вказане управління здійснюється завдяки договорам представницького характеру, зокрема договорам доручення. І якщо до вступу в дію Закону про ефективне управління договори доручення укладались і мали змогу лише розриватись, зараз окремі майнові права правовласника чи окремі твори можуть вилучатись з управління, не розриваючи представницького договору в цілому. То ж йдеться про запровадження певного гнучкого механізму представництва, який враховує особливості майнових прав правовласника.

Звернення із відповідною письмовою заявою щодо вилучення своїх майнових прав з управління організації колективного управління, припинення дій щодо надання дозволів на використання їхніх об'єктів авторського права і (або) суміжних прав та дій щодо збирання винагороди за використання їхніх об'єктів авторського права і (або) суміжних прав дає змогу правовласнику здійснювати насправді ефективне управління правами. Так, майнові права, управляти якими правовласник бажає самостійно або завдяки патентним повіреням, можуть бути вилученими із загального договору про управління, тоді як всі інші залишаються в управлінні організації. Вказане розмежування можливостей управління цілком відповідає, на нашу думку, особливостям укладення невиключних ліцензій щодо самих об'єктів авторського права та (або) суміжних прав. Відтак інтереси правовласників за наявності механізму відкликання є краще дотримані.

Норми п. 9 ст. 13 Закону встановлюють механізм подальших дій організації після поступлення вказаної заяви, зокрема, організація зобов'язана протягом шести місяців з дня отримання таких заяв виплатити правовласникам, які звернулися із заявою про вилучення, належну їм винагороду, внести відповідні зміни до договорів із користувачами, припинити управління щодо відповідних об'єктів авторського права і (або) суміжних прав (припинити дії щодо надання дозволів на використання відповідних об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, дії щодо збирання винагороди за їх використання, дії щодо звернень до суду за захистом прав правовласників щодо цих об'єктів тощо) та розмістити на своєму веб-сайті інформацію про таке вилучення із списком правовласників, які здійснили вилучення, та переліком об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, щодо яких здійснено вилучення [1]. Тож законодавець чітко прописує юридичні наслідки дій щодо звернення із заявою про вилучення. Проте конструкція п. 9 ст. 13 викликає у нас певні зауваження.

Йдеться про те, що п. 8 дозволяє вилучати свої майнові права з управління та вказувати перелік об'єктів авторського права і (або) суміжних прав. Відтак складається враження, що правовласник може вилучати окремі об'єкти з управління, залишаючи інші, або ж вилучати окремі майнові права на конкретні об'єкти, залишаючи інші права для подальшого управління. І такий механізм цілком зрозумілий і прийнятний. Конструкція ж п. 9 наводить на думку, що норма «...припинити управління щодо відповідних об'єктів авторського права і (або) суміжних прав (припинити дії щодо надання дозволів на використання відповідних об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, дії щодо збирання винагороди за їх використання, дії щодо звернень до суду за захистом прав правовласників щодо цих об'єктів тощо)»

розглядає вилучення із управління лише об'єктів авторського права чи суміжних прав, але аж ніяк не окремих майнових прав. У зв'язку з цим, вона має бути змінена та доповнена. Зокрема, можна було б доповнити п. 9 ст. 13 Закону абзацом наступного змісту: У разі подання правовласниками до організації колективного управління заяви про вилучення їхніх майнових прав організація зобов'язана протягом шести місяців з дня отримання таких заяв виплатити правовласникам, які звернулися із заявою про вилучення, належну їм винагороду, внести відповідні зміни до договорів із користувачами, припинити управління щодо відповідних майнових прав на об'єктів авторського права і (або) суміжних прав (припинити дії щодо надання дозволів на використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав в межах відповідних майнових прав, дії щодо збирання винагороди за їх використання, дії щодо звернень до суду за захистом прав правовласників щодо визначених майнових прав тощо) та розмістити на своєму веб-сайті інформацію про таке вилучення із списком правовласників, які здійснили вилучення, та переліком майнових прав щодо визначених об'єктів авторського права і (або) суміжних прав.

Із загальних правил щодо вилучення є передбачені законом і винятки. Зокрема, вказується, що подання заяви про вилучення не допускається, а колективне управління є обов'язковим у разі здійснення обов'язкового колективного управління відповідно до цього Закону. Нагадаємо, що обов'язкове колективне управління - колективне управління майновими правами на об'єкти авторського права і (або) суміжних прав незалежно від їх наявності в каталозі організації колективного управління, що здійснюється акредитованими Установою організаціями у визначених цим Законом сферах [1]. Обов'язкове управління поширюється лише на чотири виключних сфери і за практикою, що склалася в Україні практично неможливе до здійснення в індивідуальному порядку. Саме тому ці сфери і названі як винятки із правила.

Отож, завдяки уточненню, що запропоноване нами вище, механізм вилучення майнових прав з управління можна буде вважати повноцінним й завершеним, а розпорядження майновими авторськими та суміжними правами - ефективним.

Література:

1. Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» від 15 травня 2018 року № 2415-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2018, № 32, ст.242.

2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1994, № 13, ст.64.

*Невгад Анастасія Віталіївна
студентка ІІ курсу Таращанського
державного технічного та
економіко-правового коледжу*

*Науковий керівник: Голобородько
Наталія Володимирівна, викладач
юридичних дисциплін І категорії,
Таращанського державного
технічного та економіко-правового
коледжу*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ

Актуальність даної теми: полягає в тому, що саме тепер, коли швидкими темпами розвиваються ринкові умови, розширюється приватний сектор, постала необхідність чіткого законодавчого врегулювання договору дарування. Договір дарування, регламентований цивільним кодексом України, є традиційним цивільно-правовим договором, регулювання якого за останній час не зазнало істотних змін. Однією з важливих засад існування України як незалежної демократичної держави є непорушність власності та свобода розпорядження об'єктами права власності. Реалізація конституційних прав власника здійснюється за допомогою різноманітних цивільно-правових договорів, у тому числі й тих, які забезпечують безоплатне передання майна - договір дарування. Як правовий феномен договір дарування має багатовікову історію. Проте його загальна конструкція постійно розвивалася та збагачувалася. Цей процес знайшов свій наочний вияв і в новітній кодифікації цивільного законодавства України. Разом з тим ЦК України не розв'язав усіх проблем укладення та виконання договору дарування; не всі законодавчі новели можна визнати обґрунтованими та чітко визначеними, деякі з них потребують змін або подальшого вдосконалення.

Правове регулювання договору здійснюється главою 55 Цивільний кодекс України та іншими актами. Юридичні ознаки договору: односторонній, реальний або консенсуальний, безоплатний. Сторонами договору є дарувальник та одаровуваний. Істотною умовою договору є

умова про предмет, яким є майно (дарунок). Форма договору – усна або письмова, що залежить від предмета договору дарування. ЦК України виділяє такі різновиди договору дарування: договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому; договір пожертви. Особливості договору дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому: а) має консенсуальний характер; б) укладається в письмовій формі; в) зміст договору має містити умову про конкретну особу – обдарованого, а також умову про конкретний предмет дарування. Договір дарування з обов'язком обдаровуваного на користь третьої особи (ст. 725 ЦК) передбачає істотні умови, які висуваються до обдарованого. Так, за договором дарування може бути встановлений обов'язок обдаровуваного вчинити певну дію майнового характеру на користь третьої особи або утриматися від її вчинення (передати грошову суму чи інше майно у власність, виплачувати грошову ренту, надати право довічного користування дарунком чи його частиною, не пред'являти вимог до третьої особи про виселення тощо). Слід відмітити, що це положення стосується лише третіх осіб, а не дарувальника. При цьому, деякі умови цього підвиду договору дарування важко однозначно сприймати. Виходить, що обдарований приймаючи дарунок одночасно бере на себе зобов'язання виплатити частину вартості дарунка третій особі. Вважати, що обдарований буде сплачувати більше ніж отримує, не має підстав, але з урахуванням індексації та несвоєчасної сплати дарунок може бути за вартістю меншим від обов'язків обдарованого.

Отже існує ще багато думок стосовно даної теми, тому можна зробити загальний висновок, що договір дарування у ЦК України зберігає принципові засади регулювання відносин у цій галузі, і дбає про додержання законності і справедливості.

Література:

1. Луць В.В. Договірне право// Основні напрями реформи цивільного права в Україні: Збірник статей та матеріалів - К., 2015. - 227 с.
2. Масловець Л. Договори дарування// Мала енциклопедія нотаріуса. - 2014. - № 3 (15). - С. 27.

*Романюк Марія Василівна
студентка III курсу Таращанського
державного технічного та
економіко-правового коледжу*

*Науковий керівник: Голобородько
Наталія Володимирівна, викладач
юридичних дисциплін I категорії,
Таращанського державного
технічного та економіко-правового
коледжу*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АЛІМЕНТНИХ ВІДНОСИН

Сім'я в усі часи була і залишається однією з головних загальнолюдських цінностей. Вона знаходиться під посиленою правовою охороною. Основними складовими сімейного благополуччя є любов, повага і матеріальна підтримка один одного членами сім'ї.

Аліменти - це кошти для утримання, які закон зобов'язує виплачувати одного з подружжя іншому, батька (матір) – неповнолітній дитині, дорослій дитині - непрацездатному батькові, матері або непрацездатній дружині(чоловікові). Можуть виплачуватися добровільно або примусово, в судовому порядку. Сімейний кодекс України розділом IX, який присвячений аліментним зобов'язанням, детально регламентує питання щодо утримання неповнолітніх дітей та інших непрацездатних членів сім'ї. Стягнення аліментів - один з найбільш актуальних питань українського сімейного права. Основні порушення, які допускаються законними представниками дітей (батьками, усиновителями, опікунами, керівниками установ для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків), це несвоєчасне звернення за призначенням аліментів. Закон не допускає відмову батьків (або особи, яка їх замінює) від отримання аліментів на дитину. Справи про стягнення аліментів є одними із найбільш поширених категорій справ, які розглядаються і вирішуються в порядку цивільного судочинства. У зв'язку з цим особливого значення набуває завдання підвищення ефективності чинного законодавства, що регулює аліментні зобов'язання. Незважаючи на те, що законодавством теоретично врегульовано більшість обставин, що виникають при виплаті аліментів, практика сімейних спорів найчастіше говорить саме про стягнення і виплату аліментів. Отже, аліментні відносини можна визначити як відносини, що виникають на підставі передбачених у законі юридичних фактів, у яких одна сторона зобов'язана утримувати іншу сторону – дитину, дружину (чоловіка), жінку (чоловіка) за умови тривалого спільного проживання без реєстрації шлюбу, родича або свояка певного ступеня спорідненості чи свояцтва, особу, яка взяла у свою сім'ю дитину, що є сиротою або з інших причин позбавлена батьківського

підкування, вихованця, а останні вправі вимагати виконання даного обов'язку. Стягувачі допускають помилки в процедурі стягнення аліментів, бо не всі знають, як правильно користуватися новими нормами. Часто боржники спеціально не оформлюються на офіційну роботу, щоб не сплачувати аліменти, але для них у законі передбачено новий вид впливу – суспільно корисні роботи, оплата за які буде перераховано на сплату боргу з виплати аліментів. Виникають питання щодо санкцій у вигляді вилучення водійських прав, обмеження на користування вогнепальною зброєю. Ці норми насправді не застосовуються, тому що немає для цього механізмів. Хто має вилучати права, як це буде фіксуватися? Норма прописана в законі, а механізму застосування її немає. Ще є проблема практики тотального відправлення на суспільно-корисні роботи. Причина в тому, що немає прописаного дієвого механізму: куди направляти боржників, в який спосіб відраховуються кошти для погашення аліментів, як убезпечити неплатника від нових боргів. В законі прописано, що неплатника повинно бути відправлено на суспільно-корисні роботи, але вартість години роботи, спосіб відрахування грошей – про це законодавець мовчить.

Література:

1. Ромовська З.В. Українське сімейне право// Правова єдність.-2017ю.- Випуск2. С224

*Скрипченко Дмитро Олександрович
студент IV курсу Таращанського
державного технічного та
економіко-правового коледжу*

*Науковий керівник: Голобородько
Наталія Володимирівна, викладач
юридичних дисциплін I категорії,
Таращанського державного
технічного та економіко-правового
коледжу*

ДОГОВІРНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕКЛАМНИХ ВІДНОСИН

Реклама сьогодні являє собою явище соціально-економічне, комплексне, яке охоплю окремі сфери людської діяльності – творчість, бізнес, науку, політику. Останнім часом, коли зростає насиченість ринку товарами й послугами, коли маркетингова діяльність підприємств, спрямована на просування їх продукції, стає все агресивнішою, особливо

важливого значення набуває державне управління зазначеними процесами. Держава не може перебувати осторонь складних процесів, які відбуваються у сфері рекламної діяльності, як і в суспільстві в цілому. Рекламна діяльність, що проводиться без чітко відпрацьованих механізмів регулювання рекламного ринку та належного нормативно-правового забезпечення, перетворюється на небезпечний інструмент поширення дезінформації та пропаганди серед населення, значно перенасичує інформаційний простір і призводить до безлічі інших несприятливих політичних, економічних, соціальних та етичних наслідків. Ось чому питання організації належного державно-правового регулювання рекламної діяльності в Україні є особливо актуальним. Найчастіше відносини між рекламодавцем, рекламовиробником та розповсюджувачем реклами ґрунтуються на цивільно-правовому договорі, використовуючи такі переваги договірної регуляції, як гнучкість у встановленні істотних та додаткових умов, відсутність суттєвих обмежень в предметі договору, можливість найоптимальнішого врахування інтересів сторін, послідовне дотримання принципу диспозитивності сторін.

Всі договори в рекламній діяльності можна розділити на дві групи: до першої належать договори, що регулюють виключно рекламні питання, а до другої – договори, де умови про рекламу поєднуються із основними умовами, що визначають тип даного договору. Умови про рекламу мають у таких договорах факультативний характер і суттєво різняться в кожному окремому випадку, і безумовно перетворюють такий договір на змішаний у сенсі ч.2 ст.628 ЦК. Сторонами такого договору виступають рекламодавець, з одного боку, і рекламіст (виробник або розповсюджувач реклами), з іншого. Оскільки рекламісти виконують для своїх клієнтів різноманітні види завдань, починаючи від підготовчих і закінчуючи завершальним контролем за рекламою. Результатом виконання договору є: «наслідок діяльності надавача послуги, невіддільний від самої діяльності». Послуги, які виконує рекламіст, мають комплексний характер, і не можуть бути визначені як матеріальні або нематеріальні.

Отже, можна зазначити, що рекламний договір – це договір, згідно якого одна сторона (рекламіст (розповсюджувач)) зобов'язується за завданням та за рахунок другої сторони (рекламодавця) виготовити, розмістити чи розповсюдити рекламу, а рекламодавець зобов'язаний прийняти виконане та сплатити грошові кошти. Дане визначення дозволяє виділити основні особливості даного виду договору, а саме: казуальний, консенсуальний, двосторонній, оплатний, змішаний (містить елементи підрядних договорів) та об'єднує два самостійних договори: на створення реклами та про надання особливого виду рекламних послуг з розміщення чи розповсюдження реклами.

Література:

1. Марченко О. В. Становлення та розвиток реклами на території України: історико-правові аспекти // Митна справа. - 2015. - № 1(2.1). - С. 61-66
2. Романчук К.В. Правове регулювання рекламної діяльності: зарубіжний досвід та національні перспективи// Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2013. - №9. – С. 311-319

*Шевчук Наталія Володимирівна
студентка 2 курсу, 081- Право,
бакалавр, Навчально-наукового
морського гуманітарного інституту,
Одеський національний морський
університет, м. Одеса*

ЧИННІСТЬ ЗАПОВІТУ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Актуальність теми. Цивільний кодекс України 2003 р. [14] вніс істотні зміни у правове регулювання спадкових відносин. На відміну від попереднього Цивільного кодексу УРСР 1963 р., законодавець надав пріоритет нормам про спадкування за заповітом, що позначилося і на структурному їх розташуванні – ці норми передують нормам про спадкування за законом. Спори про визнання заповітів недійсними – одна з найбільш поширених категорій справ, що виникають із спадкових правовідносин. Проблемам, що стосуються визнання недійсними заповітів, присвячували увагу багато науковців, серед яких: З.В. Ромовська, Є.О. Рябоконь, Є.І. Фурса, Л.К. Буркацький, І.В. Жилінкова, Ю.О. Заїка, В.І. Крат, О.І. Нелін, І.В. Спасибо-Фатєєва, О.П. Печений. Зокрема, дискусійним в юридичній науці та судовій практиці є питання щодо чинності заповіту, посвідченого з порушенням вимог щодо його посвідчення (перевищення повноважень суб'єктами вчинення нотаріальних дій).

Мета роботи. Дослідження проблеми чинності заповітів, посвідчених нотаріусами поза межами нотаріального округу, аналіз судової практики.

Виклад основного матеріалу. Спадкові відносини регулюються Цивільним кодексом України (далі – ЦК) [14], Сімейним кодексом України [10], Законом України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. № 3425-ХІІ [7], іншим законодавством. Крім того, судами враховуються положення, що містяться в роз'яснювальних документах: у Постанові № 7

Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» від 30.05.2008 року [9], Листі Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування» від 16 травня 2013 р. № 24-753/0/4-13 [8].

Ст. 1233 ЦК містить наступне визначення заповіту – особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті [14]. Пленум Верховного Суду України у Постанові № 7 «Про судову практику у справах про спадкування» від 30.05.2008 р. роз'яснив, що заповіт є правочином, тому на нього поширюються загальні положення про правочини, якщо у книзі шостій ЦК немає відповідного правила [9, пп.7 п.16].

Враховуючи і загальні вимоги, встановлені чч.1, 3, 5 та 6 ст.203 ЦК, і спеціальні, які містяться у гл. 85 ЦК, можна визначити умови, дотримання яких є необхідним для чинності заповіту: 1) зміст заповіту не може суперечити положенням ЦК, іншим актам цивільного законодавства, а також моральним засадам суспільства; 2) право на заповіт має фізична особа з повною цивільною дієздатністю; 3) волевиявлення заповідача має бути вільним і відповідати його внутрішній волі; 4) право на заповіт здійснюється особисто; 5) заповіт складається у письмовій формі, із зазначенням місця та часу його складення; 6) заповіт має бути особисто підписаний заповідачем. Якщо особа не може особисто підписати заповіт, він підписується відповідно до ч.4 ст. 207 ЦК: за її дорученням текст правочину у її присутності підписує інша особа; 7) заповіт має бути посвідчений нотаріусом або іншими посадовими, службовими особами, визначеними у статтях 1251-1252 ЦК [14].

Згідно із ч. 1 ст. 1257 ЦК нікчемним є заповіт, складений особою, яка не мала на це права, а також заповіт, складений із порушенням вимог щодо його форми та посвідчення. Вимоги щодо форми та посвідчення містяться у ст.1247 ЦК, а саме: 1) заповіт складається у письмовій формі, із зазначенням місця та часу його складення; 2) заповіт має бути посвідчений нотаріусом або іншими посадовими, службовими особами, визначеними у статтях 1251-1252 ЦК. Інших вимог ст.1247 ЦК щодо форми та посвідчення не містить [14].

Відповідно до п. 6 листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування» від 16 травня 2013 р. № 24-753/0/4-13 у разі наявності відповідного спору вимога про встановлення нікчемності заповіту підлягає розгляду судом [8].

Як свідчить судова практика, при встановленні нікчемності заповіту, суди посилаються і на порушення порядку нотаріального посвідчення заповіту.

Прикладом є цивільна справа №6-2цс13, у якій йдеться про встановлення нікчемності заповіту саме за наслідками порушення вимог щодо його посвідчення (перевищення повноважень суб'єктами вчинення нотаріальних дій). У постанові Верховного Суду України від 20 лютого 2013 р. було зроблено висновок, що нотаріус не вправі здійснювати нотаріальну діяльність за межами свого нотаріального округу, за винятком заміщення інших нотаріусів у випадках, передбачених Законом. При цьому суд послався на ст.13-1 «Нотаріальний округ» Закону від 02.09.1993 р. № 3425-XII «Про нотаріат», п. 2 гл. 1 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 р. № 296/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22 лютого 2012 р. за № 282/20595) [6].

З такою позицією суду не можна погодитися. Термін «порядок» означає певну послідовність, черговість чого-небудь, спосіб виконання, метод здійснення чого-небудь [1, с.1074]. Порядок нотаріального посвідчення заповіту регламентуються Законом України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. № 3425-XII [7], Порядком вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, який затверджений наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 22.02.2012 р. за № 282/20595 [4], Порядком посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених, затвердженим Постановою КМУ від 15.06.1994 р. № 419 [5], Консульським Статутом (Розділ 3, глава 11), затвердженим Указом Президента від 02.04.1994 р. № 127/94 [2], Положенням про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України, який затверджений наказом Міністерства юстиції від 27.12.2004 р. № 142/5/310, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 27.12.2004 р. за N 1649/10248 [3].

Норми, які визначають порядок вчинення нотаріальних дій, є процесуальними, тобто похідними від матеріальних. Статті 1247, 1257 ЦК не містять такої підстави для визнання нікчемності заповіту, як порушення порядку вчинення нотаріальних дій.

Обнадійливою для юридичної спільноти в контексті вирішення цього питання була ухвала колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 700/135/17 від 09.09.2020, якою було передано на розгляд Великої Палати Верховного Суду (далі – ВП ВС) справу про встановлення нікчемності заповіту для відступлення від правового висновку, викладеного ВСУ у постанові від 20 лютого 2013 року у справі № 6-2цс13. У ній було зазначено, що норма про необхідність додержуватися нотаріусом свого нотаріального округу не містить негативних наслідків порушень цього правила. Тому негативні наслідки і

не можуть застосовуватися, а тим більше впливати на чинність посвідченого нотаріусом правочину. Адже правове регулювання порядку посвідчення нотаріусом правочинів лежить поза сферою ЦК і не належить до норм матеріального права. А законодавство про нотаріат і нотаріальну діяльність не може впливати на матеріальне право, встановлюючи підстави недійсності правочину, якщо таких підстав для його недійсності матеріальне право не містить [13].

Крім того, суд зазначив, що формальне визнання заповіту недійсним та розуміння наслідків його недійсності як порушення норми нотаріального законодавства про додержання вимог щодо діяльності нотаріусів у межах свого нотаріального округу позбавляє особу, яка набула у власність майно в порядку спадкування, права мирного володіння своїм майном (стаття 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод). А в разі, якщо особа мала його набути, то – правомірного очікування цього. Практика Європейського суду з прав людини виходить із принципу співрозмірності наслідків порушення закону. Про це, наприклад, йдеться в рішенні у справі «Сьорінг проти Сполученого Королівства» (1989 рік), де зазначається, що «в основі всієї Конвенції лежить пошук справедливого балансу між загальними інтересами суспільства і вимогами щодо захисту основних прав індивіда» [13].

Але ВП ВС за формальними підставами повернула справу колегії суддів Другої судової палати КЦС ВС для розгляду касаційної скарги за такими підставами: у постанові ВСУ від 20 лютого 2013 року у справі № 6-2цс13, від правового висновку якого просить відступити Друга судова палата КЦС ВС, йшлося про посвідчення заповіту нотаріусом, тоді як у цій справі заповіт посвідчено секретарем сільської ради. Отже, на думку ВП ВС посвідчення заповітів у цих справах відбулося різними суб'єктами юрисдикційної діяльності, і відповідно, правове регулювання таких правовідносин різне [12].

Автор підтримує позицію І.В. Спасибо-Фатєєвої та О. П. Печеного, які зазначають, що якщо нотаріус посвідчив заповіт особи не в межах свого нотаріального округу, це не впливає на форму правочину і не підпадає під ті вимоги про порядок його посвідчення, які містяться в ЦК та можуть вплинути на дійсність заповіту. Неприпустимо розширювально тлумачити підстави нікчемності заповіту, вичерпно вказані законодавцем у ч. 1 ст. 1257 ЦК [11, с.46].

Висновок. Отже, посвідчення заповіту нотаріусом поза межами свого нотаріального округу не повинно впливати на його чинність, а інакше буде порушено один з основоположних принципів, відомих ще за часів римського права – воля заповідача священна і невідмінна. Остаточну крапку в цьому питанні має поставити все ж таки Верховний Суд.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000/ гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
2. Консульський Статут: Указ Президента України від 02.04.1994 р. № 127/94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127/94#Text> (дата звернення: 10.12.2020).
3. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ Міністерства юстиції України від 27.12.2004 р. № 142/5/310, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 27.12.2004 р. за N 1649/10248. *Офіційний вісник України*. 2004. № 52, т. 2. Ст. 3492.
4. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 р. № 296/5, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 22.02.2012 р. за № 282/20595. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (дата звернення: 10.12.2020).
5. Порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.1994 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.12.2020).
6. Постанова Верховного Суду України від 20 лютого 2013 р., судова справа № № 6-2цс13. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/30112973> (дата звернення: 10.12.2020).
7. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України* від 28.09.1993 р. № 39. Ст. 383.
8. Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування: Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16 травня 2013 р. № 24-753/0/4-13. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v-753740-13> (дата звернення: 10.12.2020).
9. Про судову практику у справах про спадкування: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 7 від 30.05.2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text> (дата звернення: 10.12.2020).
10. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. *Голос України*. № 38.
11. Спасибо-Фатєєва І.В., Печений О.П. Недійсність заповіту: пошук оптимальної моделі збереження останньої волі заповідача (щодо юридичних наслідків посвідчення заповіту за межами нотаріального округу). *Вісник Верховного Суду*. 2016. № 3 (187). С. 43-48.

12. Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 29 вересня 2020 р., судова справа №700/135/17. URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/91998627> (дата звернення: 10.12.2020).
13. Ухвала Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 09 вересня 2020 р., судова справа № 700/135/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91554362> (дата звернення: 10.12.2020).
14. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. №40. Ст. 356.

Шурко Ілля Олександрович
студент IV курсу Таращанського
державного технічного та
економіко-правового коледжу

Науковий керівник: Голобородько
Наталія Володимирівна, викладач
юридичних дисциплін I категорії,
Таращанського державного
технічного та економіко-правового
коледжу

ОКРЕМІ АСПЕКТИ УСИНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Усиновлення традиційно розглядають як суто сімейно-правовий інститут. Проте сучасне розуміння місця особистих немайнових прав у системі приватноправових відносин дозволяє стверджувати, що право на усиновлення є їх органічним складовим елементом. Сімейний кодекс України (СК України) у ст.207 наголошує, що усиновленням є прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки та сина. Усиновлення дитини провадиться у її найвищих інтересах для забезпечення стабільних та гармонійних умов її життя (ч. 2 ст. 207 СК України). Практично усиновлення є формою влаштування особи шляхом юридичного «заміщення» її сім'ї іншою. Основним завданням цього юридичного «заміщення» є подолання процесу «соціального відторгнення» особи з боку суспільства, залучення її до нормального процесу природного буття, але у складі іншої сім'ї та іноді навіть під іншим іменем. Головною і визначальною ідеєю інституту усиновлення є турбота про дітей, які втратили батьків або з тих чи інших причин позбавлені батьківського піклування, створення для них середовища, яке є характерним для сім'ї (турбота про розвиток дитини, виховання, спілкування з дорослими,

матеріальне забезпечення). Вдосконалення системи усиновлення одне з найважливіших завдань держави і суспільства. Усі питання, які пов'язані з соціально-правовим захистом дітей - сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування повинні терміново вирішуватись.

Особливої уваги з боку держави, як наголошується в Конвенції про права дитини, мають бути діти, що живуть у важких соціальних умовах. До категорії таких дітей в Україні належать низка груп: діти-сироти, діти позбавлені батьківського піклування; діти із соціальних сімей; діти, які порушили Закон; діти-інваліди; діти із сімей безробітних або ті, що втекли з дому; діти-наркомани та ті, що зловживають спиртними напоями. Зростає кількість бездоглядних дітей. Щороку понад 12 тисяч дітей знаходять покинутими, загубленими, забутими, і майже половина з них – це малята віком до семи років. Як результат - у будинках дитини, дитячих будинках і школах-інтернатах кількість дітей позбавлених родинного середовища та опіки, зростає. Кожна з цих категорій дітей потребує особливої уваги і диференційованого підходу щодо форм захисту. Відповідно до ст. 20 Конвенції про права дитини діти, постійно чи тимчасово позбавлені сімейного оточення, мають право на особливий захист та допомогу з боку держави. Держава повинна забезпечувати соціальний захист дитини, позбавленої родинного середовища, та забезпечувати відповідну альтернативу сімейної турботи або, в таких випадках, розміщення в відповідні заклади по догляду за дітьми. Крім того, при забезпеченні цих прав повинна бути врахована культурна належність дитини. Держава надає притулок самотнім, нікому не потрібним дітям. Порядок і розміри відшкодування витрат на перебування дитини в будинку дитини, дитячому будинку, дитячому будинку-інтернаті, школі-інтернаті, дитячому будинку сімейного типу, прийомній сім'ї, іншому закладі для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, встановлюється законодавством України. Але щоб дитина не відчувала себе обділеною, мало її утримувати, можливо, навіть відносно у нормальних умовах. Необхідно створити особливі умови, що визначатимуть її побут, її фізичне та психічне виховання.

Література:

1. Сімейне право України: Підручник / під редакцією В. С. Гопанчука. – К.: Істина, 2012. – 508 с.

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче
право. Судоустрій. Правоохоронні органи, прокуратура
та адвокатура**

*Бондаренко-Берегович Валерія
Валентинівна, аспірант Вінницького
національного аграрного
університету*

*Донець Каріне Костянтинівна
судовий експерт, Вінницького
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру
Міністерства внутрішніх справ
України*

**ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ
КОСМЕТИЧНИХ ТОВАРІВ**

На даному етапі суспільного розвитку значно зросла потреба у залученні фахівців у галузі товарознавства під час розслідування та судового розгляду кримінальних, господарських і цивільних справ. При цьому одним з основних завдань експерта-товарознавця є встановлення вартості різних товарів. Окрема група косметичних товарів у сучасних умовах розвитку ринкових відносин ускладнює це завдання і потребує проведення досліджень у цьому напрямі за участю як науковців, так і практиків.

При визначенні ринкової вартості косметичних товарів, запропоновано загальні процедури товарознавчої експертизи для визначення ринкової вартості товару. Значну увагу приділено ідентифікації товару з метою встановлення його групової приналежності та визначенню базових ціноутворюючих параметрів.

При проведенні товарознавчих експертиз необхідно встановлювати різноманітні властивості об'єктів дослідження, такі як зовнішній вигляд, упакування, марка, об'єм виробів. Для встановлення ціни виробу використовують різні джерела цінової інформації. При визначенні вартості конкретного виробу необхідно врахувати ситуацію, яка складається на ринку щодо нього і характеризується рівнем попиту й пропозиції, в конкретний проміжок часу та в конкретному регіоні, а також аналізувати цінову інформацію з достовірних легітимних джерел.

Так як спостерігається значне розширення асортименту косметичних товарів та збільшення попиту на дані товари, що у свою чергу призводить до підвищення злочинності, пов'язаної з метою заволодіння даною продукцією. У зв'язку з цим набуває більшої актуальності призначення судових товарознавчих експертиз, щодо визначення ринкової вартості косметичних товарів.

До основних завдань, що вирішуються при визначенні ринкової вартості (ціни) косметичного товару, слід віднести:

- ідентифікацію косметичного товару з метою визначення його товарної приналежності зі встановленим усіх важливих властивостей і вивчення не важливих для забезпечення максимальної релевантності кінцевих результатів, до однорідної групи товарів або до їх контрольованого переліку, встановлення індивідуальних ознак товару, його відповідності зазначеним якісним характеристикам і технічному опису, визначення ціноутворюючих показників, що характеризують певний косметичний товар найбільш повно, – в залежності від поставленого завдання;

- визначення фактичного стану і рівня якості товару (при його наявності);

Вихідні дані до дослідження визначають як склад, так і зміст процедур (дій), що здійснюються експертом на різних стадіях дослідження із встановлення ринкової вартості (ціни) косметичного товару.

Спеціальними вихідними даними для дослідження з визначення ринкової вартості (ціни) косметичного товару можуть бути:

- унікальність косметичного товару, обумовлена його наявністю на ринку України або світовому товарному ринку;
- кількісна характеристика косметики (одиничний виріб, зразок, проба або партія);
- однорідність косметичної партії;
- стан косметичного товару (новий товар або товар, що був у використанні; комплектний або некомплектний);
- якісна характеристика косметичних товарів (бездефектний або дефектний, належність до певної градації якості);
- наявність (відсутність) упаковки, етикетки та інших носіїв, передбачених виробником маркувальних позначок;
- наявність або відсутність нормативної або технічної документації, на відповідність якої може бути ідентифікований косметичний товар;
- наявність або відсутність супровідної документації, в т. ч. такої, що підтверджує безпечність і якість косметичного товару;

Косметичні товари підрозділяють на 3 групи:

- гігієнічні - застосовують для підтримки в здоровому стані шкіри, волосся, зубів;
- лікувально-профілактичні – для попередження, запобігання і лікування деяких захворювань шкіри, волосся;
- декоративні товари - використовують для затушовування недоліків, нестач і підкреслення зовнішності людини.

У окрему групу виділені косметичні серії і парфюмерно-косметичні набори.

Косметичні товари ділять також за віковою ознакою - для жінок, чоловіків, юнацтва і дітей.

Дані товари різноманітні на вигляд, структурі, консистенції. Вони випускаються у вигляді водно-спиртових розчинів (лосьйони, зубні еліксири, рідкі шампуні); емульсій (креми); суспензій (зубні пасти, губні помади); емульгосуспензій (тональні креми, рідка туш); гелів (шампуні, креми); порошків (пудра, рум'яна).

Основна (аналітична) стадія визначення ринкової вартості починається із встановлення товарної приналежності та ціноутворюючих показників товару.

Встановлення товарної приналежності проводиться з метою визначення:

- приналежності досліджуваного товару до загальноприйнятого класу (групи, підгрупи) продукції відповідно до УКТЗЕД;
- приналежності окремих одиниць або множини одиниць товару до одного виду (різновиду, моделі, марки, артикула);
- приналежності досліджуваного товару до однорідної партії продукції (або встановлення відсутності такої приналежності);
- відповідності (невідповідності) асортиментних ознак і споживних властивостей дослідженого об'єкта даними контракту (договору), інших супровідних документів та інформації, наведеної в маркуванні;
- відповідності фактичних характеристик товару відомостям, що містяться в маркуванні, товаросупровідних і інших документах, які описують ідентифікаційні ознаки (при наявності можливості огляду товару);
- характеристик (показників), які суттєво впливають на вартість (ціну) товару.

Результати ідентифікації повинні бути відображені у висновку експерта із наведенням методів і засобів її проведення.

Після ідентифікації косметичного товару експерт визначає фактичний стан товару.

Загальними вимогами до якості косметичних виробів, які перевіряються під час експертних досліджень, є такі:

- високий ступінь ефективності дії виробів;
- користь та сприятливий вплив на стан шкіри, волосся, порожнини рота та ін.;
- безпечність усіх інгредієнтів, що входять до складу косметичних засобів;
- незмінність якості протягом гарантійного терміну;
- стійкість до розвитку мікроорганізмів і окиснювальних процесів;
- високі естетичні вимоги;
- гарний зовнішній вигляд самого засобу (консистенція, колір, запах), художнє та рекламне оздоблення упаковки.

Важливість цього етапу обумовлена суттєвим впливом показників на результати дослідження з визначення товарної приналежності і для можливості встановлення ринкової вартості (ціни) товару.

На вартість косметичних товарів безумовно впливає рівень якості товару, яка встановлюється з урахуванням характеру виявлених дефектів, їх кількості, можливості усунення і придатності товару до використання за призначенням, а також чи являється він оригіналом чи підробкою. Тобто експерт повинен відрізняти підробку від оригіналу.

Основні характеристики, які можуть використовуватись при визначенні оригінальних косметичних товарів та підробок:

- **Ціна.** Вартість брендового продукту не буває низькою. Справа в тому, що виробник витрачає колосальні кошти на розробку, сировину, перевірку якості і рекламу. Тому йому економічно не вигідно відпускати продукцію за низькою ціною. Навіть знижки та акції, які періодично влаштовують косметичні магазини, дозволять заплатити за товар лише на 20-30% менше.

- **Упаковка.** Провідні виробники б'юті-індустрії ніколи не економлять на упаковці. Навпаки, вони інвестують великі гроші в розробку оригінального дизайну і незвичайного матеріалу. Коробка обов'язково повинна бути цілою, без подряпин і потертостей, часто обернутою в прозору плівку для захисту від вологи. Якщо картон склеєний не акуратно, а літери розпливаються від звичайної води – перед вами дешева підробка.

- **Назва.** Шахраї виготовляють упаковки, дизайн яких в точності повторює відомі бренди, але в назві прибирають або додають літери, а також змінюють слова місцями.

- **Штрих-код.** Існують спеціалізовані сторінки, на яких можна порівняти штрих-код на упаковці з ресурсами компанії. Крім того, якщо

цифри коду вказують на одну країну, а словами написана інша, то засіб підроблений. Також на дні коробки обов'язково повинні бути витіснені цифри і букви, що означають номер партії, наявність якої легко перевіряється на офіційному сайті виробника.

Після проведення викладених вище процедур експерт визначає ринкову вартість (ціни) косметичного товару, яка встановлюється на конкретну дату та в певному регіоні, на ринку придбання (походження), вітчизняному товарному ринку в грошових одиницях України.

Датою визначення ринкової вартості є та, яка вказана в рішенні особи про призначення експертизи.

У висновку експерт повинен навести результати порівняльного дослідження характеристик об'єкта, вартість якого визначається, і аналога – з метою обґрунтування правильності його вибору.

На заключній стадії експертного дослідження результати товарознавчої експертизи з визначення ринкової вартості (ціни) косметичного товару оформляються експертом у вигляді висновку або у формі відмови від надання висновку з обґрунтуванням причин.

Висновки. Розроблено основні завдання при визначенні ринкової вартості косметичних товарів, запропоновано загальні процедури виконання товарознавчої експертизи для визначення ринкової вартості косметичних товарів. Значну увагу приділено ідентифікації товару з метою встановлення його товарної приналежності та визначенню базових ціноутворюючих параметрів. А також розроблено основні характеристики, які можуть використовуватись при визначенні оригінальних косметичних товарів та підробок.

Список використаної літератури:

1. Коломієць Т. М. Роль товарознавчої експертизи при визначенні ринкової вартості товару в митних цілях, матеріали міжнар. наук. практ. конф. 18-19 квітня 2013 р. «Товарознавство та торговельне підприємництво стан, проблеми, перспективи» Т. М. Коломієць. - Київ. нац. Торг. екон. університет, 2013. - С. 220-224.
2. Петрова І. А. Загальні засади судово-товарознавчої оцінки майна (товарів) та об'єктів інтелектуальної власності в Україні монографія / Петрова І. А., Загуменна О. В., Яременко В. В. - Харків ХНУВС, 2010 - 224 с.
3. Методичні рекомендації по товарознавчій експертизі непродуктивних товарів. - ДМСУ, 2012. - 20 с.

*Гречишкін Микола Юрійович
студент 3-го курсу, міжнародно-
правового факультету,
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого*

*Науковий керівник: Володіна Оксана
Олександрівна, кандидат юридичних
наук, доцент, Національний
юридичний університет імені
Ярослава Мудрого*

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ПРОСТИТУЦІЇ В УКРАЇНІ

Світ проституцію втручається вжиття не тільки до дорослих, але і дітей. Це питання було актуально не тільки в наші часи, ї в минулому. Під участю у проституції слід розуміти як результат заохочення, відмови, бажання діяти певним чином. Способами втягнення особи занять проституції (примушування її до заняття проституції) є шантаж, обман, використання уразливого стану особи або застосування чи погрози застосування насильства. Але залучення особи до проституції в основному здійснюється шляхом обману (наприклад, обіцянками отримувати великі прибутки, відпочивати на престижних курортах тощо) [1, с 61]. Проституція має глибокі історичні та етнонаціональні особливості та сьогодні є глобальною проблемою. У законодавчих системах різних країн світу сексіндустрія трактується досить по різному. Нерідко ці закони відображають полярні підходи до вирішення даного питання, а часом поєднують суперечливі уявлення та вимоги. Існує ряд міжнародних угод, головна з яких - Конвенція ООН 1949 р. "Про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатацію проституції третіми особами" які оголошують сутенерство і організацію проституції протизаконними діями. Україна приєдналася до цієї Конвенції 15.11.1954 р. Також можна відзначити КК України що згідно з ст. 303 «Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією» та ст. 304 «Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність». Закон визначає проституцію як надання сексуальних послуг з метою отримання прибутку. Надання сексуальних послуг не слід розуміти на основі особистої симпатії, дружби, а як звичайну сексуальну діяльність, сексуальне задоволення в неприродних формах, інші акти сексуального характеру (особливо пов'язані з різними формами сексуальних відхилень) з різними партнерами. Не має значення, здійснюються ці дії з людьми протилежної статі або з однією людиною [2 с 63]. До проблеми виявлення причин проституції, звертаються багато вчених такі як вітчизняні, так і

зарубіжні учені: медики, психологи, соціологи: Ю.М.Антонян, М.І.Арсеньєва, Н.А.Аверін, Г.Є.Введенської, А.Вінкс, А.Л.Габіані, А.І.Гурова, Я.І.Гілінський, І.А.Голосенко, С.І.Голод, О.А.Гоноченко, та ін.

У 2015 року був той факт що уряд України обговорював щодо законопроекту відповідно до контролю проституції та 18.09.2015 року парламентом був зареєстрований Законопроект № 3139 «Про регулювання проституції та діяльності секс-закладів», ініціатором якого виступив А.В. Немировський. «Законопроект декларує, що Проектом Закону України цей закон передбачав встановити контроль в сфері проституції та діяльності секс-закладів за нормами, які загально визнані і застосовуються у більшості європейських розвинених держав»

– регулювання сфери проституції та діяльності секс-закладів здійснюється єдиним законом;

–встановлення соціальних гарантій повій;

–визначення правової діяльності секс-закладів [3 с.29].

Проституція в Україні значно поширюється в темпі. Значна кількість її "в'язнів" є дівчатка. В більшості випадків сутенери - жінки – старі повії та люди, що мають судимість. Сутенери, що застосовують фізичне насильство, психологічний тиск, заохочують молодих дівчат і жінок, які займаються проституцією, під їх контролем з метою отримання фінансового прибутку. Останнім часом значний розвиток отримала дитяча та підліткова проституція. Заняття проституцією підлітком – це неодноразовий (не менше двох разів) вступ особи, якій не виповнилося 18 років, у статеві стосунки за винагороду з особою іншої статі. За різними даними в Україні існує 27 тис. малолітніх проститутток. Отже, підліткова проституція – особливе соціальне явище, яке характеризується тим, що підлітки, які не досягнули 18 років, мають сексуальний контакт за гроші із чоловіками [4, с. 63-64].

Ми мало чуємо, про роль секс-індустрії в створенні глобального секс-ринку для жінок і дітей. Але ми багато чуємо як зробити проституцію найкращою роботою для жінок за допомогою регулювання і / або легалізації профспілки так званих «повій». Ми багато чуємо про те, щоб тримати жінок у проституції, але мало про те, як допомогти жінкам вийти з проституції. Якщо повії розглядаються як працівники, сутенери - як торговці наркотиками, а клієнти - як споживачі сексуальних послуг, легалізація проституції як економічний сектор, уряд може бути звільнена від відповідальності за надання як жінки працюють, вони отримують величезну економічну вигоду від секс-індустрії.

Як висновок можна зазначити , що проституція має всі умови в наш час, щоб поширюватись. Відсутній на сьогодні на національному рівні єдиний комплексний підхід щодо системи протидії проституції. Зазначимо про необхідність детального дослідження соціально-психологічних

уявлень щодо проституції перш за все серед неповнолітніх, з метою подальшої розробки корекційних програм спрямованих на попередження залучення до проституції.

Література:

1. Варивода В. Адміністративно-правова протидія проституції: вирішення проблеми / В. Варивода // Право України. – 2005. – № 7 – С. 57-65
2. Надьон О. В. Проституція: соціальний аспект та кримінальний аналіз / О. В. Надьон // Право і Безпека. - 2005. – С. 92-98
3. Габрелян А. Ю. Проституція в сучасних українських реаліях. новий погляд на проблему / А. Ю. Габрелян // Економіка. Фінанси. Право. - 2016. - № 12.- С.28-36
4. Мінц М. О. Соціологія девіантної поведінки: проституція / М. О. Мінц // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Соціологія. - 2008. - Т. 103, Вип. 90. - С. 61-65

***Козінський Дмитро Миколайович**
курсант 3-го курсу, факультету
податкової міліції, Університет
державної фіскальної служби
України*

***Науковий керівник: Бондарчук**
Віталій Вікторович, кандидат
юридичних наук, доцент кафедри
фінансових розслідувань,
Університет державної фіскальної
служби України*

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ЯК СКЛADOVA ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Податковий потенціал країни визначається загальним економічним потенціалом. В свою чергу податки впливають на стан економіки, стан бюджетної системи, системи міжбюджетних відносин. Від податків цілком залежить здатність держави виконувати свої соціальні, економічні, правоохоронні, оборонні та інші функції. Податкова безпека держави є однією з найважливіших складових фінансової безпеки, без забезпечення якої практично неможливо вирішити проблему оптимізації рівня оподаткування.

Проте в Україні не створено нормативно-правову основу формування системи податкової безпеки держави. На сьогодні відсутня система показників, що характеризували б податкову безпеку держави, тому важливою є розробка такої системи [1, с. 23].

Вивчення суті та фундаментальних характеристик податкової безпеки викликає немалий інтерес, адже за рівнем податкової безпеки можна судити про податкову систему в цілому, аналізувати чи відповідає сума надходжень до бюджету інтересам держави, суб'єктів господарювання та суспільства загалом.

Провівши дослідження сутності «податкової безпеки» можна помітити, що вчені розуміють її як таку форму безпеки, яка має забезпечувати такі умови взаємодії держави, підприємницьких структур та особи, щоб був досягнутий принцип взаємної відповідальності суб'єктів господарювання.

Складність дослідження даного терміну полягає в тому, що автори по різному визначають властивості розглядуваної категорії [2, с. 9].

Як зазначають дослідники, по-перше, податкова безпека характеризує стан захисту інтересів платників та тих, хто розподіляє валовий внутрішній продукт через систему оподаткування. По-друге, це здатність системи вчасно виконувати свої функції та вчасно реагувати на будь-які зміни. По-третє, вміння та спроможність реагувати на ризики та небезпеки, ліквідовувати, мінімізувати, приймати чи ігнорувати їх вплив на учасників податкової безпеки. З цього видно, що єдиного підходу на тлумачення поняття «податкова безпека» наразі не існує [3, с. 130].

Зазначимо, що податки не повинні змушувати людей і фірми витрачати більше часу і грошей на пошуки інвестиційного докладання своїх ресурсів, що начебто знижує тягар податків. Ефективність податків може бути розрахована шляхом співвіднесення витрат та результатів. Результатами можна вважати обсяг зібраних податків державою до бюджету, витратами – кошти на стягування цих податків.

Проаналізувавши та дослідивши сутність податкової безпеки у співвідношенні з її властивостями, можна зазначити, що податкову складову фінансової безпеки держави можна охарактеризувати таким чином: як фактор ресурсного забезпечення (можливість наповнення бюджету); як інструмент впливу на економічні та соціальні процеси (регулююча функція податків); як фактор зворотного зв'язку та залежності держави від платників податків.

Податкова безпека передбачає передусім наявність ефективної податкової системи як основного і достатнього джерела бюджетних коштів:

- для здійснення державних функцій;
- для здійснення виваженої податкової політики, яка стимулює підприємницьку діяльність;
- для підтримки податкового тягара на рівні, що сприятиме економічному зростанню.

На думку В. Іщенко «податкова безпека» – це частина фінансової безпеки держави, яка визначається наявністю сформованої податкової системи, оптимальним рівнем оподаткування, що забезпечує достатнє наповнення за рахунок податкових надходжень дохідної частини бюджету

для виконання державою своїх функцій, а також забезпечує розвиток реального сектору економіки та соціальний захист населення» [4, с. 35].

Оцінка ролі оподаткування в системі фінансової безпеки визначається загальними принципами, критеріями та показниками фінансової безпеки. Виступаючи фактором фінансової безпеки, система оподаткування сприяє забезпеченню такого розвитку економіки, фінансової системи та фінансових відносин, за якого будуть сформовані відповідні фінансові умови та достатні фінансові ресурси для соціально-економічної стабільності, збереження цілісності і ефективності фінансової системи (грошово-кредитної, бюджетної, податкової тощо) та розвитку суспільства в цілому.

Способом оптимізації податкової складової фінансової безпеки держави може слугувати налагоджений податковий механізм як сукупність методів, які регламентують податкові відносини держави та платників податків. Важливою умовою забезпечення фінансової безпеки є побудова ефективної податкової системи та забезпечення ефективного запобігання податковій та економічній злочинності [5, с. 37].

Фінансова безпека виступає важливим інструментом забезпечення економічних та соціальних процесів держави. Податок є складовою внутрішньої будови та держави та є реалізатором будь яких державо-управлінських відносин. Однією зі складових частин загальної системи забезпечення економічної безпеки держави та гарантом реалізації нею функцій і потреб у соціально-економічній сфері є діяльність податкової міліції.

Податкова міліція є провідником цілеспрямованого державного впливу на життя суспільства, сприяє здійсненню його функцій щодо впливу на збереження і розвиток суспільної системи та державного регулювання суспільних процесів, а також забезпечення задоволення актуальних соціальних потреб суспільства в безпеці й порядку, і тим самим прямо впливає на поведінку і діяльність людей.

Податкова міліція у роботі визначена як правоохоронний орган, який здійснює свою діяльність у контексті державної податкової політики, що реалізується органами ДПС України, спрямовує свою діяльність на запобігання злочинам та іншим правопорушенням у сфері оподаткування, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення, здійснює комплекс пошукових, антикорупційних заходів, а також діяльність, спрямовану на забезпечення безпеки діяльності працівників органів державної податкової служби [6, с. 359]. Підсумовуючи викладене вище, можна зробити висновок, що сучасна податкова система як складова фінансової безпеки держави потребує оптимізації шляхом налагодження податкових механізмів у сфері відносин між державою та платником податків, а ефективне забезпечення задоволення актуальних соціальних потреб суспільства в безпеці і порядку можливе за умови діяльності уповноваженого на те правоохоронного органу (наразі – податкової міліції).

Список використаної літератури:

1. Бригінець О.О. Правове забезпечення податкової безпеки держави як структурного елементу фінансової безпеки України. *Фінансова безпека України на сучасному етапі*: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Ірпінь, 28 листопада 2016 року). Ірпінь: Університет ДФС України, 2016. С. 23.
2. Романович Н.В., Дем'янчук О.І. Сутність поняття податкова безпека / Науковий блог Національного університету «Острозька академія». 06.02.2019. URL: . <https://cutt.ly/AhOxwGL>.
3. Голюков С.С. Сутність податкової безпеки. *Економіка та держава*. 2015. Випуск 9. С. 129-132.
4. Іщенко В. В. Податкова складова фінансової безпеки держави. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. № 37. С. 35-40.
5. Іщенко В.В. Оподаткування як фактор фінансової безпеки України. Автореф. дис. канд. економ. наук. Ірпінь, 2013. 37 с.
6. Юридична енциклопедія: Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 2003. Т. 5: П-С. 736 с.: іл.

*Шептовицька Анна Артурівна
студент (магістр) Національного
юридичного університету імені
Ярослава Мудрого*

*Мартиновський Володимир
Володимирович, доцент кафедри
адміністративного права та
адміністративної діяльності
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого*

СОЦІАЛЬНІ ФАКТОРИ, ЯК ОСНОВНА ПРИЧИНА ВИНИКНЕННЯ КОРУПЦІЇ. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Корупція являє собою загально соціальне, суспільно небезпечне явище, зростання якого спричиняє негативні наслідки економічного, політичного та правового характеру. Основним з яких являється порушення добросовісної конкуренції та зменшення довіри з боку населення до органів державної влади та місцевого самоврядування. Необхідною умовою для вжиття заходів, спрямованих на подальше запобігання корупції та пов'язаних з нею правопорушень є з'ясування конкретних суспільних явищ, які її породжують. Тому що тільки виявлення першопричин корупційних явищ, також корупціогенних факторів надасть повноцінну можливість розробки ефективної

антикорупційної стратегії як на внутрішньодержавному, так і на міжнародному рівні.

Виходячи з аналізу українського, міжнародного законодавства, також законодавчих положень розвинених країн корупцію можна загально охарактеризувати як неправомірне використання певними службовими особами своїх повноважень з метою особистого збагачення – зловживання службовими повноваженнями. Але, що саме являється головною причиною даного зловживання і які найефективніші шляхи його усунення?

На перший погляд, найбільш дієвим заходом запобігання корупції, обмежень службових осіб виступає детально розроблена, розгалужена правова база – наявність спеціального антикорупційного законодавства, яке чітко визначає поняття «корупції», пов'язаних з нею правопорушень, їх видів та передбачуваної відповідальності. Також створення органів спеціальної компетенції, діяльність яких спрямована на попередження, запобігання та подальшу ліквідацію корупційних правопорушень.

Також одним із найважливіших показників ризику зростання корупції у будь-якій країні являється рівень її економічного розвитку: недостатня забезпеченість державою рівня матеріального забезпечення як звичайного населення, так і відповідальних за виконання державно-управлінських функцій осіб - основний ризик виникнення корупційних відносин.

Окрім законодавчого забезпечення та економічного добробуту країні не менш важливу роль відіграють соціальні фактори: законослухняність суспільства та усвідомлення важливості недопущення корупційних правопорушень.

Для визначення найбільш актуального підходу запобігання корупції слід розглянути досвід найбільш розвинених країн-лідерів рейтингу сприйняття корупції - Данія, Швеція, Фінляндія. Дані країни крім високого рівня економічного розвитку та Індексу людського розвитку відомі однією з найбільш ефективних стратегій подолання корупційних явищ. Держави-розробники «Скандинавської моделі» запобігання корупції, яка відрізняються певними особливостями, характерними саме для їх антикорупційної політики, серед яких: відсутність спеціального законодавства, спрямованого на встановлення відповідальності та подальшого запобігання корупції та пов'язаним з нею правопорушенням. Корупція не розглядається даними країнами як відокремлене явище, тому основні положення щодо її протидії, разом з усіма правопорушеннями, які зазначені в Кримінальному Кодексі та інших законодавчих актах. Також відсутність спеціальних органів, компетенція яких являється протидія корупції. Приклад: Швеція не має антикорупційного агентства, вона має ряд органів, які можуть спільно розглядатися як такі, що виконують еквівалентну функцію. Це, перш за все, Національний антикорупційний підрозділ прокуратури, нещодавно створена Національна антикорупційна група поліції.

У даних країнах проблема корупції не розглядається як така, що становить значну небезпеку для суспільства, відповідно, у країні не існує будь-яких спеціальних урядових програм чи спеціалізованих державних органів боротьби з корупцією. Замість запровадження урядових механізмів дані країни передбачають застосування методу громадського контролю, який характеризується: вагомою роллю засобів масової інформації в оприлюдненні корупційних правопорушень (також не підконтрольність їх державному управлінню), активною участі неурядових громадських організацій у антикорупційному моніторингу, відкритість процесу прийняття рішень посадовими особами.

Розглядаючи способи протидії корупції у даних країнах, ключовою рисою є наявність певних сформованих у суспільстві стандартів - морально-психологічне несприйняття суспільством та посадовими особами корупції. Розвинена система етичних цінностей, які обов'язково наслідують і держслужбовці, і звичайні громадяни, яка полягає у створення культури «абсолютної нетерпимості» до корупції. Чітке розуміння відмежування службових стосунків від приватних та недопущення їх поєднання у досягненні своєї мети.

Аналізуючи викладене, можна зробити висновок, що насправді ефективна протидія корупції та усунення корупціогенних ризиків починається з суспільного настрою – формування негативного ставлення до корупції, пов'язаних з нею правопорушень на загально соціальному рівні. Адже, будь-яка загальнодержавна реформа, спрямована на запобігання корупції повинна супроводжуватись готовністю суспільства до зміни сприйняття даного явища.

Список використаної літератури:

1. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії : монографія / М. І. Мельник. – К. : Атіка, 2001. – 304 с.
2. Мусієнко А. Про причини корупції або корупціогенні фактори 2019 р.
3. Радецький Р.С. Причини виникнення та напрями боротьби з корупцією в Україні/ Держава та регіони 2018 р.
4. Ростовська К. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В ІНШИХ ДЕРЖАВАХ/ Актуальні проблеми правознавства. Випуск 4 (12). 2017 р.
5. Супрун Т. М. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ/ Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). Вип. 2–3 (6–7) 2017 р.
6. Трепак В.М. Міжнародний досвід запровадження системи заходів антикорупційної спрямованості/ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ, № 2 (10), 2015 р.
7. <https://ti-ukraine.org>

Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне та податкове право. Муніципальне право

*Maruk Tamara Sergiivna
3-rd year student Educational and
Scientific Law Institute Vasyl Stefanyk
Precarpathian National University*

*Scientific supervisor: Knysh V.,
Educational and Scientific Law Institute,
Doctor of Law, Associate Professor,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University, Professor of the Department
of constitutional, administrative and
international Law, Ivano-Frankivsk*

MEDICAL CODE AS THE MAIN SOURCE OF CODIFICATION OF LEGISLATION IN SPHERE OF HEALTHCARE OF UKRAINE

The Constitution of Ukraine is the primary source of normative legal acts regulating public relations in the field of health care, in particular regarding the provision of medical care. Constitutional norms in the field of health care create a legal basis for human status. It, in turn, includes not only the consolidation of the relevant right, but also the means of ensuring it, which the state has at its disposal and which are embedded in the political and economic systems, as well as its social basis.

Article 49 of the Constitution of Ukraine is devoted to health care and medical care, which enshrines the right of everyone to health care, medical assistance and medical insurance. This rule reflects the requirements of global and regional international legal standards in the field of health care. The problems that the country has to solve at the present stage are the efficiency of the functioning of the institution of human and civil rights, the ability to exercise those rights that are guaranteed primarily by the Basic Law.

Constitutional norms that proclaim a person's life and health, honour and dignity, inviolability and security of the highest social value, rights and freedoms are inalienable and inviolable, in particular in the field of health care, receive substantive and legal implementation throughout the national legal system. .

There are a large number of laws in the field of medicine, but they do not address the issue of an integrated approach to the regulation of relevant public relations. Unfortunately, the country has not had a quantitative transition of

legislation to their qualitative and effective impact on the stability of legal security and public health. Additionally, a number of bylaws complicates the issue. Analysing the current state of national medical legislation, we can conclude that it, despite the extreme ramifications, is not systemic. This creates the need for systematization of medical legislation and the creation of a coherent, logical and internally consistent system.

In the general theory of law, there are four main forms of systematization: 1) organization and accounting of regulations; 2) incorporation; 3) consolidation; 4) codification [1, p. 661 – 662; 2, p. 275].

A special, most perfect and highest form of systematization of legislation is, of course, codification, the ordering of legislative material, which aims to rework by eliminating repetitions, contradictions, filling gaps, transforming the nature and direction of the material. This ensures the internal coherence, integrity, system and completeness of the legal regulation of modern social relations. A sign of codification is the creation of a new consolidated legislative act of stable content, which replaces the previously existing regulations on a particular issue [3, p. 44–45; 4, p. 361].

Modern medical legislation also knows the codification approach to the systematization of its norms, which has found its place in the above-mentioned Fundamentals of the legislation of Ukraine on health care. Given the significant change in public relations that has taken place since the adoption of this codified legal act, as well as a large array of medical legislation, which was adopted after the introduction of the Fundamentals and requires internal harmonization of its content, we are convinced that the issue of a single codified legislative act, which would be a single and uniform regulation of public relations in the medical field. Such a function could be performed by the Medical Code of Ukraine [5, p. 74].

It should be emphasized that the idea of creating a Medical Code of Ukraine is not new to the legal thought of Ukraine and has already been taught in many scientific papers.

The urgency of creating a codified act is explained by many circumstances, the main ones are: 1) the need for comprehensive reform of the domestic health care system, in particular its legislative support as a foundation for all transformations; 2) the lack of a scientifically sound concept of legislative activity in this area; 3) the desire to ensure an increase in the level of legal education of medical and pharmaceutical workers; 4) assistance and assistance to lawyers during the consideration, resolution of so-called "medical" cases; 5) inconsistency in some cases of certain laws in the field of health care with sectorial legislation; 6) the need for clear regulation of the legal status of physicians and patients; 7) the need for legal regulation of various health care systems (public, municipal, private) [6].

In our opinion, the work on the creation of the Medical Code of Ukraine is extremely responsible, requires the involvement of many specialists and will be quite long. The process of codification of current legislation usually takes several years. Many developed countries (Austria, USA, France, Italy, Spain, etc.) in the national legislation on health care have so-called medical or medical codes, the rules of which regulate the relationship between physicians and patients, as well as their relatives, professional relations of physicians between itself, with the administration of health care facilities and government agencies.

The Medical Code should establish the requirements of international standards on human rights, health care, in particular the provision of medical care, because it will continue to be a pillar of medical law in Ukraine - a branch of law that is beginning to develop rapidly in our country.

In our opinion, the Medical Code should include norms that would regulate public relations in the field of medical care, and all other relations in the field of health care should be regulated in other regulations. The Code should be aimed at detailed and comprehensive regulation of these public relations, and it is necessary to exclude or minimize the possibility of those areas of medical activity that are not regulated in this act. We also do not rule out situations when there is a need to regulate some aspects of medical care in certain laws, as the code should contain rules governing the most important and essential issues of the organization, the provision of such care.

Regarding the structure of the Medical Code of Ukraine, it should be noted that according to the legislative technique inherent in the countries of the German branch of the continental legal system, codified acts must have a dichotomous division into general and special parts. The general part should contain norms that reflect the general nature ("spirit") of the entire legislative act and should apply to all legal relations regulated by this Code. A special part should be formed by the rules governing and protecting special legal relations in this sphere [7].

Given this, we can offer the following structure of the draft Medical Code of Ukraine:

GENERAL PART

Section 1. General provisions. Section 2. Human and civil rights in the field of health care. Section 3. Legal bases of bioethics, biosafety and medical deontology. Section 4. Legal principles of the health care system (model). Section 5. State regulation (management) in the field of health care. Section 6. Health care financing. Section 7. Medical care and medical services. Standardization of medical activity. Section 8. Rights of the medical worker. Section 9. Health control and supervision. Chapter 10. International health cooperation.

SPECIAL PART

Section 11. Legal regulation of medical care in the exercise of the human right to life. Section 12. Legal regulation of the implementation of reproductive rights and the use of assisted reproductive technologies. Section 13. Legal regulation of prevention and treatment of infectious and venereal diseases. Section 14. Legal regulation of transplantation of organs and other human anatomical materials. Section 15. Legal regulation of blood donation and its components. Section 16. Legal regulation of psychiatric care. Section 17. Legal regulation of pharmaceutical activity. Provision of medicines and medical supplies for certain categories of the population. Section 18. Legal regulation of medical and biological experiments. Section 19. Legal regulation of folk and alternative medicine. Section 20. Legal regulation of palliative and hospice care. Section 21. Legal regulation of medical care for certain physically and socially vulnerable groups. Section 22. Legal regulation of plastic, reconstructive care (cosmetology, sports medicine, etc.). Section 23. Legal regulation of sanitary and epidemiological well-being. Section 24. Legal regulation of sanatorium activities. Section 25. Legal regulation of medical examinations. Section 26. Legal classification of defects in the provision of medical care. Medical error. Iatrogenic pathologies. Section 27. Social protection of medical workers. Chapter 28. Self-government in the field of health care. Section 29. Liability for Violations of Health Care Legislation. Section 30. Final provisions.

Undoubtedly, this is not the final structure of the project. We believe that it could be the subject of further discussions on the draft Medical Code of Ukraine. Having identified the structural features of this legislative act, we can already talk about the specific content of its relevant content. However, it is very important that the norms that fill this structure are not only the result of fruitful cooperation between lawyers and physicians, but also meet common human rights standards and international legal acts, most notably directives and other acts of the World Health Organization. 'I.

Today, health care must give real priority to national policy and, as a result, shape appropriate legal policy in the field of health. Because of such a comprehensive approach, we can talk about creating a unified, comprehensive and comprehensive approach to the development of medical legislation in the future.

References:

1. Поляков А.В. Общая теория права: Феноменологическо-коммуникативный аспект. СПб.: Юридический центр Пресс, 2003. С. 661–662.
2. Керимов Д. А. Методология права (предмет, функции, проблемы философии права). М.: Аванта +, 2001. С. 275.

3. Систематизация законодательства в Российской Федерации под ред. А.С. Пиголкина. СПб. : Юридический центр Пресс, 2003. С. 44–45.
4. Проблемы общей теории права и государства: Под ред. В. С. Нерсисянца. М.: Издательская группа Норма-Инфра-М, 1999. С. 361.
5. Красицька Л.В. Цивільно-правове регулювання особистих немайнових прав громадян. Донецьк, 2002. С. 74.
6. Корсаков С.А. Медицинский кодекс как первый шаг к медицинскому праву. URL: <http://med-pravo.ru/Articles/MedLawQuest/MedCode.htm>
7. Люблинець О.В. Медичний кодекс як основа в реформуванні охорони здоров'я України. URL: https://www.umj.com.ua/wp/wp-content/uploads/archive/53/pdf/246_ukr.pdf?upload/.

Господарське право. Господарське процесуальне право. Фінансове право. Банківське право

*Клімук Анастасія Олександрівна
студентка 3 курсу Національного
юридичного університету імені
Ярослава Мудрого*

*Науковий керівник: Маринів Наталія
Анатоліївна, кандидат юридичних
наук, асистент кафедри фінансового
права, Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого*

ПРАВОВИЙ СТАТУС ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ

Протягом останніх років науковці, опрацьовуючи світовий досвід, аналізують питання правового статусу віртуальних активів та законодавчого врегулювання операцій з ними. Метою цього регулювання є захист права власності на такі активи, протидія відмиванню грошей та інших незаконних дій, визначення механізму оподаткування отриманих доходів, їх декларування, ідентифікація учасників цих операцій. Невизначеність правового статусу віртуальних активів позбавляє Україну можливості актуалізації впровадження та удосконалення індустрії на основі технології розподіленого реєстру (блокчейн).

Як вітчизняні, так і міжнародні науковці у галузі фінансового права вважають, що майбутнє міжнародної фінансової системи залежить від побудови нової технології блокчейн. Технологія блокчейн представляє собою створення послідовного ланцюжка з блоків, що містять певні дані. З'єднання блоків відбувається за допомогою криптографії. Таким чином, ключовою особливістю є відсутність будь-якого внутрішнього або зовнішнього адміністратора. Банки, податкові, судові та інші державні або приватні органи не можуть впливати на транзакції з віртуальними активами [1].

Намагаючись визначити правовий статус віртуальних активів в Україні, слід для початку розглянути поняття «віртуальних активів». Сьогодні не існує єдиного підходу до розуміння змісту визначення цього поняття. Часто віртуальний актив ототожнюють з поняттям «віртуальна валюта», але віртуальний актив є значно ширшим поняттям через закладену в нього суть, він є інформаційним ресурсом, похідним від права на цінність і таким, що обертається в розподіленому реєстрі у вигляді

унікального ідентифікатора, що дозволяє говорити про новий об'єкт цивільних правовідносин – право на користування інформацією, похідною від права на цінність [2, с. 175, 194]. Віртуальна валюта – цифрове вираження вартості, яке можна використовувати в цифровій формі (без будь-яких фізичних банкнот або монет) [2, с. 107].

Україна є однією з перших держав, що розробила законодавчу базу щодо регулювання віртуальних активів, але ця проблема досі не вирішена. В Україні на сьогоднішній день функціонує режим декриміналізації, а з 2017 року здійснюються спроби легалізації віртуальних активів та до Верховної Ради України неодноразово вносилися законопроекти з цього питання. Останнім став законопроект «Про віртуальні активи» № 3637. В ньому дається визначення віртуального активу як особливого виду майна, який є цінністю в електронній формі, існує в системі обігу віртуальних активів, та може знаходитись у цивільному обігу. Віртуальні активи можуть бути забезпеченими і незабезпеченими [3].

Основною метою законопроекту № 3637 є отримання державою податку з операцій з віртуальними активами. Якщо даний законопроект буде розглянутий та прийнятий у якості закону, то в Україні віртуальні активи буде віднесено до сукупності майна, яке належить фізичній або юридичній особі.

Але наразі є відкритим питання статусу віртуального активу в Україні, доки законопроект № 3637 є на розгляді Верховної Ради. 28 квітня 2020 р. набрав чинності Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму й фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року. Відповідно до п. 13 ч. 1. ст. 1 цього закону, віртуальним активом є цифрове вираження вартості, яким можна торгувати в цифровому форматі або переказувати та яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей [4].

Отже, щоб об'єкт міг називатися віртуальним активом він повинен відповідати таким параметрам: мати цифровий вираз вартості; можливість до обігу в цифровому форматі; можливість до його обміну на інші об'єкти цивільного права. «Віртуальний актив» визначається як актив, що існує в електронній формі у вигляді цифрового коду, за яким зашифровано його зміст.

В Україні на сьогодні існує багато ризиків роботи з віртуальними активами, оскільки досі немає нормативної бази, яка б повністю регулювала це питання, а сам обіг віртуальних активів перебуває поза правовим полем. Враховуючи збільшення кількості операцій з віртуальними активами, виникає нагальна потреба запровадження реальних дієвих механізмів державного контролю даного явища.

Список використаних джерел:

1. Що таке криптовалюта? Відмінні риси і принцип звернення. Все про ринок криптовалюти, біткойн, блокчейн, майнінг, торгівлю // PingBlockchain.com. – 2017, 27 грудня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pingblockchain.com/shho-take-kriptoaljutavidminni-risi-i-princip/>
2. Кудь О.О., Кучерявенко М.П., Смичок Є.М. Цифрові активи та їх правове регулювання у світі розвитку технології блокчейн : монографія. Харків : Право, 2019. 216 с.
3. Проект Закону України «Про віртуальні активи» від 11.06.2020 р. №3637 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/П02365А.html
4. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 6 грудня 2019 р. № 361-IX / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2020. № 25. Ст. 171.

*Літошко Яна Сергіївна
студентка, Національний
юридичний університет імені
Ярослава Мудрого*

ПРОБЛЕМИ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Бюджетний процес має важливе значення на будь-якому етапі розвитку для кожної держави, оскільки від його якісного здійснення залежить належне функціонування економіки країни. Однак незважаючи на значимість цього процесу, він не є досконалим і має свої недоліки, яким варто приділити увагу.

Згідно з пунктом 10 частини 1 статті 2 Бюджетного Кодексу України, бюджетний процес представляє собою регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства [4].

Важливо зазначити, що бюджетний процес складається з таких стадій, як:

- 1) складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них;
- 2) складання проектів бюджетів;

3) розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);

4) виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);

5) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього [4].

Проаналізувавши статті таких вчених, як Когут Ю., Ганущака Ю. та Фролова С. можна зробити висновок, що на окремих стадіях бюджетного процесу виникає ряд проблем, які можуть створити несприятливі наслідки, що впливають на розвиток держави.

Проблемою, наприклад, на стадії прийняття і виконання є недостатня прозорість. Наявність даної проблеми підтверджується тим, що у 2015 році Державне казначейство України припинило розміщувати належну інформацію на своєму офіційному сайті, а Мінфін публікує дані про показники виконання бюджету із запізненням на місяць, що не дозволяє оперативно оцінювати поточний стан публічних фінансів. Відсутність інформації щодо відповідності планових показників фактичним, не дає можливості оцінити ефективність бюджетного планування та виконання бюджету [2, с. 63].

Не менш важливими є недоліки у плануванні бюджету. В Україні бюджет складається за умовами поточної діяльності, це значить, що він є новим документом кожного року. При цьому не враховується алгоритм розвитку держави. Також, в Україні кожного року відбувається боротьба за позапланові показники. Однак, наприклад, у Канаді більшість положень бюджету планується на декілька років із внесенням поправок щорічно відштовхуючись від змін пріоритетів розвитку країни [1, с. 14].

Окремої уваги заслуговує проблема, що стосується контролю за виконанням бюджету. Рахункова палата здійснює контроль за виконанням бюджету, однак вона не має права накладати санкції, стягнення до порушників бюджетного законодавства, а це значить, що контролююча функція не є результативною [3, с. 33].

Існує ряд пропонованих шляхів вирішення проблемних питань, що стосуються бюджетного процесу. До них відносять зокрема:

1. створення механізму забезпечення відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування на кожній зі стадій бюджетного процесу;

2. дотримання принципу цільового використання бюджетних коштів;

3. забезпечення визначення остаточного переліку прав, обов'язків і відповідальності органів, які наділені бюджетними повноваженнями.

Отже, дослідивши основні проблеми організації та реалізації бюджетного процесу, можна дійти висновку, що бюджетний процес є важливою складовою для економіки України, однак має низку

невирішених проблем. Однак існує комплекс рекомендацій, який здатний забезпечити вирішення цих проблемних питань.

Література:

1. Ганущак Ю. Інженерія бюджетного процесу / Ю. Ганущак, Є. Жовтяк // Дзеркало тижня. – 2004. – С. 14-16.
2. Когут, Ю. М. Особливості бюджетного процесу в Україні / Ю. М. Когут // Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / голов. ред. М. М. Палінчак. – Ужгород : Гельветика, 2019. – Вип. 27№Ч. 1. – С.62-66.
3. Фролов С.М. Дослідження проблем організації бюджетного процесу в Україні / С. М. Фролов // Механізми регулювання економіки. – 2010. – №3. – Т.2 – С. 32-40.
4. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 09 грудня 2020 року).

*Пахольченко Дар'я Олександрівна
здобувачка Навчально-наукового
інституту права імені князя
Володимира Великого
Міжрегіональної Академії управління
персоналом*

*Науковий керівник: Швець Катерина
Павлівна, доктор наук з державного
управління, кандидат юридичних
наук, доцент, Навчально-науковий
інститут права імені князя
Володимира Великого
Міжрегіональної Академії управління
персоналом*

ОСОБЛИВОСТІ ПОНОВЛЕННЯ СТРОКІВ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ В УМОВАХ COVID-19

Дотримання процесуальних строків є найважливішою гарантією права особи на справедливий суд, адже за відсутності суворого додержання цих строків усіма учасниками процесу зникає можливість вчасного захисту порушеного права та законного інтересу. Кожна процесуальна дія має бути вчинена у встановлений законодавством строк,

проте в процесі розгляду господарського спору судом можуть виникати обставини, які можуть суттєво вплинути на своєчасність вчинення певних юридично-значимих дій. Саме тому із метою забезпечити кожному учаснику господарського процесу права на повний та всебічний розгляд звернення, господарський процес передбачає інститут поновлення строків.

Варто відмітити, що чинний Господарський процесуальний кодекс України розмежовує поновлення та продовження строків у господарському судочинстві: строки, встановлені законом - поновлюються, а строки, призначені судом - продовжуються.

Найбільш загальним та доступним визначенням поняття поновлення строків у господарському процесі, на нашу думку, є визначення, надане В. В. Комаровим, який визначає продовження процесуальних строків як «надання судом нового строку на вчинення тієї процесуальної дії, яка не була з поважних причин учинена в первісно наданий строк» [1, с. 711].

Для визнання причини пропуску процесуального строку поважною та ухвалення рішення про його відновлення необхідні такі підстави: 1) об'єктивність, що унеможливорює своєчасне виконання процесуального припису; 2) безпосередня пов'язаність обставин з дійсними істотними труднощами для вчинення процесуальних дій; 3) відсутність можливості зацікавленої особи впливати на обставини, що обґрунтовуються як непереборні. Окрім того, має бути враховано, що наявність поважних причин для відновлення процесуального строку не може бути підставою для постійного (тривалого) продовження обчислення строку.

Проте на практиці виникає ситуація, коли суди задовольняють заяви про поновлення строку без особливого вмотивування, оскільки ухвала про відмову в поновленні пропущеного строку перешкоджає подальшому розгляду справи та може бути оскаржена окремо від судового рішення. Тому при поновленні процесуальних строків, суд має пройти з'ясувати чи було здійснено активні дії зі захисту свого права в межах відповідного процесуального строку; чи мали місце дії (бездіяльність) суду щодо виконання приписів процесуального законодавства; чи наявний причиново-наслідковий зв'язок між діями зацікавленої особи, діями (бездіяльністю) суду з наслідком у вигляді пропуску процесуального строку [2].

Також слід звернути увагу на події та зміни, які відбуваються у зв'язку із поширенням COVID-19, які також певним чином вплинули на порядок функціонування процесуальних строків у господарських справах.

Зокрема, прийнятий Верховною Радою України Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» передбачає, що з 2 квітня 2020 року процесуальні строки «автоматично» продовжуються на

строк дії карантину. Так, зазначеним законом було внесено зміни до Розділу IX "Прикінцеві положення" Господарського кодексу України, а саме: "під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), строки, визначені статтями 232, 269, 322, 324 цього Кодексу, продовжуються на строк дії такого карантину" [3]. Тобто на строк дії карантину відповідно до зазначеного акту продовжені строки: нарахування штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язання (ст. 232 ГК України); встановлення покупцем недоліків поставлених йому товарів, гарантійні строки, строки пред'явлення позовів, що впливають з поставки товарів неналежної якості (ст. 269 ГК України); строки позовної давності для позовів, що впливають з поставки товарів неналежної якості за договором підряду на капітальне будівництво (ст. 322 ГК України) та позовів про відшкодування замовнику збитків, спричинених недоліками проекту (ст. 324 ГК України) [4]. Строк, який встановлює суд у своєму рішенні, не може бути меншим, ніж строк карантину, встановленого із метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби. Також варто акцентувати увагу на тому, що дія зазначеного закону не поширюється на ті ситуації, коли процесуальний строку був пропущений ще до початку оголошення карантину.

Це зумовило низку проблем та після закінчення карантинних обмежень призвело до збільшення кількості спорів щодо визначення моменту закінчення продовжених строків. Як слушно відзначив Є. Свідло, «вищезазначена стаття сформована в досить поспіхом, оскільки, наприклад, зазначаючи про продовження строків на апеляційне (ст. 256 ГПК України) та касаційне (ст. 288 ГПК України) оскарження чи подачу відзиву на касаційну скаргу (ст. 295 ГПК України), законотворці чомусь не передбачили продовження строків для подачі відзиву (ст. 165 ГПК України), відповіді на відзив (ст. 166 ГПК України), заперечень (ст. 167 ГПК України), відзиву на апеляційну скаргу (ст. 263 ГПК України)» [5]. Тобто була певна непослідовність та недоопрацьованість внесених змін, які могли б спричинити негативні наслідки для кожної із сторін господарського судочинства.

Однак, 18 червня 2020 року був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо перебігу процесуальних строків під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України для запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» [6], який передбачив, що на період дії карантину, суд за заявою учасників справи на строк дії карантину може поновити чи продовжити строки, встановлені як законодавством України чи судом. Варто звернути увагу, що законодавець

не «зупинив» процесуальні строки, а саме «продовжив», тож, виходячи з правил обчислення процесуальних строків, останнім днем відповідних строків, встановлених нормами процесуальних кодексів, слід вважати наступний робочий день після закінчення карантину.

Отже, внесення останніх змін до процесуального законодавства України є закономірною реакцією на події сьогодення. Перші кроки характеризувалися певною невваженістю, проте останні нормативно-правові акти усунули прогалини в частині перебігу процесуальних строків під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України для запобігання поширенню коронавірусної хвороби з метою безперервного та ефективного захисту прав та інтересів усіх учасників господарського судочинства. Ключовою зміною, яка була внесена стало те, що якщо досі процесуальні строки під час карантину продовжувалися автоматично незалежно від волі сторін, то тепер строки поновлюються або продовжуються судом лише за заявою сторін і за наявності поважних підстав.

Література:

1. Комаров В. В., Тертишніков В. І., Баранкова В. В. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: монографія / за заг. ред. В. В. Комарова. Х.: Харків юрид., 2008. 928 с.
2. Селіванов М.В. Поновлення процесуальних строків. URL: <https://www.arbitis.com/Selivanov-M-V-Ponovlennya-procesual-nih-stroki/>
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 30.03.2020 № 540-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text>
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text/>
5. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#top>.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо перебігу процесуальних строків під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 18.06.2020 № 731-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-20#Text>

*Тірон Андрій Валерійович
магістрант спеціальності
«Господарське право», Національна
академія внутрішніх справ України*

*Науковий керівник: Петрина
Володимир Нестерович, кандидат
юридичних наук, доцент,
Національна академія внутрішніх
справ України*

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН ЗА НЕВИКОНАННЯ УМОВ ГОСПОДАРСЬКОГО ДОГОВОРУ

Зазвичай господарський договір викладається у формі єдиного документа, підписаного сторонами та скріпленого печатками, сторін, якщо ці сторони мають печатки. Порядок оформлення цього документа детально визначається в ст. 181 Господарського кодексу України (надалі ГК). Ця норма закріплює також можливість укладення господарського договору в спрощений спосіб, що поширився в діяльності суб'єктів господарювання.

Підставою господарсько-правової відповідальності учасника господарських відносин є вчинене ним правопорушення у сфері господарювання.

Господарсько-правова відповідальність – передбачений нормами закону чи умовами договору обов'язок, що може покладатися потерпілим або компетентним державним органом на учасника господарських відносин, який вчинив господарське правопорушення, виконання якого має наслідком вплив на його економічні інтереси і породжує негативні майново-організаційні наслідки [3, с. 88–89].

Господарсько-правова відповідальність має як загальні (родові), так і видові ознаки, характерні виключно для цього виду юридичної відповідальності:

- юридичною підставою відповідальності може бути не тільки нормативно-правовий акт, а й укладений з дотриманням встановлених вимог господарський договір або доведене до суб'єкта господарювання планове завдання;
- суб'єктом права, до якого можуть застосовуватися господарські санкції, є учасники господарських відносин, визначені у ст. 2 ГК;
- змістом відповідальності є додатковий обов'язок, якого не існувало до моменту вчинення правопорушення;

– покладення на правопорушника господарсько-правової відповідальності тягне за собою зменшення наявного у нього майна чи виникнення додаткових організаційних труднощів у процесі здійснення господарської діяльності чи управління нею;

– господарсько-правова відповідальність одночасно є покаранням для правопорушника і способом захисту, відновлення прав управленої сторони;

– за загальним правилом, реалізація господарсько-правової відповідальності заснована на презумпції вини зобов'язаної сторони [2, с. 150].

Господарський кодекс України передбачає застосування у сфері господарювання таких видів господарських санкцій:

- відшкодування збитків;
- штрафні санкцій;
- оперативно-господарські санкції.

У ГК України під збитками розуміються:

- витрати, зроблені уповноваженою стороною;
- втрата або пошкодження її майна;
- неодержані нею доходи, які управлена сторона одержала б у разі належного виконання зобов'язання або додержання правил здійснення господарської діяльності другою стороною.

Зазначення в договорі тих чи інших штрафних санкцій, їх розміру слугує надійним інструментом уникнення від невиконання або неналежного виконання стороною покладеного на нього зобов'язання. Сторони керуючись прогалинами у законодавстві, нечіткістю формулювання норм статей та не зовсім вдалим формулюванням визначень в Законі, ну й врешті-решт диспозитивністю господарського законодавства прописують розмір, порядок застосування штрафних санкцій на власний розсуд.

У договорі сторони можуть закріпити такі види оперативно-господарських санкцій, як:

- одностороння відмова від виконання свого зобов'язання управленою стороною, із звільненням її від відповідальності за це – у разі порушення зобов'язання боржником;
- відмова від оплати за зобов'язання, яке виконано неналежним чином або достроково виконано боржником без згоди другої сторони;
- відстрочення відвантаження продукції чи виконання робіт внаслідок прострочення виставлення акредитива платником, припинення видачі банківських позичок тощо [4, с. 144].

Висновок. Найважливішими гарантіями реалізації норм господарського права є господарські санкції. Незважаючи на їх важливе теоретичне і практичне значення, у науці господарського права вони

досліджені в недостатній мірі. Цим пояснюється й неоднозначне визначення поняття господарської санкції. Розуміння господарської санкції лише як заходу державного примусу звужує її зміст, що потребує переосмислення цієї категорії.

Література:

1. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 р., № 436 – IV // ВВР України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – С. 144.
2. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / [Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щербина та ін.]; за заг. ред. В. К. Мамутова. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 688 с.
3. Світличний О. П. Господарський процес: підручник. Вид. 2, перероб. і доп. К.: НУБіП України, 2018. – 342 с.
4. Юркевич Ю. Договір про реалізацію прав та виконання обов'язків між засновниками (учасниками) господарських товариств / Ю. Юркевич // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 1. – С. 88–89.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Економіка, організація і управління підприємствами, галузями, комплексами

Карпова Еліна Олександрівна ІНСТРУМЕНТИ МОТИВАЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ.....3

Клєшко Анна Сергіївна СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ.....5

Кононова Ірина Володимирівна, Задоя Кристина Миколаївна ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....7

Костенюк Юлія Борисівна, Поляруш Дарина Павлівна АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ.....10

Костенюк Юлія Борисівна, Смірнова Катерина Андріївна ОЦІНКА ОЛІГОПОЛІСТИЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ ГАЗОВАНИХ НАПОЇВ.....12

Лісовий Роман Валентинович ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СИСТЕМА АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ТА ЇЇ МІСЦЕ В ЗАГАЛЬНІЙ СТРУКТУРІ ПІДПРИЄМСТВА.....15

Паутов Владислав Сергійович МОЖЛИВОСТІ ТА ОБМЕЖЕННЯ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ЯК ДЖЕРЕЛО ПОШУКУ РОБОТИ І ПЕРСОНАЛУ.....21

Петрик Анастасія Віталіївна, Цема Валерія Євгеніївна ЕССЕНЦІАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КАТЕГОРІЇ «ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ».....23

Халєєва Марія Вячеславівна УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ: ТЕХНОЛОГІЯ ЧИ МИСТЕЦТВО.....27

Менеджмент

Кулініч Тетяна Володимирівна, Музичка Юлія Любомирівна СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ РОБОТИ СЛУЖБИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ.....30

<i>Мунтяну Діана Сергіївна, Лободзинська Тетяна Петрівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ.....	35
--	----

Маркетинг

<i>Ключник Владислава Олегівна</i> ВПЛИВ УПАКОВКИ ТОВАРУ НА ПРОДАЖ.....	38
--	----

<i>Резнік Дарина Вадимівна</i> ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ: ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ПЕРЕВАГИ.....	41
--	----

Бухгалтерський облік, аналіз і аудит

<i>Гудима Аліна Анатоліївна, Панфілов Ігор Олександрович</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА І ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ В КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ.....	43
---	----

<i>Довж Вадим Вадимович</i> ВИЗНАННЯ ТА ОЦІНКА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ.....	46
---	----

<i>Соболев Володимир Михайлович, Соболева Марія Володимирівна</i> БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК У МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЯХ: ОСОБЛИВОСТІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	49
---	----

<i>Хильчук Едуард Володимирович</i> КОМПЛАЄНС: ЗМІСТ ТА АСПЕКТИ ПРОЦЕДУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	50
---	----

Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці

<i>Іванова Ангеліна Олексіївна</i> ВПРОВАДЖЕННЯ СТРІМІНГОВИХ ПЛАТФОРМ В УКРАЇНІ.....	53
---	----

Банківська справа. Гроші, фінанси і кредит

<i>Абгарян Мері Грантівна, Радова Наталія Володимирівна</i> ДОЛАРИЗАЦІЯ: ПРИЧИНА ТА НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	56
--	----

<i>Бабич Тетяна Іванівна, Радова Наталія Володимирівна</i> ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ НАДІЙНОСТІ БАНКУ.....	58
---	----

Світова економіка та міжнародні економічні відносини

Костенюк Юлія Борисівна, Кравчук Карина Олегівна ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ МОБІЛЬНИХ ПРИСТРОЇВ.....60

Соболев Володимир Михайлович, Соболева Марія Володимирівна ПРАВОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ: СПЕЦИФІКА НАЦІОНАЛЬНИХ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ ТА ЇЇ ВРАХУВАННЯ.....63

ЮРИДИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Теорія та історія держави і права. Філософія права. Історія політичних і правових вчень

Maksurov Alexey Anatolevich COORDINATION AS A METHOD FOR REDUCING PHYTOSANITARY RISKS IN THE NETHERLANDS.....65

Бабенко Анастасія Вікторівна ПРАВОСВІДОМІСТЬ ФАХІВЦЯ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК ПРАВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....66

Вовк Олександр Йосипович ВИБОРИ ДО ОРГАНІВ САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....68

Караулов Олександр Олексійович СУСПІЛЬНЕ ТА ПРАВОВЕ ЗАСУДЖЕННЯ РЕПРЕСІЙ КОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ В УРСР (1990-ТІ РР.).....72

Красівська Наталія Сергіївна ПРАВО, ЯК ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ.....75

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

Burshtynska Diana Ivanivna BASIC PRINCIPLES OF INTRODUCTION OF ELECTRONIC VOTING IN UKRAINE.....77

Moskovchuk Iryna Yaroslavivna PROTECTION OF CONSTITUTIONAL RIGHTS OF CITIZENS IN THE TEMPORARILY OCCUPIED TERRITORY.....79

Медведєв Павло Вікторович ГЕНЕЗА РЕФЕРЕНДУМУ В ІСТОРИЧНОМУ ВИМІРІ УКРАЇНИ.....81

Меркулов Максим Олегович ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ДИПЛОМАТИЧНОГО КОНФЛІКТУ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА УГОРЩИНОЮ.....	84
---	----

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право.
Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне
приватне право. Трудове право та право соціального забезпечення**

Грисьо Олесь Тарасович ЗАСАДИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....	87
--	----

Корольок Анастасія Олегівна ПРО ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ.....	89
---	----

Костів Олександр ОСОБЛИВОСТІ ВИЛУЧЕННЯ МАЙНОВИХ ПРАВ З УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КОЛЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	91
--	----

Невгад Анастасія Віталіївна АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ.....	95
---	----

Романюк Марія Василівна АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АЛІМЕНТНИХ ВІДНОСИН.....	97
--	----

Скрипченко Дмитро Олександрович ДОГОВІРНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕКЛАМНИХ ВІДНОСИН.....	98
---	----

Шевчук Наталія Володимирівна ЧИННІСТЬ ЗАПОВІТУ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ.....	100
--	-----

Шурко Ілля Олександрович ОКРЕМІ АСПЕКТИ УСИНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	105
--	-----

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право.
Судоустрій. Правоохоронні органи, прокуратура та адвокатура**

Бондаренко-Берегович Валерія Валентинівна, Донець Каріне Костянтинівна ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ КОСМЕТИЧНИХ ТОВАРІВ.....	107
--	-----

Гречишкін Микола Юрійович ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ПРОСТИТУЦІЇ В УКРАЇНІ.....	112
--	-----

Козінський Дмитро Миколайович ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ЯК
СКЛADOVA ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....114

**Шептовицька Анна Артурівна, Мартиновський Володимир
Володимирович** СОЦІАЛЬНІ ФАКТОРИ, ЯК ОСНОВНА ПРИЧИНА
ВИНИКНЕННЯ КОРУПЦІЇ. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....117

**Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне
та податкове право. Муніципальне право**

Maruk Tamara Sergiivna MEDICAL CODE AS THE MAIN SOURCE OF
CODIFICATION OF LEGISLATION IN SPHERE OF HEALTHCARE OF
UKRAINE.....120

**Господарське право. Господарське процесуальне право. Фінансове
право. Банківське право**

Клімук Анастасія Олександрівна ПРАВОВИЙ СТАТУС
ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ.....125

Літошко Яна Сергіївна ПРОБЛЕМИ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В
УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....127

Пахольченко Дар'я Олександрівна ОСОБЛИВОСТІ ПОНОВЛЕННЯ
СТРОКІВ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ В УМОВАХ
COVID-19.....129

Тірон Андрій Валерійович ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
СТОРІН ЗА НЕВИКОНАННЯ УМОВ ГОСПОДАРСЬКОГО
ДОГОВОРУ.....133

Підписано до друку 31.12.2020р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 80 прим.

Громадська організація «Наукова спільнота»
46027, Україна, м. Тернопіль, вул. Загребельна, 23
Ідентифікаційний код 41522543
тел. 0979074970
E-mail: rusenkos@ukr.net

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99
E-mail: tooums@ukr.net

www.spilnota.net.ua

П'ятдесят треті економіко- правові дискусії

22 грудня 2020 р.

**Матеріали міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції**

